

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ЗБІРНИК
кейсів з фахових дисциплін
для здобувачів вищої освіти СО «Бакалавр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Електронне видання

Вінниця
ДонНУ
2021

УДК 378.147.091.39:(657+336.22)(08)

M58

*Рекомендовано до друку вченою радою економічного факультету
(протокол № 11 від 24 травня 2021 р.)*

Автори: *Є. Є. Іонін*, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту;
О. Т. Поліщук, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту;
Л. Л. Гевлич, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту;
О. О. Разборська, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту;
В. В. Томчук, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту;
Л. О. Тарасенко, старший викладач кафедри обліку, аналізу і аудиту.

Рецензенти: *О. С. Трегубов*, канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки.
Л. В. Юрчишена, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи.

M58 Міждисциплінарний збірник кейсів із фахових дисциплін для здобувачів вищої освіти СО «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» / Є. Є. Іонін, О. Т. Поліщук, Л. Л. Гевлич, О. О. Разборська, В. В. Томчук, Л. О. Тарасенко. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 136 с.

Міждисциплінарний збірник кейсів з фахових дисциплін підготовлена для здобувачів вищої освіти СО «Бакалавр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньої програми «Облік і оподаткування». Забезпечує формування в майбутніх фахівців знань із бухгалтерської справи, фінансового обліку, обліку у зарубіжних країнах, обліку й оподаткування власного бізнесу, обліку у фінансово-кредитних інститутах, обліку у бюджетних установах, аудиту та бухгалтерської експертизи, аналізу господарської діяльності, інформаційних систем та технологій в обліку і аудиті, управлінського обліку, обліку зовнішньоекономічної діяльності, обліку у галузях економіки, внутрішньогосподарського контролю та облікової політики.

УДК 378.147.091.39:(657+336.22)(08)

© Колектив авторів, 2021

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. БУХГАЛТЕРСЬКА СПРАВА	7
Програма навчальної дисципліни.....	7
Кейсові завдання	9
Тестові завдання.....	11
Рекомендована література.....	13
2. ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК – 1	15
Програма навчальної дисципліни.....	15
Кейсові завдання	17
Тестові завдання.....	21
Рекомендована література.....	24
3. ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК – 2	26
Програма навчальної дисципліни.....	26
Кейсові завдання	28
Тестові завдання.....	31
Рекомендована література.....	33
4. ОБЛІК У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	35
Програма навчальної дисципліни.....	35
Кейсові завдання	37
Тестові завдання.....	38
Рекомендована література.....	39
5. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ	41
Програма навчальної дисципліни.....	41
Кейсові завдання	43
Тестові завдання.....	45
Рекомендована література.....	47
6. ОБЛІК У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ІНСТИТУТАХ	50
Програма навчальної дисципліни.....	50
Кейсові завдання	51
Тестові завдання.....	53
Рекомендована література.....	54

7. ОБЛІК У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ	57
Програма навчальної дисципліни	57
Кейсові завдання	59
Тестові завдання	60
Рекомендована література	62
8. АУДИТ ТА БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА	64
Програма навчальної дисципліни	64
Кейсові завдання	66
Тестові завдання	68
Рекомендована література	70
9. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	72
Програма навчальної дисципліни	72
Кейсові завдання	76
Тестові завдання	78
Рекомендована література	80
10. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ Й АУДИТІ.....	82
Програма навчальної дисципліни	82
Кейсові завдання	82
Тестові завдання	87
Рекомендована література	88
11. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК	91
Програма навчальної дисципліни	91
Кейсові завдання	95
Тестові завдання	97
Рекомендована література	99
12. ОБЛІК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	101
Програма навчальної дисципліни	101
Кейсові завдання	102
Тестові завдання	104
Рекомендована література	105

13. ОБЛІК У ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ	108
Програма навчальної дисципліни.....	108
Кейсові завдання	110
Тестові завдання.....	112
Рекомендована література.....	114
14. ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА	116
Програма навчальної дисципліни.....	116
Кейсові завдання	126
Тестові завдання.....	131
Рекомендована література.....	133

ВСТУП

Міждисциплінарний збірник кейсів містить навчальні програми, кейсові та тестові завдання, а також рекомендовану літературу за фаховими дисциплінами відповідно до освітньої програми підготовки бакалавра спеціальності 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Збірник складається з базових дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, а також вибіркових дисциплін за ОП «Облік і оподаткування» та формує результати навчання і компетентності спеціалістів з обліку й оподаткування відповідно до змісту та фокусу освітньо-професійної програми, Стандарту вищої освіти зі спеціальності, додатково до НРК.

Мета міждисциплінарної збірки полягає в поєднанні фахових дисциплін, появи інтегрованих продуктів, проєктів, міждисциплінарних об'єктів дослідження та їх подальшому опануванні здобувачами вищої освіти.

Навчальні дисципліни, що входять до збірки, формують міждисциплінарні взаємозв'язки у підготовці бакалаврів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», що передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей та програмних результатів відповідно до ОП «Облік і оподаткування», забезпечує формування в майбутніх фахівців теоретичних знань та практичних навичок із бухгалтерської справи, фінансового обліку, обліку у зарубіжних країнах, обліку й оподаткування власного бізнесу, обліку у фінансово-кредитних інститутах, обліку у бюджетних установах, аудиту та бухгалтерської експертизи, аналізу господарської діяльності, інформаційних систем та технологій в обліку й аудиті, управлінського обліку, обліку зовнішньоекономічної діяльності, обліку у галузях економіки, внутрішньогосподарського контролю та облікової політики.

Міждисциплінарний збірник кейсових завдань допомагає сформувати загальні компетентності фахівців-економістів, зокрема в межах самостійної та індивідуальної роботи, а також може бути використана для підвищення кваліфікації викладачів та економістів-практиків.

1. БУХГАЛТЕРСЬКА СПРАВА

(Автор – Л. Л. Гевлич, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ЗМІСТ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ СПРАВИ

Сутність поняття «бухгалтерська справа». Користувачі облікових даних. Зв'язок бухгалтерської справи з іншими науками. Основна мета бухгалтерської справи. Основи її організації на підприємстві.

Тема 2. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ. ГЕНЕЗИС ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА

Принципи ведення бухгалтерського обліку відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Основні причини виникнення професії бухгалтера у світі. Історія розвитку бухгалтерської професії у Шотландії. Інститути присяжних бухгалтерів Англії й Уельсу: історія становлення та розвитку, умови членства. Історія інститутів професійних бухгалтерів в Італії. Організації бухгалтерів Франції. Професійні об'єднання бухгалтерів США. Об'єднання бухгалтерів в Україні.

Тема 3. СУЧАСНИЙ ЗМІСТ ПРОФЕСІЇ ОБЛІКОВОГО ПРАЦІВНИКА

Фактори, що впливають на зміст роботи бухгалтера. Напрями професійної діяльності сучасного облікового працівника. Передумови виникнення професії аудитора. Зміст роботи зовнішнього і внутрішнього аудитора. Професійні вимоги до бухгалтерів, внутрішніх і зовнішніх аудиторів з боку роботодавців, законодавства, професійних організацій. Кодекс етики професійних бухгалтерів. Підготовка, перепідготовка та сертифікація облікових працівників. Роль ФПБУ й АПУ в міжнародній сертифікації бухгалтерів. Професійні періодичні видання у сфері обліку та аудиту.

Тема 4. ПРОФЕСІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРІВ І АУДИТОРІВ

Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ): історія створення, цілі, напрями діяльності. Аудиторська палата України (АПУ): історія створення, склад, функції. Історія створення, цілі, завдання, напрями діяльності інших професійних об'єднань бухгалтерів та аудиторів України. Історія створення і цілі Європейської федерації бухгалтерів (FEE) та Міжнародної Федерації Бухгалтерів (IFAC).

Тема 5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ СПРАВИ

Сутність професійного та державного регулювання обліку. Система нормативного регулювання бухгалтерської справи в Україні. Державне правове регулювання вітчизняного обліку та аудиту: цілі, органи, основні нормативно-правові акти. Методологічне регулювання обліку в Україні: основні органи та нормативно-правові акти. Регламентация бухгалтерської справи на суб'єктах господарювання різної організаційно-правової форми і сфер діяльності. Світовий досвід регламентації обліку та аудиту в межах облікових моделей та міжнародних вимог стандартів обліку та аудиту МФБ.

Тема 6. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ СПРАВИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Фактори, що впливають на організаційну структуру бухгалтерської служби на підприємстві. Форми та типи організації бухгалтерії. Вимоги, що висувуються до організаційної структури і системи посад бухгалтерської служби підприємства. Структура та зміст Положення про бухгалтерію підприємства. Посадові інструкції облікових працівників. Функціональні обов'язки, права, відповідальність головного бухгалтера підприємства відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників.

Тема 7. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ СПРАВИ НА РІЗНИХ СУБ'ЄКТАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Організація бухгалтерської справи в бюджетних установах: особливості нормативно-правового регулювання, План рахунків, форма обліку, функціонування централізованих бухгалтерій, обов'язки, права і відповідальність головного бухгалтера. Особливості бухгалтерської справи у фінансово-кредитних установах: особливості нормативно-правового регулювання, План рахунків, система щоденного обліку, автоматизація банківських операцій, вимоги до параметрів аналітичного обліку. Організація бухгалтерської справи на підприємствах малого бізнесу: План рахунків, різновиди спрощеної форми бухгалтерського обліку, склад фінансової звітності відповідно до П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва».

Тема 8. ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ СПРАВИ У КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Вплив особливостей бухгалтерської справи на її організацію в комп'ютерному середовищі. Вимоги ефективного вибору програмного продукту. Класифікація бухгалтерських програмних продуктів.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Ви експерт Міністерства фінансів України. У межах розробки уніфікованої звітності, що задовольняє інформаційні потреби основних користувачів, складіть перелік користувачів облікової інформації таких вітчизняних суб'єктів господарювання: комерційного банку, приватного підприємства, публічного акціонерного товариства, комунального підприємства та бюджетної установи. Зазначте, в яких аспектах ці потреби співпадають й у чому різняться.

Кейс 2. Ви експерт Міністерства фінансів України. У межах моніторингу заходів державного регулювання бухгалтерського обліку наведіть приклади вітчизняних суб'єктів господарювання, ефективній організації бухгалтерської справи на яких відповідає така форма організації обліку:

- 1) уведення до штату суб'єкта господарювання посади бухгалтера;
- 2) створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- 3) користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як фізична особа-підприємець;
- 4) ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією;
- 5) ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку аудиторською фірмою;
- 6) самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства.

Зазначте, на яких суб'єктах господарювання і яку форму організації обліку не дозволяється використовувати згідно із законодавством, на яких і яка форма не-ефективна.

Кейс 3. Ви експерт Міністерства фінансів України. У межах моніторингу заходів методологічного регулювання бухгалтерського обліку підготуйте перелік нормативно-правових актів із конкретної облікової ділянки за такими рівнями ієрархії:

- 1) вихідні правові норми вищої юридичної сили;
- 2) акти вищих органів виконавчої влади;
- 3) підзаконні акти міністерства фінансів;
- 4) підзаконні акти інших міністерств і органів;
- 5) децентралізовані нормативні акти.

Кейс 4. Ви експерт Аудиторської Палати України. В межах моніторингу якості аудиторської діяльності в Україні вкажіть, чи є порушення принципів Кодексу етики професійного бухгалтера, і яких саме, в таких ситуаціях:

1. На прохання касира аудитор не повідомив керівника підприємства про здійсненні касиром зловживання за умови, що останній виправить зроблене.
2. Аудитор погодився не враховувати деякі недоліки роботи підприємства при складанні загального висновку щодо його фінансової звітності у разі підвищення гонорару за перевірку, мотивуючи це зростанням відповідальності перед третіми особами.
3. Свої рекомендації щодо оптимізації облікової системи підприємства-клієнта аудитор надав у різкій наказовій формі.
4. Аудитор поширив достовірну інформацію про неякісну роботу свого колеги-аудитора, внаслідок чого переманив до себе клієнтів останнього.
5. Вивчаючи документи підприємства, аудитор побачив можливість примножити власність клієнта, але не сповістив про це останнього.
6. Після закінчення аудиту клієнт зробив аудиторіві дорогавартісний подарунок на знак вдячності за гарну й оперативну роботу. Аудитор подарунок прийняв.
7. Аудитор розірвав трудовий договір зі своєю фірмою, не завершивши початого аудиту з причини виявлених порушень податкового законодавства клієнтом.
8. Аудитор працює консультантом з облікових питань підприємства, що перевіряє.
9. Гонорар за проведення аудиторської перевірки склав 75 % чистого прибутку клієнта.
10. Дружина директора аудиторської фірми володіє акціями підприємства, що перевіряється.
11. Аудиторська фірма поширює рекламні брошури, у яких зазначено, що фірма впливає на фіскальні органи.
12. Аудиторська фірма публікує оголошення в газеті про зміну своєї адреси.
13. Аудитор фірми «Аудит-Іст», який здійснював перевірку ПАТ «АВС» торік, надав інформацію про результати перевірки аудиторіві фірми «Аудит-Вест», що перевіряє ПАТ «АВС» у звітному році, без згоди на те клієнта.
14. Аудитор є співвласником підприємства, що перевіряє.
15. Аудитор вимагав надання йому інформації, що становить комерційну таємницю підприємства, посилаючись на те, що інакше не зможе скласти об'єктивний висновок.

Кейс 5. Ви експерт Міністерства фінансів України. У межах розробки нових стандартів подайте схематично П(С)БО, що регламентує облік конкретної ділянки.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Хто відповідає за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві?

- а) головний бухгалтер;
- б) заступник директора з фінансових питань;
- в) директор підприємства;
- г) власник підприємства.

2. Хто обирає форми організації обліку на приватному підприємстві?

- а) саме підприємство;
- б) орган місцевого самоврядування;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Кабінет міністрів України залежно від галузевої приналежності підприємства.

3. Проявом якого напряму фахової діяльності є підготовка головним бухгалтером проекту наказу про облікову політику підприємства?

- а) облікова;
- б) нормативно-методична;
- в) організаційно-управлінська;
- г) контрольна;
- д) аналітична;
- е) консалтингова.

4. Який принцип Кодексу етики професійного бухгалтера порушений у такій ситуації: дружина аудитора є головним бухгалтером підприємства, що перевіряється?

- а) чесність;
- б) об'єктивність;
- в) професійна компетентність та належна ретельність;
- г) конфіденційність;
- д) жоден принцип не порушується.

5. Для чого здійснюється державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні?

- а) для створення єдиних правил ведення обліку та складання звітності для всіх підприємств;
- б) для організації контролю держави над економічними процесами;
- в) для макроекономічного планування;
- г) усе вищеперераховане.

6. Хто визначає порядок ведення обліку та складання фінансової звітності в банках?

- а) Кабінет міністрів України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Національний банк України;
- г) Державна служба статистики України.

7. Хто регламентує методика обліку у вітчизняних бюджетних установах?

- а) Кабінет міністрів України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Національний банк України;
- г) Державна служба статистики України.

8. Що з нижчеперерахованого характеризує підприємства малого бізнесу?

- а) є неприбутковими;
- б) нагляд за діяльністю здійснює НБУ;
- в) можуть користуватися спрощеннями ведення обліку та складання звітності;
- г) функціонують на правах державної чи комунальної власності;
- д) мають жорсткі вимоги щодо організації діяльності та дотримання встановлених нормативів.

9. Яких стандартів мають дотримуватися банки?

- а) НП(С)БО;
- б) НП(С)БОДС;
- в) МСФЗ;
- г) НП(С)БО або МСФЗ.

10. Яка форма обліку застосовується в бюджетних установах?

- а) журнально-ордерна;
- б) меморіально-ордерна;
- в) автоматизована;
- г) спрощена.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Гевлич Л. Л. Бухгалтерська справа : навч. посіб. Вінниця : ДонНУ, 2015. 194 с.
2. Гевлич Л. Л. Бухгалтерська справа : навчально-методичний посібник для аудиторної та самостійної роботи студентів за КМСОНП. Донецьк : ДонНУ, 2012. 101 с.
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.
4. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL : <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article>
5. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління Національного банку України № 148 від 29.12.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>
6. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.1995 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
7. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
8. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-XIII. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України № 419 від 28.02.2000 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>

Допоміжна:

1. Бондар М. І. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. Київ : НУВГП, 2016. 422 с.
2. Малюга Н. М., Пархоменко В. М. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : конспект лекцій в схемах і таблицях : навч. посіб. Київ : ТОВ «Видавництво „Консультант”», 2017. 66 с.
3. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Вид-во «Політехніка», 2017. 248 с.
4. Михасик О. Д., Кітченко М. І. Професія бухгалтера в Україні : сучасні виклики та перспективи. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2017. № 12. С. 36–40.

5. Плікус І. Й., Жукова Т. А., Осадча О. О. Модель професії бухгалтера в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 1(12). С. 200–205.
6. Головай Н. М., Волинець В. І., Гордополова Н. В. Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та їх вплив на розвиток бухгалтерської професії в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 806–809.
7. Кулинич М., Шворак А., Жиленко Л. Впровадження цифрової грамотності в умовах майбутніх змін професії бухгалтера. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 1. С. 216–224.
8. Давидюк Т. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Харків : Гельветика, 2016. 391 с.
9. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Державна підтримка вітчизняного малого бізнесу: стан та перспективи. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. С. 66–71.
10. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Наявні результати та перспективи подальшого реформування вітчизняного бюджетного обліку. *Фінанси, учет, банки*. 2014. Вып. 1(20). С. 85–92.
11. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. URL : <http://www.uazakon.com/big/text574/pg1.htm>
12. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : Наказ міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>
13. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv#Text>
14. План рахунків бухгалтерського обліку банків України : Постанова Правління Національного банку України № 89 від 11.09.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n26>
15. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01>

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. https://mof.gov.ua/uk	5. http://www.nibu.factor.ua
2. https://bank.gov.ua/	6. https://www.rada.gov.ua/
3. https://www.ufpaa.org/	7. https://www.treasury.gov.ua/ua
4. https://www.apu.com.ua/	

2. ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК – 1

(Автор – Л. О. Тарасенко, старший викладач)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Фінансовий облік в інформаційній системі управління економікою підприємства. Користувачі інформації фінансового обліку. Фінансовий і управлінський облік: мета, порівняльна характеристика, напрями використання інформації. Фінансовий облік як система відбиття руху грошових коштів у процесі підприємницької діяльності. Основний зміст бухгалтерського (фінансового) обліку, оцінка стану і змін основного й обігового капіталу, власних і позикових джерел фінансування активів підприємства, руху фінансових потоків за звітний період, а також фінансових результатів. Бухгалтерська звітність як завершальна стадія фінансового обліку. Принципи й загальні положення національних стандартів фінансового обліку і звітності. Основи концепції бухгалтерського обліку в ринковій економіці України. Система нормативного регулювання бухгалтерського (фінансового) обліку в Україні П(С)БО й План рахунків бухгалтерського обліку як методологічні нормативні документи всієї системи бухгалтерського (фінансового) обліку.

Облікова політика підприємства, принципи її формування й розкриття.

Тема 2. ОБЛІК КОШТІВ

Загальні положення про грошову систему, готівку й безготівкові розрахунки. Облік коштів у касі. Порядок організації обліку, первинні документи. Синтетичний та аналітичний облік рахунку «Готівка». Облік коштів на розрахункових та інших рахунках у банках. Облік інших коштів. Інвентаризація коштів.

Тема 3. ОБЛІК ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА РОЗРАХУНКІВ З ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Принципи організації обліку оплати праці. Облік чисельності працівників, відпрацьованого часу й виробітку. Форми, системи й види оплати праці. Порядок розрахунку заробітної плати, доплат, оплати відпусток, надбавок, гарантій і компенсацій та виплат соціального характеру. Розрахунок утримань із заробітної плати працівників. Синтетичний і аналітичний облік розрахунків із персоналом з оплати праці. Порядок складання розрахункових відомостей. Зведення даних про нараховані

суми заробітної плати за її складом, структурними підрозділами, категоріями персоналу й утриманнями. Групування нарахованої заробітної плати за напрямками витрат. Облік нарахувань на заробітну плату.

Тема 4. ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Виробничі запаси, їх склад, принципи оцінки за П(С)БО 9 «Запаси». Матеріали, їх класифікація й види оцінок. Облік надходження матеріалів. Формування первісної вартості матеріалів, що надходять на склад. Облік розрахунків із постачальниками. Облік відпуску матеріалів зі складів. Методи оцінки вибуття матеріалів. Облік матеріалів на складах і в бухгалтерії. Методи аналітичного обліку матеріалів. Синтетичний облік руху матеріалів. Особливості обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів. Інвентаризація виробничих запасів, облік результатів інвентаризації. Переоцінка виробничих запасів.

Тема 5. ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Основні засоби, їх характеристика, класифікація й оцінка відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби». Документування й аналітичний облік основних засобів. Формування первісної вартості об'єктів основних засобів залежно від джерел надходження. Поняття капітальних вкладень, відображення операцій, пов'язаних із виготовленням та придбанням об'єктів основних засобів на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Синтетичний облік надходження основних засобів.

Облік зносу (амортизації) основних засобів. Методи амортизації основних засобів. Облік витрат на відновлення (ремонт) і модернізацію основних засобів.

Облік вибуття основних засобів. Особливості ліквідації основних засобів. Інвентаризація основних засобів і відбиття в обліку її результатів. Переоцінка основних засобів і відбиття її результатів в обліку. Оренда основних засобів. Форми оренди. Облік оренди основних засобів в орендодавця й орендаря згідно з П(С)БО 14 «Оренда». Облік лізингових операцій. Особливості обліку малоцінних необоротних матеріальних активів.

Тема 6. ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Характеристика нематеріальних активів, їх види, класифікація й оцінка відповідно до П(С)БО 8 «Нематеріальні активи». Синтетичний і аналітичний облік руху нематеріальних активів. Методи нарахування амортизації (зносу). Облік зносу. Облік вибуття нематеріальних активів. Інвентаризація нематеріальних активів та їх переоцінка.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Поточний рахунок ПАТ «Омега» відкритий у ПАТ «А-банк». У Додатку 2.1 представлена виписка банку за липень 202X р., в якій надана інформація про рух грошових коштів на поточному рахунку.

Необхідно обробити виписку та скласти журнал реєстрації господарських операцій.

Кейс 2. За запропонованими в табл. 2.1 даними визначте ліміт каси. Опишіть процес визначення ліміту каси та дати здавання виручки з каси до банку.

Таблиця 2.1 – Показники для розрахунку ліміту готівки в касі

Місяці 202X року	Сума готівкової виручки	Інші надходження в касу (крім коштів, отриманих з банку), грн	Всього, грн	Виплати готівкою	Кількість робочих днів
червень	150 000	5 000		92 814	20
липень	245 000	9 000		152 096	21
серпень	320 000			191 617	22
вересень	280 000	3 500		169 760	21
Разом					

Примітка: підприємство здійснює свою діяльність у м. Вінниця, на ньому встановлено 8-годинний робочий тиждень з вихідними днями у суботу та неділю. Час закінчення робочого дня дозволяє здавати готівку в банк згідно з вимогою пп. 1, п. 48 Розділу V Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні.

Кейс 3. За запропонованими даними визначте ліміт каси. Опишіть процес визначення ліміту каси та дати здавання каси до банку.

Таблиця 2.2 – Показники для розрахунку ліміту готівки в касі

Місяці 202X року	Сума готівкової виручки	Інші надходження в касу (крім коштів, отриманих з банку), грн	Всього, грн	Виплати готівкою	Кількість робочих днів
червень	39 650	3 350		18 200	21
липень	40 100			15 300	23
серпень	41 500	870		17 320	21
Разом					

Примітка: підприємство здійснює свою діяльність у смт. Вінницького району, в якому немає банків. На підприємстві встановлено 8-годинний робочий тиждень з вихідними днями у суботу та неділю.

Кейс 4. За запропонованими даними визначте ліміт каси. Опишіть процес визначення ліміту каси та дати здавання каси до банку.

Таблиця 2.3 – Показники для розрахунку ліміту готівки в касі

Місяці 202X року	Сума готівкової виручки	Інші надходження в касу (крім коштів, отриманих з банку), грн	Всього, грн	Виплати готівкою	Кількість робочих днів
липень	41 230	3 050		13 890	23
серпень	44 110	560		11 500	21
вересень	48 460	0		18 130	21
Разом					

Примітка: Відомості про підприємство: підприємство здійснює свою діяльність у м. Вінниця. На підприємстві встановлено 8-годинний робочий тиждень з вихідними днями у суботу та неділю. Час закінчення робочого дня дозволяє здавати готівку в банк згідно з вимогою пп. 1, п. 48 Розділу V, Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні.

РОЗРАХУНОК

встановлення ліміту залишку готівки в касі

Підприємство: _____

м. _____

1. Касові обороти

№ з/п	Найменування показників	Фактично за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти, що передують строку встановлення (перегляду) ліміту каси
1	Готівкова виручка (надходження до кас, крім сум, що одержані з банків)	
2	Середньоденні надходження (рядок 1 розділити на кількість робочих днів підприємства за три місяці)	
3	Виплачено готівкою на різні потреби (крім виплат, пов'язаних з оплатою праці, пенсій, стипендій, дивідендів)	
4	Середньоденна видача готівки (рядок 1 розділити на кількість робочих днів підприємства за три місяці)	

№ з/п	Найменування показника	Встановлено підприємством
1	Ліміт залишку готівки в касі	

№ з/п	Найменування показника	Визначається термін здавання виручки (готівки) та зазначаються реквізити договорів банківських рахунків
2		

Директор Підпис «__» ____ 202X р.	Головний бухгалтер Підпис «__» ____ 202X р.
---	---

Найменування клієнта:		ПАТ «Омега»		Назва банку:		ПАТ «А-банк»	
Рахунок №:		UA4030770000002600236581247852		Код банку:		307770	
Тип рахунку:		Поточний рахунок		ЄДРПОУ:		49910112	
ПЕРІОД ВИПИСКИ: з 01.07.202X Р. ПО 31.07.202X Р.							
САЛДО		сума, грн					
на початок		49 769,98					
Дата операції	№ док.	МФО	Контрагент		Сума		Призначення платежу
			Рахунок	ЄДРПОУ	Дебет	Кредит	
01.07.202X	119	322001	UA31322001000002600258 749875216 ПАТ «Девелопмент Груп»	61495785	87 000,0		Повнення зарестрованого капіталу зас-новником юридичною-особою ПАТ «Девелопмент Груп»
03.07.202X	100	322001	UA31322001000002600124 865378455 ТОВ «Простір»	53651027	33 984,0		Перераховано помісячну орендну плату за <i>червень 202X р.</i> , з ПДВ
03.07.202X	120	307770	UA4030770000002600236 581247852 ПАТ «Омега»	49910112	44 800,0		Здано до банку виручку від реалізації продукції
06.07.202X	101	899998	UA17899998000035560920 1000228 ГУ ДПС у Вінницькій обл.	34902165	15 400,0		*;101;56781234; ЄСВ за 2 половину червня 202X р. 201Xр.
06.07.202X	102	899998	UA5489998031301006300 0002856 УК у м. Вінниці/отг м. Вінниця/11011000	38054707	1 050,0		*;101;56781234;1101100 військовий збір 1,5 %
06.07.202X	103	899998	UA4689998033317934000 0002856 УК у м.Вінниці/отг м.Вінниця /11010100	38054707	12 600,0		*;101;56781234;1101100 ПДФО 18 % утримання із заробітної плати за 2 поло-вину липня
06.07.202X	104	307770	UA4030770000001245789 6588874112 ПАТ «А-банк»	14360080	56 350,0		Заробітна плата працівникам ПАТ «Омега» за 2 половину червня 202X р. згідно з відомістю № 17 від 02.07. 202X р.
15.07.202X	121	322001	UA313220010000026001781 89875473 ПАТ «Технології сучасності»	61495785	17 160,0		Оплата вартості реалізованого облад-нання згідно з Дог. № 25/05-2020 від. 21.05.2020 р., з ПДВ
Оборот					119 384,0	148 960,0	
на кінець					79 345,98		

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Записи в касовій книзі здійснюються:

- а) в одному примірнику;
- б) у двох примірниках;
- в) у трьох примірниках;
- г) у чотирьох примірниках;
- д) у п'яти примірниках.

2. У разі зміни матеріально відповідальних осіб акт про результати інвентаризації наявних коштів складається:

- а) в одному примірнику;
- б) у двох примірниках;
- в) у трьох примірниках;
- г) у чотирьох примірниках;
- д) у п'яти примірниках.

3. Суб'єкти господарювання здійснюють розрахунки готівкою між собою і з фізичними особами через касу:

- а) коштами, одержаними як готівкова виручка; коштами, одержаними із банків;
- б) виключно коштами, одержаними як готівкова виручка;
- в) виключно коштами, одержаними із банків;
- г) Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні не регламентовано;
- д) немає правильної відповіді.

4. Оприбуткуванням готівки в касах підприємств та їх відокремлених підрозділів, які проводять готівкові розрахунки із застосуванням РРО та з оформленням їх касовими ордерами і веденням касової книги, є:

- а) занесення даних розрахункових квитанцій до книги обліку розрахункових операцій (КОРО);
- б) забезпечення щоденного створення засобами програмних РРО у паперовій та / або електронній формі фіскальних звітних чеків та подання їх до фіскального сервера засобами телекомунікацій;
- в) здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень у касовій книзі на підставі прибуткових касових ордерів;
- г) забезпечення зберігання щоденних фіскальних звітних чеків (щоденних Z-звітів) в електронній формі протягом строку, визначеного Податковим кодексом України, і занесення інформації згідно з фіскальними звітними

чеками / електронними фіскальними звітними чеками до відповідних книг обліку;

д) здійснення записів у книгах обліку доходів і витрат (або книгах обліку доходів) у порядку, визначеному Податковим кодексом України.

5. Оприбуткуванням готівки в касах відокремлених підрозділів установ / підприємств, які проводять готівкові розрахунки із застосуванням програмних РРО без ведення касової книги, є:

а) занесення даних розрахункових квитанцій до книги обліку розрахункових операцій (КОРО);

б) забезпечення щоденного створення засобами програмних РРО у паперовій та / або електронній формі фіскальних звітних чеків та подання їх до фіскального сервера засобами телекомунікацій;

в) здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень у касовій книзі на підставі прибуткових касових ордерів;

г) забезпечення зберігання щоденних фіскальних звітних чеків (щоденних Z-звітів) в електронній формі протягом строку, визначеного Податковим кодексом України і занесення інформації згідно з фіскальними звітними чеками [електронними] фіскальними звітними чеками до відповідних книг обліку;

д) здійснення записів у книгах обліку доходів і витрат (або книгах обліку доходів) у порядку, визначеному Податковим кодексом України.

6. В якому разі реквізит «Прийнято від» у прибутковому ордері не заповнюється?

а) у касових ордерах, які оформлюються під час отримання готівки з однієї каси підприємства в іншу;

б) у касових ордерах, які оформлюються під час отримання готівки зі скриньки РРО в касу підприємства;

в) у касових ордерах, які оформлюються під час отримання готівки з банку за чеком та оприбуткування її в касі;

г) у касових ордерах, які оформлюються при отриманні готівки від підзвітних осіб;

д) у касових ордерах, які оформлюються при отриманні готівки під час оформлення всіх перелічених у варіантах відповідей ситуаціях.

7. В якому із перерахованих випадків заповнюється реквізит видаткового касового ордеру «Одержано»:

- а) видача готівки за видатковими відомостями;
- б) здача виручки до банку через інкасатора;
- в) здача виручки до банку через касира;
- г) видача готівки за довіреністю;
- д) цей реквізит заповнюється у всіх запропонованих варіантах випадків.

8. Дотримання порядку ведення операцій з готівкою на підприємстві – відповідальність:

- а) головного бухгалтера;
- б) керівника;
- в) старшого касира;
- г) контролюючого органу;
- д) фінансового директора.

9. Із запропонованих тверджень оберіть правильне:

- а) відсутність у видаткових касових ордерах на видачу готівки підзвітним особам підпису одержувача не є підставою неприйняття документа для виведення залишку готівки в касі;
- б) готівка, що зберігається в касі, але не підтверджена касовими документами, вважається надлишком готівки в касі;
- в) видача авансу підзвітній особі відображується бухгалтерським записом Дт 371 Кт 301;
- г) регістром синтетичного обліку грошових коштів є касова книга;
- д) готівка, що зберігається в касі, але не підтверджена касовими документами, не вважається надлишком готівки в касі.

10. Із запропонованих тверджень оберіть неправильне:

- а) для відображення нестачі, виявленої внаслідок інвентаризації грошових коштів у касі використовується рахунок 947 у кореспонденції з рахунком 30;
- б) відсутність у видаткових касових ордерах на видачу готівки підзвітним особам підпису одержувача не є підставою неприйняття для виведення залишку готівки в касі;
- в) акредитив – форма безготівкових розрахунків;
- г) здана з каси виручка для зарахування на поточний рахунок через інкасатора відображається бухгалтерським записом: Дт 333 Кт 301;
- д) за відсутності руху готівки в касі протягом робочого дня записи в касовій книзі в цей день не здійснюються.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 424 с.
2. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 284 с.
3. Позняковська Н. М., Довгалець Ю. В. Фінансовий облік : навч. посіб. Частина 1. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 274 с.
4. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність : підручник. 7-е вид., допов. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 928 с.
5. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник / за ред. М. Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2016. 1040 с.
6. Фінансовий облік : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь. 4-те вид. доп. і перероб. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.
7. Фінансовий облік : навч. посіб. / за заг. ред. канд. екон. наук, проф. П. Й. Атамаса. Київ : «Центр навчальної літератури», 2019. 356 с.
8. Фінансовий облік : навч. посіб. / за заг. ред. канд. екон. наук, проф. П. Й. Атамаса. Київ : «Центр навчальної літератури», 2019. 356 с.
9. Шара Є. Ю., Соколовська-Гонтаренко І. Є. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2016. URL: <http://fin-lib.com/finansovo-ekonomicheskiedistsipliny/buhgalterskij-uchet/finansovyj-uchet/finansovii-obliki/index.html>

Допоміжна:

1. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік. Теорія та практика : метод. посіб. Київ : ЦНЛ, 2016 р. 536 с.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL : <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/InstrukciyaKPlanuSchetov.spx>
3. Огійчук М. Ф. Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами : навч. посіб. Київ : Алерта, 2013. 608 с.
4. Клим Н. М. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Львів : Ліга- Прес, 2014. 480 с.
5. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2017. 520 с.

6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>
7. Позняковська Н. М., Довголець Ю. В. Фінансовий облік : навч. посіб. Частина 1. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 274 с.
8. Податковий кодекс України. URL : <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/nalogovyi-kodeks>
9. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку : Накази Міністерства фінансів України. URL : <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO1.aspx>
10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
11. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2013. 688 с.
12. Садовська І. Б., Голян В. А., Бабіч І. І., та ін. Організація обліку : навч. посіб. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2013. 563 с.
13. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік : навч. посіб. 2-е вид., доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2015. 284 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. www.library.if.ua
2. www.elbook.com
3. www.libr.org.ua
4. www.zakon.rada.gov.ua
5. <http://buhgalter911.com>
6. Облік і фінанси АПК. Бухгалтерський портал <http://magazine.faaf.org.ua/>
7. Газета «Все про бухгалтерський облік» <http://vobu.kiev.ua>
8. Газета «Урядовий кур'єр» <http://www.ukurier.gov.ua/>
9. Електронна бібліотека <http://pidruchniki.com.ua/>
10. Електронна бібліотека <http://www.studentbooks.com.ua/>

3. ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК – 2

(Автор – Л. О. Тарасенко, старший викладач)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ОБЛІК ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття про поточні витрати і принципи їхнього обліку згідно з П(С)БО 16 «Витрати». Поняття витрат періоду і витрат на виробництво продукції, їхній склад і класифікація. Облік прямих матеріальних витрат. Облік прямих витрат на оплату праці. Облік браку у виробництві. Облік інших прямих витрат. Облік і розподіл загально-виробничих витрат. Особливості обліку витрат допоміжних виробництв. Незавершене виробництво: поняття, склад, методи оцінки відображення в обліку. Узагальнення витрат на виробництво в регістрах обліку. Принципи обліку витрат періоду. Облік адміністративних витрат, витрат на збут продукції й інших операційних витрат.

Тема 2. ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Готова продукція, її склад і оцінка згідно з П(С)БО 9 «Запаси». Облік випуску готової продукції. Облік готової продукції на складах і в бухгалтерії. Склад виробничої собівартості реалізованої продукції і порядок її розрахунку.

Облік відвантаження готової продукції. Облік розрахунків із покупцями. Облік транспортних витрат. Облік ПДВ по реалізованій продукції. Визначення фінансового результату від реалізації продукції. Інвентаризація готової продукції і відображення її результатів в обліку.

Тема 3. ОБЛІК РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Визнання, класифікація та оцінка зобов'язань. Форми розрахунків та їх характеристика. Облік розрахунків із контрагентами та методи визначення резерву сумнівних боргів. Облік зобов'язань, забезпечених виданими короткостроковими та довгостроковими вексями. Облік розрахунків за авансами виданими. Облік розрахунків із підзвітними особами. Облік розрахунків за нарахованими доходами. Облік розрахунків за претензіями. Облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків. Облік розрахунків з іншими дебіторами. Облік поточної дебіторської заборгованості за вексями одержаними. Облік розрахунків з учасниками. Облік розрахунків за іншими операціями. Види податків та обов'язкових платежів до бюджету та їх законодавче регулювання. Облік податку на прибуток. Облік відстрочених податкових

активів і податкових зобов'язань з податку на прибуток. Облік податку на додану вартість. Облік акцизного податку. Облік розрахунків з інших податків та обов'язкових платежів.

Тема 4. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Економічний зміст фінансових результатів (прибутку, збитків) діяльності підприємства. Облік фінансових результатів звітного фінансового року. Облік нерозподіленого прибутку (непокритих збитків). Облік використання прибутку звітного періоду. Облік покриття збитків. Визначення та облік кінцевого фінансового результату діяльності підприємства. Розкриття інформації про фінансові результати діяльності у фінансовій звітності.

Тема 5. ОБЛІК КАПІТАЛУ, ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ ТА РЕЗЕРВІВ

Власний капітал, його сутність, структура та функції. Облік формування та руху зареєстрованого (пайового) капіталу. Облік вилученого капіталу. Облік додаткового капіталу. Облік резервного капіталу. Облік операцій із ліквідації підприємства. Характеристика та призначення неоплаченого капіталу. Відображення заборгованості засновників (учасників) господарських товариств за внесками до статутного капіталу підприємства. Погашення заборгованості за внесками до зареєстрованого капіталу. Аналітичний облік неоплаченого капіталу за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) та за кожним засновником (учасником).

Облік забезпечень майбутніх витрат і платежів. Облік забезпечень виплат відпусток. Облік додаткового пенсійного забезпечення. Облік забезпечень гарантійних зобов'язань. Облік цільового фінансування і цільових надходжень.

Тема 6. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Економічна суть, критерії визнання, оцінка та класифікація фінансових інвестицій та фінансових інструментів. Облік довгострокових фінансових інвестицій. Облік фінансових інвестицій за справедливою вартістю; за методом амортизованої собівартості; за методом участі в капіталі. Облік наявності та руху поточних фінансових інвестицій. Особливості обліку фінансових інструментів. Розкриття інформації про фінансові інвестиції у фінансовій звітності підприємства.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. ПАТ «Альфа» веде бухгалтерський облік із використанням автоматизованої програми ведення обліку. Вам запропоновано звіт (табл. 1), завантажений з цієї програми.

На основі оборотів рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» відновіть зміст господарських операцій та бухгалтерські записи, зазначте первинні документи.

Кейс 2. ПАТ «Бета» веде бухгалтерський облік із використанням автоматизованої програми ведення обліку. Вам запропоновано звіт (табл. 2), завантажений з цієї програми.

На основі оборотів рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» відновіть зміст господарських операцій та бухгалтерські записи, зазначте первинні документи.

Кейс 3. ПАТ «Омега» веде бухгалтерський облік із використанням автоматизованої програми ведення обліку. Вам запропоновано звіт (табл. 3), завантажений з цієї програми.

На основі оборотів рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» відновіть зміст господарських операцій та бухгалтерські записи, зазначте первинні документи.

Кейс 4. ПАТ «Альфа» веде бухгалтерський облік із використанням автоматизованої програми ведення обліку. Вам запропоновано звіт (табл. 4), завантажений з цієї програми.

На основі оборотів рахунку 471 «Забезпечення виплат відпусток» відновіть зміст господарських операцій та бухгалтерські записи, зазначте первинні документи.

Кейс 5. ПАТ «Бета» веде бухгалтерський облік із використанням автоматизованої програми ведення обліку. Вам запропоновано звіт (табл. 5), завантажений з цієї програми.

На основі оборотів рахунку 471 «Забезпечення виплат відпусток» відновіть зміст господарських операцій та бухгалтерські записи, зазначте первинні документи.

Кейс 6. ПАТ «Омега» веде бухгалтерський облік з використанням автоматизованої програми ведення обліку. Вам запропоновано звіт (табл. 6), завантажений з цієї програми.

На основі оборотів рахунку 471 «Забезпечення виплат відпусток» відновіть зміст господарських операцій та бухгалтерські записи, зазначте первинні документи.

Таблиця 1

Оборот за рахунком 38 «Резерв сумнівних боргів» за 202Х рік (ПАТ «Альфа»), грн

Рахунок	Початкове сальдо Дт	Початкове сальдо Кт	Оборот Дт	36	Оборот Кт	94	944	Кінцеве сальдо Дт	Кінцеве сальдо Кт
Номенклатура									
38		29 470,0	15 824,00	15 824,0	4 823,0	4 823,0	4 823,0		18 469,0
ТОВ «Соняшник»		15 824,0	15 824,0	15 824,0					
ПрАТ «Агросвіт»					4 823,0	4 823,0	4 823,0		4 823,0
ТОВ «Люмінесценція»		13 646,0							13 646,0
Разом		29 470,0	15 824,0	15 824,0	4 823,0	4 823,0	4 823,0		18 469,0

Таблиця 2

Оборот за рахунком 38 «Резерв сумнівних боргів» за 202Х рік (ПАТ «Бета»), грн

Рахунок	Початкове сальдо Дт	Початкове сальдо Кт	Оборот Дт	36	Оборот Кт	94	944	Кінцеве сальдо Дт	Кінцеве сальдо Кт
Номенклатура									
38		119 340,0	52 147,0	52 147,0	83 452,0	83 452,0	83 452,0		150 645,0
ТОВ «Груп Менеджмент»					83 452,0	83 452,0	83 452,0		83 452,0
ПрАТ «Пласт+»		67 193,0							67 193,0
ТОВ «ПромПрилад»		52 147,0	52 147,0	52 147,0					
Разом		119 340,0	52 147,0	52 147,0	83 452,0	83 452,0	83 452,0		150 645,0

Таблиця 3

Оборот за рахунком 38 «Резерв сумнівних боргів» за 202Х рік (ПАТ «Омега»), грн

Рахунок	Початкове сальдо Дт	Початкове сальдо Кт	Оборот Дт	36	Оборот Кт	94	944	Кінцеве сальдо Дт	Кінцеве сальдо Кт
Номенклатура									
38		176 089,0	94 523,0	94 523,0	107 254,0	107 254,0	107 254,0		188 820,0
КП «Територія комфорту»					107 254,0	107 254,0	107 254,0		107 254,0
ПрАТ «Підтримка»		81 566,0							81 566,0
ТОВ «Спеціальний підряд»		94 523,0	94 523,0	94 523,0					
Разом		176 089,0	94 523,0	94 523,00	107 254,0	107 254,0	107 254,0		188 820,0

Таблиця 4

Оборот за рахунком 471 «Забезпечення виплат відпусток» за 202X рік (ПАТ «Альфа»), грн

Рахунок	Початкове сальдо Дт	Початкове сальдо Кт	Оборот Дт	Оборот Кт	651	661	651	Оборот Кт	23	92	93	Кінцеве сальдо Дт	Кінцеве сальдо Кт
Номенклатура													
471		31 416,0	44 263,0	36 281,15	7 981,85	44 950,0	21 576,0	14 384,0	8 990,0				32 103,0
Виробничий персонал		15 079,68	21 246,24	17 414,95	3 831,29	21 576,0	21 576,0						15 409,44
Адміністративний персонал		10 053,12	14 164,16	11 609,97	2 554,19	14 384,0		14 384,0					10 272,96
Персонал відділу збуту		6 283,2	8 852,6	7 256,23	1 596,37	8 990,0			8 990,0				6 420,6
Разом		31 416,00	44 263,00	36 281,15	7 981,85	44 950,00	21 576,00	14 384,0	8 990,0				32 103,0

Таблиця 5

Оборот за рахунком 471 «Забезпечення виплат відпусток» за 202X рік (ПАТ «Бета»), грн

Рахунок	Початкове сальдо Дт	Початкове сальдо Кт	Оборот Дт	Оборот Кт	651	661	Оборот Кт	23	92	93	Кінцеве сальдо Дт	Кінцеве сальдо Кт
Номенклатура												
471		12 487,00	19 184,00	15 724,59	3 459,41	19 415,0	9 319,2	6 212,8	3 883,0			12 718,0
Виробничий персонал		5 993,76	9 208,32	7 547,80	1 660,52	9 319,2	9 319,2					6 104,64
Адміністративний персонал		3 995,84	6 138,88	5 031,87	1 107,01	6 212,8		6 212,8				4 069,76
Персонал відділу збуту		2 497,40	3 836,80	3 144,92	691,88	3 883,0				3 883,0		2 543,6
Разом		12 487,00	19 184,00	15 724,59	3 459,41	19 415,0	9 319,2	6 212,8	3 883,0			12 718,0

Таблиця 6

Оборот за рахунком 471 «Забезпечення виплат відпусток» за 202X рік (ПАТ «Омега»), грн

Рахунок	Початкове сальдо Дт	Початкове сальдо Кт	Оборот Дт	Оборот Кт	651	661	Оборот Кт	23	92	93	Кінцеве сальдо Дт	Кінцеве сальдо Кт
Номенклатура												
471		22 897,00	16 224,00	13 298,36	2 925,64	16 870,0	8 097,6	5 398,4	3 374,0			23 543,00
Виробничий персонал		10 990,56	7 787,52	6 383,21	1 404,31	8 097,6	8 097,6					11 300,64
Адміністративний персонал		7 327,04	5 191,69	4 255,48	936,21	5 398,4		5 398,4				7 533,75
Персонал відділу збуту		4 579,40	3 244,80	2 659,67	585,13	3 374,0				3 374,0		4 708,60
Разом		22 897,00	16 224,00	13 298,36	2 925,64	16 870,0	8 097,6	5 398,4	3 374,0			23 543,00

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Серед запропонованих тверджень оберіть правильні:

- а) підзвітна особа, що отримала кошти з каси на відрядження, має подати *Звіт про використання коштів, виданих на відрядження, або під звіт* до закінчення п'ятого банківського дня, що настає за днем завершення відрядження;
- б) за працівником, який перебуває у відрядженні, зберігається заробітна плата, яка є не нижчою його середнього заробітку;
- в) при визначенні середньої зарплати для оплати днів відрядження до розрахунку не входять надбавки та виробничі премії;
- г) підзвітна особа – це будь-яка фізична або юридична особа, яка отримала грошові суми під звіт для майбутніх витрат згідно з наказом (розпорядженням) керівника підприємства;
- д) сума добових витрат на відрядження по Україні не може бути в сумі більшій ніж 10 % розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року за добу.

2. Працівник у відрядженні розраховується корпоративною платіжною картою (КПК). Яким у такому разі є строк подання авансового звіту?

- а) до закінчення 3-го банківського дня після завершення відрядження;
- б) до закінчення 5-го банківського дня після завершення відрядження;
- в) не пізніше 10-го банківського дня після завершення відрядження (за наявності поважних причин – строк подання подовжують до 20 днів);
- г) не пізніше 15-го банківського дня після завершення відрядження (за наявності поважних причин – строк подання подовжують до 25 днів);
- д) законодавчо не встановлено.

3. Визнання дебіторської заборгованості з одночасним виникненням доходу від реалізації продукції супроводжується оформленням такого документа:

- а) виписка банку;
- б) прибутковий ордер;
- в) накладна на відпуск;
- г) акт звірки розрахунків;
- д) видатковий касовий ордер.

4. Кредитове сальдо за рахунком 372 «Розрахунки з підзвітними особами» відображують:

- а) у звіті про фінансовий стан підприємства – у складі поточних зобов'язань;
- б) у звіті про фінансовий стан підприємства – у складі оборотних активів;

- в) у звіті про фінансовий стан підприємства – у складі груп вибуття;
- г) 372 рахунок не може мати сальдо на кінець періоду;
- д) у звіті про фінансові результати – у складі інших операційних витрат.

5. У поточному місяці підприємство «Альфа» реалізувало готову продукцію на суму 120 000 грн, у тому числі ПДВ. В оплату за отриману продукцію покупець надав короткостроковий безпроцентний вексель на повну вартість отриманої продукції. Оберіть проведення з обліку векселів, яке необхідно зробити в системі обліку:

- а) Дт 301 Кт 621, 120 000 грн;
- б) Дт 341 Кт 361, 120 000 грн;
- в) Дт 361 Кт 621, 100 000 грн;
- г) Дт 341 Кт 361, 100 000 грн;
- д) Дт 341 Кт 372, 120 000 грн.

6. Які бухгалтерські записи та в яких сумах будуть відображені в бухгалтерському обліку за наявності такої операції: підприємством (платник податку на прибуток) нараховано дивіденди на користь юридичної особи-резидента сумою 10 000 грн:

- а) Дт 441 Кт 671 10 000 грн;
Дт 671 Кт 641/ПДФО 500 грн;
- б) Дт 443 Кт 671 10 000 грн;
Дт 671 Кт 641/ПДФО 1 800 грн;
- в) Дт 443 Кт 671 10 000 грн;
Дт 641/ав. вн. з ПП Кт 311 1 800 грн;
- г) Дт 671 Кт 311 10 000 грн;
Дт 441 Кт 443 10 000 грн;
- д) Дт 671 Кт 642 150 грн;
Дт 671 Кт 443 10 000 грн.

7. Додатково вкладений капітал:

- а) дорівнює номінальній сумі зареєстрованого статутного (пайового) капіталу;
- б) різниця між оцінкою вкладеного капіталу та номінальною вартістю статутного капіталу;
- в) дорівнює номінальній сумі зареєстрованого статутного (пайового), проте неоплаченого капіталу;
- г) дорівнює собівартості викуплених самим товариством акцій (часток, паїв), тобто фактичній вартості їх придбання;
- д) дорівнює обліковій оцінці елементів, що з ним пов'язані.

8. Вартість акцій власної емісії, викуплених товариством у своїх акціонерів, або частки, викупленої товариством у його учасників, – це визначення:

- а) неоплаченого капіталу;
- б) додатково вкладеного капіталу;
- в) вилученого капіталу;
- г) зареєстрованого капіталу;
- д) нерозподіленого прибутку.

9. Погашення заборгованості з неоплаченого капіталу відображується проводкою:

а) Дт 10, 20 Кт 46;	г) Дт 42 Кт 46;
б) Дт 46 Кт 40;	д) Дт 10, 20 Кт 685.
в) Дт 10 Кт 42;	

10. Створення резервного капіталу за рахунок прибутку, використаного у звітному році, відображується проводкою:

а) Дт 443 Кт 43;	г) Дт 421 Кт 43;
б) Дт 43 Кт 443;	д) Дт 43 Кт 671.
в) Дт 43 Кт 442;	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Атамас П. Й. Фінансовий облік : практикум. навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2017. 444 с.
2. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 424 с.
3. Положення (стандарты) бухгалтерського обліку. Київ : Алерта, 2018. 316 с.
4. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Знання, 2015. 647 с.
5. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність : підручник. 7-ме вид. допов. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 928 с.
6. Фінансовий облік 2 : навч. посіб. / Н. М. Ткаченко, О. В. Борович, І. Л. Цюцяк, А. Л. Цюцяк; за заг. ред. Н. М. Ткаченко. Київ : Алерта, 2014. 456 с.
7. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2016. 633 с.
8. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник / за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2016. 1040 с.
9. Атамас П. Й., Лисиченко О. О., П'ятигорець Г. С., Пінчук О. П. Фінансовий облік 2 : навч. посіб. / Дніпропетровськ : Університет Альфреда Нобеля, 2015. 148 с.
10. Шара Є. Ю., Соколовська-Гонтаренко І. Є. Фінансовий облік II : навч. посіб. Київ : Видавництво «Центр навчальної літератури», 2016.

Допоміжна:

1. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік. Теорія та практика : метод. посіб. Київ : ЦНЛ. 2016 р. 536 с.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL : <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/InstrukciyaKPlanuSchetov.spx>
3. Клим Н. М. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Львів : Ліга- Пресс, 2014. 480 с.
4. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2017. 520 с.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>
6. Позняковська Н. М., Довголець Ю. В. Фінансовий облік : навч. посіб. Частина 1. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 274
7. Податковий кодекс України. URL : <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/nalogovyi-kodeks/>
8. Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами : навч. посіб. / за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Алерта, 2013. 608 с.
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Романів Є. М. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посіб. Львів : ЛДФА, 2014. 265 с.
11. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік : навч. посіб. 2-е вид., доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2015. 284 с.
12. Орлова В. К. Бухгалтерський облік на підприємствах нафтогазової промисловості : навч. посіб. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2013. 783 с.
13. Фінансовий облік : підручник. Київ : Кондор-Видавництво. 2013. 552 с.
14. Фінансовий облік : навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 236 с.
15. Нападовська Л. В., Алексєєва А. В., Бакурова О. А., Шаповалова А. П. та ін. Фінансовий облік : підручник. Київ : КНТЕУ, 2013. 195 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. www.libary.if.ua 2. www.elbook.com 3. www.libr.org.ua 4. www.zakon.rada.gov.ua 5. http://buhgalter911.com 6. Облік і фінанси АПК. Бухгалтерський портал http://magazine.faaf.org.ua/	7. Газета «Все про бухгалтерський облік» http://vobu.kiev.ua 8. Газета «Урядовий кур'єр» http://www.ukurier.gov.ua/ 9. Електронна бібліотека http://pidruchniki.com.ua/ 10. Електронна бібліотека http://www.studentbooks.com.ua/

4. ОБЛІК У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

(Автор – Л. Л. Гевлич, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ПІДПРИЄМСТВО ЯК ФОРМА БІЗНЕСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Види підприємств у зарубіжній бізнесовій практиці. Одноосібне підприємство: характеристика, переваги, недоліки, вплив на організацію облікового циклу. Спільно-приватне підприємство: характеристика, переваги, недоліки, вплив на організацію облікового циклу. Корпорація: характеристика, переваги, недоліки, вплив на організацію облікового циклу. Види акцій, особливості, переваги, недоліки простих (загальних) та привілейованих акцій.

Тема 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У КРАЇНАХ ІЗ РОЗВИНЕНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Сучасні підходи до організації обліку у країнах із розвинутою ринковою економікою. Відмінні ознаки управлінського, фінансового та податкового обліку. Інтегрований та двокруговий підходи до побудови плану рахунків. Сутність моделей співіснування бухгалтерського та податкового обліку. Можливості рішення управлінських завдань при використанні актуарного, динамічного, статичного, камерального, креативного, патримоніального, соціального, стратегічного обліку.

Тема 3. ОБЛІКОВІ МОДЕЛІ

Основна ідея, характерні риси, привабливість для укладачів та користувачів фінансової звітності англосаксонської, континентальної, південноамериканської, міжнародної моделей обліку. Регламентоване і професійне регулювання обліку: сутність та інструменти. Загальноприйняті принципи організації обліку. Міжнародні світові та регіональні стандарти як інструменти уніфікації та гармонізації облікових процесів. Основні причини розбіжностей національних облікових систем, проблеми та перспективи їх подальшого зближення. Характеристика національних облікових систем за основними показниками.

Тема 4. ОБЛІКОВИЙ ЦИКЛ. ПЛАН РАХУНКІВ

Поняття та складові облікового циклу. Особливості облікових процедур у розвинених країнах світу. План рахунків як концептуальна схема інформаційної системи бухгалтерського обліку. Лінійний, десятковий ієрархічний, фасетний способи побудови плану рахунків. Особливості організації фінансового та управлінського обліку на підприємстві за загальним планом рахунків Франції (PCG) та Планом рахунків Африканського Союзу. Принципи побудови планів рахунків за міжнародними вимогами та національними традиціями розвинених країн світу.

Тема 5. ОСОБЛИВОСТІ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ ПОБУДОВИ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН

Склад фінансової звітності за МСБО 1 «Подання фінансових звітів» та 4 Директивою ЄС. Світова практика оприлюднення фінансової звітності окремих категорій підприємств. Особливості світової практики побудови балансу. Різновиди звіту про фінансовий стан за характером балансового рівняння і проформою балансу. Склад статей балансу за міжнародними вимогами.

Тема 6. ОСОБЛИВОСТІ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ ПОБУДОВИ ЗВІТУ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД

Зміст інформації про фінансові результати у звіті про сукупний дохід за міжнародними, регіональними вимогами, національними традиціями розвинених країн світу. Горизонтальний та вертикальний формати, витратний та операційні варіанти звіту про фінансові результати. Особливості американської практики побудови Звіту про прибутки і збитки.

Тема 7. ОСОБЛИВОСТІ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ ПОБУДОВИ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Мета представлення інформації про грошові потоки. Характеристика основних форматів ЗРГК. Закордонна практика формування показників грошових потоків.

Тема 8. ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ

Поняття, склад, визнання запасів у розвинених країнах світу. Особливості формування оцінки ТМЦ: при оприбуткуванні, на дату балансу, при вибутті за міжнародними вимогами та в практиці розвинених країн світу. Оптимізація запасів товарно-матеріальних цінностей.

Тема 9. ПРОБЛЕМИ ЗАРУБІЖНОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Проблеми обліку матеріальних необоротних активів. Склад, критерії визнання, види оцінки основних засобів у національних облікових системах. Закордонна практика вирішення проблем обліку землі та відображення подальших витрат щодо основних засобів. Використання амортизаційної політики як інструмента управління витратами підприємства.

Тема 10. ПРОБЛЕМИ ЗАРУБІЖНОГО ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Поняття, склад, критерії визнання, оцінка нематеріальних активів за міжнародними вимогами та в практиці розвинених країн світу.

Особливості обліку витрат на дослідження у складі НМА та амортизації об'єктів нематеріальних активів у Франції, Великобританії, США.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Ви бухгалтер акціонерної компанії АВС. Відобразіть на рахунках бухгалтерського обліку операції з випуску та викупу акцій і визначте величину власності акціонерів після кожної події за такою господарською ситуацією: 10 березня компанія оголосила до випуску 1 500 загальних акцій, 15 березня компанія реалізувала 1 000 акцій номінальною вартістю 100 у. о. і продажною ціною 103 у. о. за кожну. 10 вересня компанія викупила цей пакет акцій в акціонерів за 105 000 у. о.

Кейс 2. Ви бухгалтер акціонерної компанії АВС. Визначте облікову вартість кожного виду акцій компанії за такими даними:

- компанією реалізовано 8 000 привілейованих акцій номінальною вартістю 50 у. о. (кумулятивні дивіденди 8 %) та 400 000 загальних акцій номінальною вартістю 10 у. о.;
- величина внесків в капітал, що перевищують номінальну вартість привілейованих акцій, 40 000 у. о.;
- величина нерозподіленого прибутку за рік 60 000 у. о.;
- наразі привілейовані акції мають ціну виклику 52 у. о. за одиницю, а дивіденди за ними не виплачувалися в минулому звітному періоді.

Кейс 3. Ви бухгалтер акціонерної компанії АВС. Визначте вплив на витрати компанії використання різних методів оцінки запасів при вибутті на підставі таких облікових даних:

Залишок на 1 січня поточного року 500 од. по 6 у. о.

Закупівлі: 14 лютого 300 од. по 5,4 у. о.

18 березня 800 од. по 5,25 у. о.

21 липня 600 од. по 5,7 у. о.

27 вересня 600 од. по 5,4 у. о.

27 листопада 200 од. по 5,85 у. о.

Залишок на 31 грудня поточного року 900 од.

Кейс 4. Ви бухгалтер акціонерної компанії АВС. Визначте вплив на витрати компанії амортизаційної політики у перші три роки експлуатації верстата, який введено в експлуатацію 2 січня поточного року. Первісна вартість верстата 50 000 у. о., очікувана ліквідаційна вартість 2 000 у. о., визначений термін служби 5 років. За весь термін служби верстата планується випустити 800 000 од. продукції, фактичний випуск склав: у перший рік 140 000 од., у другий рік – 160 000 од., у третій рік – 180 000 од.

Кейс 5. Ви бухгалтер акціонерної компанії ABC. Відобразіть на рахунках компанії величину гудвілу і покажіть порядок його щорічного погашення, якщо компанія ABC купує підприємство D, чиста вартість активів якого становить 900 000 у. о., сплачуючи грошима 600 000 у. о. і беручи на себе зобов'язання D у розмірі 400 000 у. о.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Яка облікова модель орієнтується на потенційного інвестора?

- а) англо-саксонська;
- б) континентальна;
- в) південно-американська;
- г) міжнародна.

2. До якої групи причин розбіжностей національних систем обліку і звітності належить регулювання обліку?

- а) соціально-економічні;
- б) політичні;
- в) географічні;
- г) не є причиною розбіжностей.

3. Що із зазначеного нижче є прикладом спеціалізованого журналу хронологічного обліку?

- а) пробний баланс;
- б) касова книга;
- в) журнал реєстрації господарських операцій;
- г) журнал-ордер.

4. На що впливає недотримання безперервності діяльності?

- а) ні на що не впливає, це оціночне судження укладачів звітності;
- б) на те, чи буде вважатися достовірною фінансова звітність;
- в) на класифікацію показників фінансової звітності;
- г) на оцінку показників фінансової звітності.

5. Який баланс дає найбільш аналітичну інформацію?

- а) англійський;
- б) американський;
- в) континентальний;
- г) український.

6. Що НЕ має відобразитися у розділі прибутків і збитків за період за міжнародними вимогами?

- а) дохід від звичайної діяльності;
- б) фінансові витрати;
- в) податкові витрати;
- г) дохід від надзвичайної діяльності.

7. Як буде представлена у ЗРГК підприємства ABC вартість емісії власних акцій за готівку?

- а) вхідний потік від операційної діяльності;
- б) вихідний потік від операційної діяльності;
- в) вхідний потік від інвестиційної діяльності;
- г) вихідний потік від інвестиційної діяльності;
- д) вхідний потік від фінансової діяльності;
- е) вихідний потік від фінансової діяльності;
- ж) не є грошовим потоком.

8. Як враховується «буферний» запас при розрахунку ROL?

- а) додається;
- б) віднімається;
- в) не враховується.

9. Яким методом доцільно оцінювати товари магазину «Сільпо» при списанні?

- а) конкретної ідентифікації;
- б) «перше надходження-перший видаток»;
- в) середньозважена собівартість;
- г) стандартних витрат;
- д) роздрібних цін.

10. Який метод амортизації є доцільним для верстатів, що виробляють основну продукцію підприємства?

- а) прямолінійний метод;
- б) метод зменшення залишку;
- в) метод суми одиниць продукції;
- г) амортизація не нараховується.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. FASB Accounting Standards. URL : <https://www.fasb.org/st/>
2. UK GAAP. URL : <https://www.icaew.com/technical/financial-reporting/uk-gaap>
3. Plan Comptable Général. URL : http://www.anc.gouv.fr/files/live/sites/anc/files/contributed/ANC/1.%20Normes%20fran%с3%a7aises/Recueils/Recueil%20comptable%20entreprises/2019/PCG_2019.pdf
4. Беленкова М. І., Василішин С. І. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Харків : Діса плюс, 2017. 224 с.
5. Верига Ю., Бондарчук М., Мельник С., Хоменко Н. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 21 с.
6. Зелікман В. Д., Ерьоміна О. Л., Безгодкова А. О. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2017. 131 с.

7. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 370 с.
8. Міжнародний бізнес : навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Орехової. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 425 с.
9. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text
10. Онищенко В. О., Бондар М. І., Дубовая В. В. Облік у зарубіжних країнах : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 576 с.

Допоміжна:

1. Акімова Н. С., Грінько А. П., Топоркова О. В. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2016. 288 с.
2. Вітренко О. В. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Красноармійськ : ДонНТУ, 2015. 195 с.
3. Гевлич Л. Л., Калачик А. В. Міжнародний стандарт фінансової звітності для українських малих підприємств: необхідність та доцільність. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 39. С. 380–385.
4. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 534 с.
5. Зубілевич С. Облікова директива ЄС, її вплив на склад і зміст звітів європейських компаній та перспективи для України. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 7. С. 3–15.
6. Огічук М. Ф., Рагуліна І. І., Новіков І. Т. Аудит : навч. посіб. Київ : Алерта, 2020. 852 с.
7. Онищенко В. О., Бондар М. І., Дубовая В. В. Облік у зарубіжних країнах : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 570 с.
8. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL : <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article>
9. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL : <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article>
10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. <https://mof.gov.ua/uk>
2. <https://www.icaew.com/>
3. <https://www.ifrs.org/>
4. <https://www.rada.gov.ua/>

5. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ

(Автор – О. Т. Поліщук, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Законодавчо-нормативна база регулювання підприємницької діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Поняття суб'єктів малого мікропідприємництва та малого підприємництва. Критерії віднесення юридичних та фізичних осіб до суб'єктів мікропідприємництва та малого підприємництва. Порядок визначення середньооблікової чисельності працюючих. Порядок державної реєстрації суб'єктів малого бізнесу в Україні.

Тема 2. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ (ФІЗИЧНІ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦІ)

Порядок та умови переходу на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Види діяльності за різними групами платників податку. Ставки оподаткування, бази оподаткування, умови переходу.

Тема 3. ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ У СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ (ФІЗИЧНІ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦІ)

Ведення обліку платниками єдиного податку. Порядок визначення доходу та їх склад для платників єдиного податку. Порядок сплати податку, облік та звітність платників єдиного податку. Порядок реєстрації та відображення операцій у Книзі обліку доходів, Книзі обліку доходів та витрат.

Тема 4. ОСНОВИ ПОБУДОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ (ЮРИДИЧНІ ОСОБИ)

Процес формування облікової політики суб'єктів малого бізнесу з метою отримання максимального прибутку. Роль та завдання бухгалтера на підприємстві малого бізнесу. Порядок організації бухгалтерського обліку у суб'єкта малого підприємництва. Вимоги до первинних документів та порядок документообігу суб'єкта малого бізнесу. Структура та зміст спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єкта малого підприємництва.

Характеристика форм бухгалтерського обліку, що застосовують суб'єкти малого бізнесу. Призначення та порядок складання облікових реєстрів, рекомендованих для застосування суб'єктами малого бізнесу. Особливості формування

та відображення облікової інформації суб'єктів малого підприємництва при використанні загальної та спрощеної системи обліку та звітності.

Тема 5. ОБЛІК АКТИВІВ, ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Облік необоротних активів. Поняття необоротних активів, основних засобів, нематеріальних активів та порядок їх класифікації. Порядок ведення синтетичного та аналітичного обліку операцій з надходження, переміщення, переоцінки, амортизації та вибуття необоротних активів суб'єктами малого підприємництва. Порядок відображення інформації про операції з необоротними активами в облікових регістрах, що рекомендовані суб'єктам малого бізнесу.

Облік оборотних активів. Поняття та класифікація запасів підприємства. Види оцінки, що застосовуються при обліку надходження та вибуття запасів. Організація документування операцій із запасами. Порядок відображення операцій із запасами із застосуванням спрощеного Плану рахунків. Особливості накопичення інформації щодо операцій із запасами в облікових регістрах, рекомендованих для суб'єктів малого бізнесу. Порядок документування операцій з готівкою у касі та грошей на банківських рахунках. Сутність та види дебіторської заборгованості. Порядок документального оформлення операцій за розрахунками з дебіторами.

Облік власного капіталу. Сутність, значення і структура власного капіталу суб'єктів малого бізнесу. Особливості синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу із застосуванням спрощеного Плану рахунків. Регістри бухгалтерського обліку для відображення інформації про капітал із застосуванням простої та спрощеної форм бухгалтерського обліку.

Облік зобов'язань. Сутність, значення і класифікація зобов'язань суб'єктів малого бізнесу. Порядок документування та відображення на рахунках бухгалтерського обліку зобов'язань. Регістри бухгалтерського обліку для відображення інформації про зобов'язання із застосуванням простої та спрощеної форм бухгалтерського обліку.

Тема 6. ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ. ПОНЯТТЯ, СКЛАД ТА ВИМОГИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Сутність і класифікація витрат та доходів підприємств малого бізнесу. Умови визнання доходів і витрат відповідно до П(С)БО 15 «Дохід» та П(С)БО 16 «Витрати». Види витрат. Елементи витрат.

Облік реалізації готової продукції та визначення фінансових результатів. Структура доходів від операційної та іншої операційної діяльності, від фінансової діяльності, від інвестиційної діяльності та склад інших доходів підприємства.

Особливості документування операцій з виникнення доходів. Облік доходів та фінансових результатів.

Законодавчі та нормативні документи, що регламентують порядок формування фінансових звітів суб'єктів малого підприємництва та структура фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. Порядок подання фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. Особливості формування Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого бізнесу. Формування балансу та звіту про прибутки та збитки.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Ви бухгалтер, що веде облік і оподаткування у ФОП. Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

1. Чи звільняється з 1 січня 2021 (2022) року ФОП-платник єдиного податку від сплати ЄСВ, якщо ним не отримано дохід в окремому місяці звітного періоду?
2. ФОП зареєстрований з 8 червня 2020 року. За які звітні місяці 2020 року необхідно вказати дані у звіті з ЄСВ (форма № Д5)?
3. ФОП-платник єдиного податку з 18 січня 2021 року одночасно працює як наймана особа. Оклад – 6 000 грн. Чи звільняється він як ФОП від сплати ЄСВ за себе у січні?

Кейс 2. Ви бухгалтер, що веде облік і оподаткування у ФОП. Розрахуйте єдиний соціальний внесок, враховуючи, що середньомісячний дохід ФОПа на загальній системі оподаткування у 2020 році – 4 900 грн. Необхідно заповнити табличну частину звіту з ЄСВ (форма № Д5) за 2020 рік та показати розрахунок, яке буде нарахування ЄСВ у 2021 році та яка об'єднана форма звітності заповнюватиметься.

Кейс 3. Ви бухгалтер, що веде облік і оподаткування у ФОП. Визначити суму отриманого за квартал доходу платника єдиного податку, що включаються до бази оподаткування, та заповнити Книгу обліку доходів за 1 квартал, якщо:

Протягом I кварталу п. р. були такі надходження:

- 17.01. – на банківський рахунок надійшли кошти від продажу: від першого покупця – у сумі 15 000 грн, від другого – 18 000 грн.
- 05.02. – отримано від покупця на банківський рахунок попередню оплату в сумі 8 000 грн.
- 10.02. – частково повернуто передоплату за товар у сумі 2 000 грн.

- 15.02. – отримано виручку готівкою у сумі 25 000 грн.
22.02. – реалізовано товари на суму попередньої оплати – 6 000 грн.
28.02. – здано виручку для зарахування на поточний рахунок – 25 000 грн.
04.03. – підприємець безоплатно отримав товари в сумі 3 000 грн.
09.03. – надійшли кошти від покупця: готівка – 2 000 грн, на банківський рахунок – 25 000 грн.
15.03. – закінчився строк позовної давності за кредиторською заборгованістю на суму 2 500 грн.
18.03. – надійшла готівкова виручка – 14 000 грн.

Кейс 4. Ви бухгалтер суб'єкта малого бізнесу (юридична особа) ТОВ «Кристал», що здійснює облік за спрощеною системою обліку і звітності. Підприємство є платником ПДВ.

Упродовж квітня 20xx р. ТОВ «Кристал» придбало:

- офісні меблі вартістю 3 000,00 грн, крім того, ПДВ 20 %. Придбані меблі були введені в експлуатацію у цьому ж місяці;
- програмне забезпечення (бухгалтерську програму) – 4 000, 00 грн, крім того, ПДВ 20 %. У квітні програмне забезпечення було встановлено і введено в експлуатацію. Також у квітні працівники підприємства пройшли навчання, за що було додатково сплачено 2 000,00 грн, крім того, ПДВ 20 %;
- у зв'язку із поломкою виробниче обладнання було виведено з експлуатації для ремонту. Первісна вартість цього обладнання – 10 000 грн, сума нарахованого зносу на 1 квітня 20xx р. – 170 грн. Ремонт був проведений на підприємстві співробітниками ремонтної служби. Вартість ремонтних робіт склала 2 500,00 грн, крім того, ПДВ 20 %. Після ремонту обладнання було введено в експлуатацію у квітні 20xx р.

Необхідно відобразити в обліку операції з основними засобами та з нематеріальними активами.

Кейс 5. Ви працювали бухгалтером на підприємствах із загальною системою оподаткування та спрощеною системою оподаткування. Відобразіть в обліку порівняльні записи щодо змін у власному капіталі.

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків			
	За основним Планом рахунків		За спрощеним Планом рахунків	
	Дт	Кт	Дт	Кт
Формування резервів за рахунок нерозподіленого прибутку				
Збільшення статутного капіталу за рахунок власних резервів				
Використання резерву на покриття збитків				
Формування резервів за рахунок коштів резервного капіталу				

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. За умови дотримання яких обмежень СМБ-юридичні особи мають право на застосування спрощеної системи оподаткування?

- а) середньооблікова чисельність працюючих не більше 50-ти осіб та обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не більше 1 млн грн;
- б) середньооблікова чисельність працюючих не більше 50-ти осіб та обсяг виручки від реалізації продукції за рік не більше 500 тис. євро;
- в) середньооблікова чисельність працюючих не більше 50-ти осіб та розмір валового доходу за рік не більше 1 млн грн.

2. Чи повинні СМБ – юридичні особи сплачувати податок на додану вартість?

- а) ні, не повинні;
- б) сплачують незалежно від обраної ставки єдиного податку;
- в) сплачують тільки за умови обрання ставки єдиного податку 6 %.

3. Хто відповідає за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві?

- а) головний бухгалтер;
- б) фінансовий директор;
- в) власник або уповноважена ним особа;
- г) аудиторська фірма.

4. Яка тривалість звітного періоду встановлена для фізичної особи – суб'єкта малого бізнесу – платника єдиного податку?

- а) місяць;
- б) квартал;
- в) рік.

5. Чи можливий перехід на спрощену систему оподаткування, потім відмова від неї, а потім – знову повернення протягом року?

- а) можливо, якщо кожний раз заяву подано до ДП не пізніше ніж за 15 днів до початку наступного кварталу за умови сплати всіх обов'язкових платежів за попередній період;
- б) можливо, якщо кожного разу надається письмове пояснення за 30 днів до початку наступного кварталу за умови сплати всіх обов'язкових платежів за попередній період;
- в) ні, неможливий.

6. Що вважається виручкою від реалізації під час продажу основних засобів СМБ-платником єдиного податку?

- а) залишкова вартість;
- б) різниця між виручкою від реалізації цих засобів та їх залишковою вартістю на момент продажу;
- в) продажна вартість.

7. Які способи розрахунків за відвантаженою продукцією не мають права застосовувати СМБ-юридичні особи, які перейшли на спрощену систему оподаткування?

- а) готівковий розрахунок;
- б) безготівковий розрахунок;
- в) бартерний розрахунок;
- г) розрахунок векселями.

8. При якій ставці єдиного податку ФОП має бути зареєстроване як платник ПДВ?

- а) 3 %;
- б) 5 %;
- в) 10 %;
- г) 20 %.

9. Які є ставки єдиного податку для юридичних осіб?

- а) 5 %;
- б) 10 %;
- в) 18 %;
- г) 20 %.

10. Чи вважається виручкою від реалізації продаж автомобіля дружини ФОПа-платника єдиного податку?

- а) на суму різниці між виручкою від реалізації цих засобів та їх залишковою вартістю на момент продажу;
- б) ні, це не дохід (виручка) від реалізації;
- в) на різницю спільного майна чоловіка і дружини 50 % x 50 %.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
3. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435 URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Допоміжна:

1. Безверхий К. Порядок складання спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 11–12. С. 40–50.
2. Грінченко В. О. Структура капіталу суб'єктів малого і середнього бізнесу. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 1. С. 142–156.
3. Коваленко М. А. Прогнозування впливу розвитку малого бізнесу на ВВП України. *Статистика України*. 2016. № 2. С. 21–26.
4. Крисак А. О. Проблеми розвитку малих підприємств в Україні та шляхи їх вирішення. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2016. № 2. С. 15–17.
5. Кучерова Г. Ю., Кравець О. В. Моделювання тенденції розвитку малого підприємництва України в умовах кризи. *Економіка & держава*. 2017. № 5. С. 19–23.
6. Малишкін О., Семенова С. Малий бізнес: облікова політика за МСФЗ для МСП та законом про бухгалтерський облік Польщі за умов директиви 2013/34/ЄС. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 11–12. С. 9–16.
7. Матрос О. М., Бобко В. В., Поліщук О. М. Аналітично-облікові аспекти діяльності фізичної особи. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 2. С. 308–316.
8. Міца В. В. Малий бізнес у сучасних ринкових умовах (соціальний аспект). *Економіка & держава*. 2017. № 8. С. 95–98.
9. Варналій З. С., Прокопенко Н. С., Тимошенко А. О., Куцик О. І. Моделювання системи фінансового забезпечення розвитку малих підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 4. С. 50–56.
10. Семенова С. Визначення підприємств малого бізнесу, які можуть застосовувати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 1. С. 39–46.
11. Семенова С. Порівняння фінансової звітності суб'єктів малого та мікропідприємництва України та країн ЄС відповідно до МСФЗ для МСП та директиви 34/2013/ЄС. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 2. С. 26–40.
12. Синоверський Р. Л. Кредитування малого та середнього бізнесу: проблеми та перспективи. *Економіка & держава*. 2016. № 9. С. 72–76.
13. Тарасов К. В. Державна політика стимулювання нагромадження капіталу в секторі малого підприємництва економіки України. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 139–149.
14. Тимошек І., Терюханова Т., Терещук О. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні – погляд держави та роботодавців на проблеми та пошук шляхів їх вирішення. *Україна: аспекти праці*. 2016. № 1–2. С. 21–29.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. www.buhgalteria.com.ua
2. www.dtkk.com.ua
3. www.zakon.rada.ua
4. www.minfin.gov.ua
5. www.rada.gov.ua
6. www.ukrstat.gov.ua
7. www.mon.gov.ua
8. www.kmu.gov.ua
9. www.mlsp.gov.ua
10. www.bank.gov.ua
11. www.customs.gov.ua
12. www.pfu.gov.ua
13. www.mincult.gov.ua
14. www.business-rada.kmu.org.ua

6. ОБЛІК У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ІНСТИТУТАХ

(Автор – О. Т. Поліщук, канд. екон. наук., доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ І ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ІНСТИТУТАХ

Нормативне регулювання діяльності комерційних банків та інших фінансово-кредитних інститутів в Україні. Об'єкти обліку і бухгалтерські рахунки. План рахунків бухгалтерського обліку банків і принципи його побудови. Організація аналітичного і синтетичного обліку.

Тема 2. ОБЛІК У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Облік касових операцій. Облік розрахункових операцій. Облік операцій із кредитування. Облік депозитних операцій. Облік операцій в іноземній валюті. Облік капіталу банку. Облік операцій з основними засобами. Облік операцій з цінними паперами.

Тема 3. ОБЛІК У СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ

Поняття страхової діяльності. Облік страхових платежів та розрахунків зі страхувальниками. Облік операцій перестраховування. Загальні положення організації обліку операцій перестраховування. Облік у перестраховальника операцій передачі ризиків у перестраховування. Облік у перестраховика операцій отримання ризиків у перестраховування. Облік страхових резервів. Облік витрат і доходів та визначення фінансових результатів страхової діяльності.

Тема 4. ОБЛІК У КРЕДИТНИХ СПІЛКАХ

Організація обліку операцій у кредитних спілках. Характеристика рахунків для обліку операцій. Аналітичний і синтетичний облік операцій. Облік доходів, витрат та фінансових результатів кредитних спілок.

Тема 5. ОБЛІК У ЛОМБАРДАХ

Особливості обліку в ломбардах. Документальне оформлення операцій із застави майна. Облік застави рухомого та нерухомого майна. Оцінка вартості заставленого майна. Облік наданої позики. Особливості обліку іменних ломбардних квитків.

Тема 6. ОБЛІК ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ

Особливості обліку інвестиційних фондів. Облік пайових та корпоративних інвестиційних фондів. Облік активів інвестиційних фондів. Облік послуг інвестиційних послуг. Облік цінних паперів. Облік доходів та витрат інвестиційних фондів.

Тема 7. ОБЛІК У ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЯХ

Сутність оперативного та фінансового лізингу. Характеристика рахунків для обліку операцій за лізингом. Аналітичний і синтетичний облік оперативного лізингу. Аналітичний і синтетичний облік фінансового лізингу банком-лізингодавцем та банком-лізингоодержувачем.

Тема 8. ОБЛІК В ІНШИХ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВАХ

Особливості обліку пенсійних фондів. Особливості обліку у фінансових компаніях. Облік у факторингових компаніях. Облік у брокерських та дилерських компаніях.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Ви бухгалтер ломбарду «Благо», що видав кредит фізичній особі на 90 днів у сумі 6 000 грн. під 0,08 % за кожен день користування. Відсотки нараховуються наприкінці терміну користування кредитом. Заставний антикваріат оцінений у 12 000 грн. (у т. ч. ПДВ). Платіж за страхування антикваріату у страховій компанії «Аска» складає 120 грн. Плата за зберігання антикваріату в ломбарді встановлена в розмірі 480 грн (в т. ч. ПДВ). Після закінчення строку кредитування позичальник не сплатив ані основного боргу, ані відсотків, тому заставне майно було реалізоване ломбардом без оприбуткування його на баланс за 12 000 грн. Плата за зберігання застави протягом пільгового строку складає 360 грн (в т. ч. ПДВ). За договором пеня за прострочення сплати кредиту складає 540 грн.

Відобразити в обліку операції ломбарду «Благо» з надання кредиту нарахування відсотків і реалізації заставного майна. Розрахуйте: суму, що підлягає сплаті позичальнику після реалізації заставного майна; фінансовий результат від діяльності ломбарду.

Кейс 2. Ви бухгалтер ломбарду «Благо», що видав кредит фізичній особі на 90 днів у сумі 6 000 грн під 0,08 % за кожен день користування. Відсотки нараховуються наприкінці терміну користування кредитом. Заставний антикваріат

оцінений у 12 000 грн. (у т. ч. ПДВ). Платіж за страхування антикваріату у страховій компанії «Аска» складає 120 грн. Плата за зберігання антикваріату встановлена в розмірі 480 грн (в т. ч. ПДВ). Позичальник всі необхідні платежі сплатив вчасно.

Відобразити в обліку операції ломбарду «Благо» з надання кредиту нарахування відсотків і повернення кредиту позичальником зі сплатою всіх необхідних платежів. Розрахуйте: суму відсотків, що підлягає сплаті позичальником; фінансовий результат від діяльності ломбарду.

Кейс 3. Ви бухгалтер кредитної спілки «Імпульс», що видала двом своїм членам кредити:

- Марковій В. С. кредит у сумі 18 000 грн строком повернення 24 місяці під 15 % річних. Сума відсотків нараховується і сплачується один раз на рік, а сума основного боргу – після закінчення встановленого строку. Маркова В. С. своєчасно сплачувала відсотки за кредитом і своєчасно повернула основну суму боргу;
- Карпенко З. Ф. кредит у сумі 7 000 грн. строком повернення 6 місяців під 10 % річних. Відсотки й основна сума боргу повертаються одночасно після закінчення встановленого строку. Кредит, виданий Карпенко З. Ф., був визнаний безнадійним і потім списаний за рахунок резерву забезпечення покриття втрат.

Необхідно відобразити в обліку кредитні операції кредитної спілки «Імпульс».

Кейс 4. Ви бухгалтер кредитної спілки «Імпульс», яка в січні поточного року отримала від свого члена К. С. Корабльова депозитний внесок у сумі 20 000 грн на 15 місяців під 9 % річних. В січні п. р. члену спілки П. П. Смирнову було видано кредит у сумі 14 000 грн на 10 місяців під 15 % річних. Сума відсотків за кредитом та депозитом нараховується і сплачується один раз на рік, а сума основного боргу – після закінчення встановленого строку. Порушень режимів сплати відсотків й основної суми боргу за кредитом і депозитом не було.

Необхідно відобразити в обліку депозитні і кредитні операції кредитної спілки «Імпульс».

Кейс 5. Ви бухгалтер компанії з управління активами корпоративного інвестиційного фонду «СКМ», що в січні поточного року придбала 30 000 простих акцій ПАТ «АЛЬФА» за номіналом в 10 грн не для перепродажу. Частка інвестиційного фонду в статутному капіталі ПАТ «АЛЬФА» склала 30 %.

За результатами п. р. ПАТ «АЛЬФА» отримало чистий прибуток у сумі 120 000 грн, 90 000 грн з якого за рішенням Загальних зборів акціонерів було спрямовано на виплату дивідендів.

Необхідно відобразити в обліку операції корпоративного інвестиційного фонду «СКМ» з довгостроковими фінансовими інвестиціями в акції ПАТ «АЛЬФА» та визначити вартість фінансових інвестицій на кінець звітного року.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Інвестиційні фонди, в яких акумулюються кошти інвесторів для подальшого отримання прибутку через вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість, мають назву:

- а) трастові фонди;
- б) лізингові компанії;
- в) інститути спільного інвестування;
- г) пенсійні фонди.

2. Початковий статутний капітал корпоративного інвестиційного фонду може формуватися за рахунок:

- а) грошових коштів, державних цінних паперів та цінних паперів інших емітентів, що допущені до торгів на фондовому ринку, та об'єктів нерухомості;
- б) грошових коштів, державних цінних паперів та цінних паперів приватних акціонерних товариств, верстатів та обладнання, сировини;
- в) земельних ділянок, об'єктів нерухомості, транспортних засобів, грошових коштів, товарів.

3. Основною метою створення кредитної спілки є:

- а) отримання прибутку;
- б) задоволення потреб членів у взаємному кредитуванні й наданні фінансових послуг;
- в) створення нових робочих місць.

4. Який з перелічених внесків не є власністю кредитної спілки:

- а) вступний внесок;
- б) обов'язковий пайовий внесок;
- в) додатковий пайовий внесок;
- г) депозитний внесок?

5. На якому з рахунків обліковуються вступні внески членів кредитної спілки:

- а) 40;
- б) 41;
- в) 42;
- г) 43?

6. На якому з рахунків обліковуються обов'язкові та додаткові пайові внески членів кредитної спілки:

а) 40;	в) 42;
б) 41;	г) 43?

7. Отримання ломбардом предмета застави від заставодавця оформлюється складанням такого документа як:

а) накладна;	в) кредитний договір;
б) податкова накладна;	г) іменна квитанція.

8. Ломбард веде облік коштовностей, що є предметами застави, на рахунку:

- а) 10 «Основні засоби»;
- б) 05 «Гарантії та забезпечення надані»;
- в) 06 «Гарантії та забезпечення отримані».

9. Операція видачі ломбардом коштів позичальнику на умовах фінансового кредиту відображається в обліку записом:

а) Дт 377 Кт 301;	в) Дт 374 Кт 301;
б) Дт 373 Кт 301;	г) Дт 371 Кт 301.

10. Нарахування плати на користь ломбарду за зберігання предметів застави протягом пільгового строку в обліку відображається записом:

а) Дт 373 Кт 703;	в) Дт 374 Кт 715;
б) Дт 377 Кт 703;	г) Дт 948 Кт 685.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III (зі змінами). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
2. Про Національний Банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV (зі змінами). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
3. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 05.07.2012 р. № 5080-VI (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>
4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

5. Про кредитні спілки Закон України від 20.12.2001 р. № № 2908-III (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>
6. Про страхування : Закон України від 07.03.96 р. № 85/96-ВР. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
7. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 (зі змінами). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>
8. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України : Постанова Правління Національного банку України від 27.12.2007 р. № 481 (зі змінами). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1302-04>
9. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України : Постанова Правління Національного банку України від 20.12.2005 р. № 480 (зі змінами). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0040-06>
10. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України : Постанова Правління Національного банку України від 17.11.2004 р. № 555 (зі змінами). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1511-04>
11. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку банків : Постанова Правління Національного банку України від 11.09.2017 р. № 89. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n30>
12. Положення про організацію операційної діяльності в банках України : Постанова Правління Національного банку України від 18.06.2003 р. № 254 (зі змінами). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0559-03>

Допоміжна:

1. Волкова І. А. Бухгалтерський облік у банках : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 520 с.
2. Кіндрацька Л. М. Фінансовий та управлінський облік в банках : підруч. Київ : КНЕУ, 2009. 816 с.
3. Облік та аудит у банках : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Кореневої, Н. Г. Слав'янської. Київ : КНЕУ, 2007. 493 с.
4. Облік і аудит у банках : навч. посіб. / О. В. Васюренко та ін. Київ : Знання, 2008. 623 с.
5. Облік у банках : навч. посіб. / Н. І. Подольчак та ін. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2013.

6. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ) : підруч. Київ : Хай-Тек Прес, 2010. 608 с.
7. Павелко О. В. Облік у банках : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2012. 277 с.
8. Стасишен М. С., Жила В. Г. Облік у банках : навч.-метод. посіб. Київ : Каравела, 2009. 228 с.
9. Табачук Г. П., Сарахман О. М., Бречко Т. М. Фінансовий облік у банках : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 424 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. <http://www.bank.gov.ua/Publication/visnuk.htm>
2. <http://www.bank.gov.ua/Publication/econom.htm>
3. <http://www.portal.rada.gov.ua>

7. ОБЛІК У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ (Автор – Л. Л. Гевлич, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Поняття, структура, принципи організації бюджетної системи України. Бюджетна класифікація за складовими класифікації доходів, видатків та кредитування, фінансування та боргу. Стадії, права та функції учасників бюджетного процесу: головних розпорядників коштів та розпорядників нижчого рівня. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства.

Тема 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Поняття та різновиди бюджетних установ. Дефініція бюджетного обліку та його основні елементи: мета ведення, функції, предмет, об'єкти, метод. Історія розвитку бюджетного обліку. Принципи організації бюджетного обліку. Зміст та структура внутрішніх нормативних документів щодо організації обліку. Сутність облікової політики бюджетних установ. Організаційні форми бухгалтерського обліку в бюджетних установах. Засади діяльності та функції централізованих бухгалтерій. Технологія облікового процесу. Порівняльна характеристика переваг та недоліків меморіально-ордерної та журнально-ордерної форм обліку. План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ. Порядок розробки та затвердження робочого плану рахунків. Функції та права бухгалтерської служби відповідно до Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи. Права, обов'язки, порядок призначення на посаду головного бухгалтера бюджетної установи.

Тема 3. КОШТОРИС БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Основні поняття та складові частини кошторису бюджетної установи: плани асигнувань, надання кредитів із загального фонду бюджету, план спеціального фонду, план використання бюджетних коштів ВНЗ та наукових установ, помісячний план використання бюджетних коштів. Поняття лімітної довідки. Процедура складання кошторису. Порядок розгляду і затвердження кошторисів. Основні вимоги щодо виконання кошторису.

Тема 4. ОБЛІК ФІНАНСУВАННЯ, ДОХОДІВ, ВИДАТКІВ І ВИТРАТ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Сутність та принципи фінансування бюджетних установ. Поняття єдиного казначейського рахунку, порядок відкриття рахунків у національній валюті в органах Державного казначейства, види рахунків. Групи власних доходів бюджетних установ. Порядок надання платних послуг та розрахунку їх вартості. Синтетичний та аналітичний облік бюджетного фінансування та додаткових доходів. Поняття видатків та витрат бюджетної установи. Захищені видатки бюджету. Видатки розвитку та споживання. Аналітичний та синтетичний облік касових та фактичних видатків.

Тема 5. ОБЛІК НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Загальні засади обліку необоротних активів бюджетних установ: нормативне регулювання, поняття, склад, класифікація, критерії визнання, види оцінки. Ідентифікація інвентарних об'єктів основних засобів, організація первинного та аналітичного обліку необоротних активів. Особливості організації закупки, реалізації об'єктів необоротних активів, безоплатного отримання та передачі майна. Синтетичний облік придбання, безоплатного надходження необоротних активів, їх ліквідації та продажу. Особливості обліку зносу необоротних активів. Облік витрат по утриманню та експлуатації необоротних активів. Організація контролю за наявністю та збереженням необоротних активів бюджетних установ.

Тема 6. ОБЛІК ЗАПАСІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Поняття, нормативне регулювання, склад, визнання й оцінка запасів. Особливості оцінки окремих видів запасів бюджетної установи. Первинний, аналітичний, синтетичний облік надходження й вибуття запасів. Особливості організації обліку продуктів харчування за стадіями складського обліку, обліку у харчоблоці, облік у бухгалтерії. Нормативне регулювання та організація обліку медикаментів в аптеках медичних установ, у відділеннях та у бухгалтерії. Особливості обліку МШП.

Тема 7. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Особливості та нормативне регулювання оплати праці працівників бюджетних установ. Організація оплати праці за тарифною системою та формами оплати праці: погодинній та відрядній. Галузеві особливості розрахунку заробітної плати в бюджетних установах. Облік розрахунків по заробітній платі та стипендіях. Розрахунки за службовими відрядженнями. Облік розрахунків з іншими дебіторами і кредиторами.

Тема 8. ЗВІТНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Сутність і класифікація звітності бюджетних установ за строками подання, об'єктами, джерелами даних, обсягом інформації, суб'єктами користування. Нормативні вимоги до звітності бюджетних установ. Склад фінансової та бюджетної звітності бюджетних установ.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Ви бухгалтер бюджетної установи. Ідентифікуйте різновид видатків (касові або фактичні) за такими операціями:

1. Нарахована заробітна плата робітникам установи.
2. Отримані кошти в касу для виплати зарплати.
3. Видана заробітна плата робітникам установи з каси.
4. Оприбутковані канцелярське приладдя та господарські матеріали.
5. Списано канцелярське приладдя та витрачені господарські матеріали на видатки установи.
6. Перераховані кошти за канцелярське приладдя та інші господарські матеріали постачальникам.
7. Оприбутковані медикаменти.
8. Списані витрачені медикаменти на видатки установи.
9. Перераховані кошти постачальникам медикаментів.
10. Перераховані кошти постачальникам продуктів харчування.
11. Оприбутковані продукти харчування.
12. Списані витрачені продукти харчування на видатки установи.

Кейс 2. Ви бухгалтер вітчизняної бюджетної установи охорони здоров'я. Відобразіть на рахунках обліку здійснені у березні поточного року операції:

- 01.03. – отримано 2 млн грн асигнувань на виконання лікарнею своїх функцій;
- 01.03. – нараховано 130 тис. грн від наданих платних послуг;
- 03.03. – внаслідок проведеної інвентаризації виявлені невраховані основні засоби вартістю 50 560 грн;
- 05.03. – на поточний рахунок лікарні зараховано спонсорський внесок у розмірі 250 тис. грн;
- 20.03. – нараховано та отримано орендну плату 20 тис грн від приватної аптеки, розміщеної на території лікарні.

Кейс 3. Ви бухгалтер ДонНУ імені Василя Стуса. Запропонуйте облікове відображення такої ситуації: університет перерахував постачальнику, який виграв тендерні торги, 145 720 грн (у т. ч. ПДВ) за придбані комп'ютери і сплатив за транспортування комп'ютерів 2 400 грн (у т. ч. ПДВ). Комп'ютери введено в експлуатацію. ДонНУ імені Василя Стуса не є платником ПДВ. Зважайте, що комп'ютери придбані за рахунок коштів загального фонду на умовах наступної оплати, на тих же умовах сплачено за транспортування.

Кейс 4. Ви бухгалтер бюджетної установи. Запропонуйте облікове відображення такої господарчої ситуації: постійно діючою комісією установи здійснена переоцінка основних засобів: автомобіль ВАЗ-21074 первісною вартістю 30 000 грн та зносом 6 000 грн дооцінений на 15 %; автомобіль УАЗ-3303 первісною вартістю 25 000 грн та зносом 5 000 грн уцінений на 10 %.

Кейс 5. Ви бухгалтер бюджетної установи. Запропонуйте облікове відображення такої господарчої ситуації: установою за рахунок коштів спеціального фонду придбані, оприбутковані та оплачені запасні частини вартістю 9 000 грн (в т. ч. ПДВ) на умовах наступної оплати. Витрати на транспортування, сплачені на тих же умовах, склали 120 грн (в т. ч. ПДВ). Установа є платником ПДВ. Запчастини на 500 грн облікової вартості списані на заходи, що фінансуються за рахунок загального фонду, на 1 000 грн облікової вартості – по внутрішньовідомчій передачі. ТЗВ 5 %.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Хто є головним розпорядником коштів для ДонНУ імені Василя Стуса?

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Кабінет міністрів України;
- в) Міністерство освіти і науки України;
- г) Вінницька міська рада.

2. Якими є особливості діяльності бюджетних установ, що впливають на ведення обліку?

- а) неприбутковість;
- б) не наділяються оборотними засобами;
- в) державна або комунальна власність;
- г) оперують категорією видатків;
- д) усе перераховане.

3. Якими регламентами регулюється ведення обліку у бюджетних установах?

- а) П(С)БО;
- б) П(С)БОДС;
- в) МСФЗ;
- г) МСБОДС;
- д) МСА;
- е) усіма перерахованими.

4. Які складові має кошторис бюджетної установи?

- а) загальний фонд;
- б) спеціальний фонд;
- в) доходи;
- г) видатки;
- д) усе перелічене.

5. Яким показником можна охарактеризувати таку операцію: «отримані кошти в касу установи для виплати авансу на відрядження працівника»?

- а) касові видатки;
- б) фактичні витрати;
- в) фінансування;
- г) доходи спеціального фонду.

6. Яка категорія витрат / видатків бюджетної установи виникає при відображенні операції: «Нарахована заробітна плата штатним працівникам»?

- а) касові видатки;
- б) фактичні витрати;
- в) прямі видатки;
- г) видатки не виникають.

7. Яким первинним документом оформляється надходження об'єкта необоротних активів бюджетної установи?

- а) прибутковий ордер;
- б) меморіальний ордер;
- в) акт приймання-передачі;
- г) інвентарна картка обліку основних засобів у бюджетних установах.

8. Розкрийте методику розрахунку амортизації основних засобів бюджетних установ:

- а) амортизація нараховується в останній робочий день грудня за повний календарний рік незалежно від дати введення в експлуатацію основних засобів прямолінійним методом;
- б) амортизація нараховується прямолінійним методом, починаючи з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт став придатним для корисного використання до місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта;
- в) амортизація нараховується методами, самостійно визначеними установою та закріпленими в наказі про облікову політику, починаючи з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт став придатним для корисного використання до місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта;
- г) нарахування амортизації не здійснюється, нараховується тільки знос.

9. Яким первинним документом оформлюють оприбуткування матеріалів, фактична кількість та якість яких співпала із вказаною в документах поставачальника?

- а) Акт про приймання матеріалів (форма № 3-1);
- б) Накладна (вимога) (форма № 3-3);
- в) Забірна картка (форма № 3-5);
- г) Картка кількісно-сумового обліку (форма № 3-7).

10. Яким проведенням відображається сума ПДВ за запасами, придбаними бюджетною установою за рахунок загального фонду на умовах наступної оплати?

а) Дт 15	Кт 21;	в) Дт 63	Кт 21;
б) Дт 15	Кт 62;	г) Дт 63	Кт 62.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бешуля І. В., Гевлич Л. Л., Дутова Н. В. Облік у бюджетних установах : навч.-метод. посіб. для аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи студентів. Донецьк : ДонНУ, 2014. 100 с.
2. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. № 2542-III. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Лень В. С. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. Київ : Каравела, 2019. 564 с.
4. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі. URL : <https://buhgalter.com.ua/zakonodavstvo/natsstandarti-buhobliku-v-derzhavnomu-sektori/>
5. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>
6. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
8. Про Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги щодо виконання кошторисів доходів і видатків бюджетних установ і організацій : постанова Кабінету міністрів України від 28.02.2002 р. № 228. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF>

9. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2015 р. № 1219. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0086-16>
10. Типове положення про бухгалтерську службу бюджетної установи : постанова Кабінету міністрів України від 26.01.2011 р. № 59. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/59-2011-п>

Допоміжна:

1. 2019 Handbook Of International Public Sector Accounting Pronouncements. URL : <http://www.ipsasb.org/publications/2019-handbook-international-public-sector-accounting-pronouncements>
2. Акименко О. Ю. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. Чернігів : Десна Поліграф, 2016. 559 с.
3. Верига Ю. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури. 2016. 592 с.
4. Гевлич Л. Л. Перспективы стандартизации бухгалтерского учета в государственном секторе Украины. *Учет, анализ и аудит на современном уровне развития: теория и практика*. Донецк, 2014. 357 с.
5. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Застосування облікової політики як засобу підвищення ефективності бюджетного обліку. *Фінансы, учет, банки*. 2012. Вып. 1(18). С. 42–49.
6. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Наявні результати та перспективи подальшого реформування вітчизняного бюджетного обліку. *Фінансы, учет, банки*. 2014. Вып. 1(20). С. 84–91.
7. Кашперська А. І. Облік у бюджетних установах : конспект лекцій. Харків : ХДУХТ, 2017. 143 с.
8. Лемішовський В. І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік, національні стандарти, оподаткування та звітність : навч. посіб. Львів : Растр-7, 2016. 1023 с.
9. Пантелєєв В. П. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 280 с.
10. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : постанова Кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. http://www.ipsasb.org	4. https://www.rada.gov.ua/
2. http://www.nibu.factor.ua	5. https://www.treasury.gov.ua/ua
3. https://buhgalter.com.ua/	

8. АУДИТ ТА БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА

(Автор – Л. Л. Гевлич, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО АУДИТ

Передумови виникнення, генезис та розвиток аудиту у світі. Основні елементи, що визначають сутність аудиту: предмет, об'єкти, суб'єкти. Класифікація аудиту за національним законодавством, історичними стадіями розвитку, видами діяльності суб'єкта господарювання, об'єктами, суб'єктами, ініціативою здійснення, тривалістю співробітництва, атестацією, способом та часом проведення.

Тема 2. РЕГЛАМЕНТАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постулати аудиту Р. К. Мауца, Х. А. Шарафа, Дж. Робертсона. Поняття та призначення стандартів (норм) аудита. Структура та класифікація стандартів за рівнем прийняття: міжнародні, національні, внутрішньофірмові. Статус і сертифікація аудиторів в Україні. Права, обов'язки аудитора, заборона на проведення аудиторської діяльності. Види відповідальності аудиторів. Регламентация аудиторської діяльності в Україні. Характеристика цілей, функцій, джерел фінансування Союзу аудиторів та Аудиторської Палати України. Напрями контролю аудиторської діяльності в Україні.

Тема 3. ЕТИКА АУДИТОРА

Основні засади поведінки аудитора: інтереси громадськості, цілі бухгалтерської професії, принципи аудиторської поведінки. Кодекс етики професійних бухгалтерів. Регламентация етичної поведінки аудиторів в Україні. Організація діяльності Аудиторської палати України. Контроль якості аудиторських послуг.

Тема 4. ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ АУДИТУ

Основні стадії процесу аудиту, їх сутність. Етапи організаційної стадії: вивчення бізнесу клієнта, підготовка листа-угоди на проведення аудиту, укладення договору на проведення аудиту чи надання послуг. Планування аудиту: визначення загальної стратегії, розробка плану та програми аудиту.

Тема 5. АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК І ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Модель прийняттого рівня аудиторського ризику, методи впливу аудитора на її складові. Умови та події, які можуть вказувати на ризики суттєвого викривлення.

Поняття системи внутрішнього контролю, середовища контролю, заходів контролю. Етапи оцінки аудитором СВК клієнта. Тест оцінки СВК.

Тема 6. МЕТОДИКА АУДИТУ

Поняття аудиторських доказів, показники їх оцінки: достатність, прийнятність, джерела. Сутність аудиторських процедур інспектування, спостереження, зовнішнього підтвердження, повторного обчислення, повторного виконання, аналітичних процедур, запиту. Процедури по суті, тести заходів контролю. Аудиторська вибірка як метод аудиторської перевірки. Методи відбору елементів вибірки.

Тема 7. РОБОЧІ ДОКУМЕНТИ АУДИТОРА

Поняття, форма, зміст і обсяг аудиторської документації. Аудиторський файл. Аудиторські звіти. Немодифікована та модифікована думка, умови формулювання різновидів останньої.

Тема 8. ВИЯВЛЕННЯ ВИКРИВЛЕНЬ У ПРОЦЕСІ АУДИТУ

Ризики невиявлення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства. Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту. Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності. Аудиторські процедури виявлення шахрайства. Дії аудитора у відповідь на виявлені ризики.

Тема 9. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Поняття, особливості, принципи організації судово-бухгалтерської експертизи. Класифікація СБЕ за послідовністю проведення, повнотою дослідження, кількістю експертів, видами експертизи, етапами вирішення питання. Об'єкти та суб'єкти СБЕ.

Тема 9. ОРГАНІЗАЦІЯ СБЕ

Сутність основних процедур на етапах проведення експертизи. Система нормативно-правового регулювання СБЕ в Україні. Інформаційне та фінансове забезпечення бухгалтерської експертизи згідно із Законом України «Про судову експертизу».

Тема 10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СБЕ

Особливості застосування загальних методів дослідження в межах СБЕ. Спеціальні методи СБЕ: органолептичні, розрахунково-аналітичні, документальні, узагальнення і реалізації результатів експертизи. Формальні ознаки фальсифікації документів та реєстрів обліку. Особливості проведення інвентаризації в межах судової експертизи.

Тема 11. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ СБЕ

Структура, методика складання, вимоги, що висуваються до експертного висновку. Напрями та суб'єкти процесуальної оцінки висновку СБЕ. Реалізація експертного висновку в судовому процесі.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Ви керівник аудиторської групи. У рамках оцінки ризиків оцініть достовірність таких тверджень:

1. Фінансова звітність не може бути правильною на 100 %.
2. Внутрішній ризик може бути знижений внаслідок аудиторської перевірки.
3. Діяльність керівництва фірми впливає на внутрішній ризик.
4. Внутрішній ризик змінюється залежно від виду діяльності фірми.
5. Аудитор може знизити ризик контролю через внесення пропозицій із вдосконалення організації обліку у звітах керівництву.
6. Якщо внутрішній і контрольний ризики є високими, також високим є і ризик невиявлення.
7. Якщо внутрішній і контрольний ризики є низькими, аудитор може знизити ступінь деталізації перевірки.
8. Ризик невиявлення має один і той самий рівень для всіх напрямів перевірки – циклу закупівель, реалізації тощо.

Кейс 2. Ви керівник аудиторської групи. Ідентифікуйте індикатори ризику аудиту та напрями їхнього можливого подолання за такою ситуацією: Компанія ABC обрала вас аудитором уперше. Контракт із попереднім аудитором був припинений внаслідок несвоєчасного подання висновку. У компанії є два незалежних цехи, з яких перший знаходиться в одній будівлі з головним офісом. У кожному цеху працює свій бухгалтер. Звіт про прибутки і збитки та баланс готуються окремо, а потім у головному офісі складається консолідована звітність. Цех № 1 виробляє опалювальні системи для підприємств. Усі роботи виконуються під замовлення споживачів. Менеджери цеху № 1 відрізняються високим професіоналізмом. Цех № 2 розташований за 250 км від головного офісу й виробляє побутову електротехніку. В останні роки цех № 1 став досить прибутковим, а рентабельність цеху № 2 знизилася. Рада директорів займається пошуком покупців для цеху № 2, за відсутності таких цех буде закритий. Рада директорів сподівається підвищити курс акцій підприємства, повідомивши результати діяльності раніше, ніж конкуренти, тому просить скоротити час аудиторської перевірки. Рада директорів також

сповістила журналістів, що очікується зростання прибутку за поточний рік порівняно з минулим по цеху № 1 не менше ніж на 30 %.

Кейс 3. Ви керівник аудиторської групи. Для кожної пари поданих нижче тверджень укажіть, який пункт буде мати більш високий ступінь властивого ризику, поясніть, чому:

1. А. Зобов'язання перед бюджетом.
Б. Зобов'язання із оплати праці.
2. А. Оцінка виробничих запасів.
Б. Оцінка довгострокових інвестицій.
3. А. Відображення витрат із ремонту основних засобів.
Б. Оцінка первісної вартості нематеріальних активів.
4. А. Оцінка запасів при вибутті.
Б. Нарахування амортизації основних засобів.
5. А. Розрахунки з покупцями.
Б. Розрахунки з учасниками по дивідендах.

Кейс 4. Ви керівник аудиторської групи. За кожною з нижченаведених процедур вкажіть вид тестування (господарських операцій, складових сальдо, аналітичні процедури):

- 1) перерахунок нарахованих дивідендів;
- 2) порівняння показників звітності із середньогалузевими;
- 3) визначення коефіцієнтів ліквідності;
- 4) перевірка законності проведень за розрахунками з покупцями;
- 5) підтвердження сальдо рахунків запасів;
- 6) перевірка документів з метою виявлення їхньої підробки;
- 7) проведення інвентаризації основних засобів;
- 8) перевірка відповідності даних рахунків-фактур та синтетичного обліку розрахунків із постачальниками;
- 9) звірка банківських рахунків на кінець року;
- 10) порівняння фактичних показників діяльності підприємства із плановими.

Кейс 5. Ви керівник аудиторської групи. Розрахуйте ризик невиявлення для кожної з таких ситуацій та зробіть їх градацію від найбільшої кількості необхідних доказів (1) до найменшої кількості (7):

	Ситуація						
	1	2	3	4	5	6	7
Прийнятний рівень аудиторського ризику	1 %	1 %	5 %	5 %	5 %	5 %	10 %
Оцінений властивий ризик	20 %	50 %	20 %	50 %	20 %	50 %	50 %
Запланований рівень ризику контролю	50 %	50 %	50 %	40 %	20 %	25 %	20 %
Запланований рівень ризику невиявлення							
Заплановані докази							

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Чи може змінюватися зміст програми аудиту?

- а) так;
- б) так, якщо проводиться обов'язковий аудит фінансової звітності;
- в) ні;
- г) ні, якщо проводиться обов'язковий аудит фінансової звітності.

2. Яке із нижченаведених тверджень є правильним?

- а) якщо аудитор допомагає складати фінансові звіти, у листі-угоді варто вказати, що він несе відповідальність за їхню достовірність;
- б) ризик шахрайства і помилок на малих підприємствах зазвичай невеликий;
- в) планування аудиту малих підприємств не потрібно документувати;
- г) міжнародні стандарти аудиту містять основні принципи, які використовуються під час аудиту фінансових звітів підприємств незалежно від їхнього розміру.

3. Як називається ймовірність того, що аудитор може надати неправильний висновок щодо фінансової звітності клієнта?

- а) властивий ризик;
- б) ризик контролю;
- в) ризик, пов'язаний із вибіркою;
- г) аудиторський ризик.

4. Яким має бути рівень ризику невиявлення, якщо властивий ризик і ризик контролю високі?

- а) змінним;
- б) високим;
- в) низьким;
- г) нульовим.

5. У чому проявляється професійний скептицизм аудитора під час оцінки СВК?

- а) аудитор вважає будь-яке викривлення суттєвим;
- б) аудитор відмовляється підтверджувати фінансову звітність;
- в) аудитор не довіряє СВК клієнта абсолютно;
- г) аудитор оцінює СВК клієнта як неефективну.

6. До якої складової СВК належить облікова політика клієнта?

- а) середовище контролю;
- б) заходи контролю;
- в) процес оцінки ризиків;
- г) моніторинг заходів контролю.

7. Який рівень аудиторського ризику має встановити аудитор під час планування перевірки згідно із Міжнародними стандартами?

- а) 0 %;
- б) 2 %;
- в) 5 %;
- г) прийнятно низький рівень.

8. Чи надається аудиторіві можливість самостійно визначати методи аудиту?

- а) ні, вони визначаються вітчизняними законодавчими актами;
- б) ні, вони визначаються міжнародними стандартами аудиту;
- в) так, це право аудитора;
- г) так, це право й обов'язок аудитора.

9. Чим визначається доцільність застосування аналітичних процедур аудитором?

- а) МСА 520;
- б) законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»;
- в) судженням аудитора;
- г) існуванням аудиторського ризику.

10. Що з нижчеперерахованого НЕ належить до аналітичних процедур?

- а) зіставлення залишків на рахунках за різні періоди;
- б) інвентаризація активів;
- в) контрольний запуск сировини у виробництво;
- г) оцінка динаміки зміни показників звітності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бешуля І. В., Гевлич Л. Л. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посіб. Донецьк : ДонНУ, 2013. 142 с.
2. Гевлич Л. Л. Аудит та бухгалтерська експертиза : навч. посіб. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 150 с.
3. Етика професійного бухгалтера : сертифікований курс ФПБАУ. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:FPBAU+ЕРА101+2019_T3/about
4. Кодекс етики професійного бухгалтера. URL : <http://195.78.68.18/minfin/document/81073/D6.pdf>
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. URL : <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>
6. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text
7. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL : <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article>
8. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
9. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-XIII. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

Допоміжна:

1. Аудит : підручник / за ред. В. І. Грушко. 4-те вид., доп. і перероб. Київ : Видавництво «Ліра-К», 2019. 324 с.
2. Баранова А. О., Наумова Т. А., Кашперська А. І. Аудит : навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2017. 246 с.
3. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Використання аудиту як напрямку підвищення ефективності малого бізнесу. *Фінанси, учет, банки*. 2016. Вып. 1(21). С. 60–68.
4. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Методи аудиту: міжнародне та національне трактування. *Modern Economics*. 2017. № 4. С. 35–42.
5. Гевлич Л. Л., Пушак І. С. Підходи до сутності та класифікації аналітичних процедур в аудиті. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 1320–1326.

6. Гуцаленко Л., Михальчишина Л., Сидорчук В., Пентюк І. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посіб. Київ : Видавництво Центр навчальної літератури, 2017. 352 с.
7. Мазіна О., Зубілевич С., Рогозний С., Дядюн О., Карпачова О. МСФЗ : короткий курс для практиків. Київ : Фактор, 2020. 364 с.
8. Огійчук М. Ф., Рагуліна І. І., Новіков І. Т. Аудит : навч. посіб. Київ : Алерта, 2016. 752 с.
9. Подольчак Н., Карковська В. Аудит і оцінювання управлінської діяльності. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2016. 128 с.
10. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України № 419 від 28.02.2000 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>
11. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-ХІІ. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
12. Пушкар М. С., Семанюк В. З. Внутрішній аудит : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 211 с.
13. Рядська В., Петраков Я. Аудит : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 416 с.
14. Слободяник Ю. Б. Державний аудит : навч. посіб. Суми : Наталуха А. С., 2015. 340 с.
15. Шквір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті : підручник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. 402 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. <http://sfs.gov.ua/>
2. <http://www.drs.gov.ua/>
3. <http://www.ey.com>
4. <https://home.kpmg/ua/uk/home.html>
5. <https://mof.gov.ua/uk>
6. <https://www.apu.com.ua/>
7. <https://www.ifrs.org/>
8. <https://www.nssmc.gov.ua/>
9. <https://www.rada.gov.ua/>
10. <https://www.ufpaa.org/>

9. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(Автор – Є. Є. Іонін, д-р. екон. наук, професор)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Поняття, предмет, об'єкти і завдання аналізу господарської діяльності, організаційно-економічний механізм управління підприємством. Роль економічного аналізу в управлінні господарською діяльністю, види економічного аналізу. Принципи аналізу господарської діяльності. Основні категорії аналізу. Ресурси, фактори (чинники), резерви виробництва і їх класифікація.

Види та напрями економічного аналізу. Оперативний аналіз. Перспективний аналіз. Техніко-економічний аналіз і фінансовий аналіз. Міжзаводської, або порівняльний аналіз. Функціонально-вартісний і системний аналіз. Зв'язок аналізу господарської діяльності з іншими науками.

Особливості аналізу господарської діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності.

Тема 2. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження економічних явищ і процесів на підприємстві. Поняття методу аналізу господарської діяльності, його характерні особливості, класифікація методів. Поняття методики аналізу господарської діяльності, способи аналізу. Системний підхід в аналізі господарської діяльності. Система показників як елемент методики аналізу господарської діяльності.

Елімінування як метод розрахунку впливу факторів. Способи елімінування: ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць та перерахунків.

Порівняння та його застосування в аналізі. Види порівнянь. Вимоги, які висуваються до забезпечення порівнянності даних. Прийоми нейтралізації цінового фактора, обсягу виробництва, структури та асортименту тощо.

Моделювання. Види моделей. Використання моделювання в економічному аналізі.

Балансові зіставлення. Застосування цього методу перевірки узгодженості та вірогідності звітних даних. Використання балансових розрахунків для вилучення величини невідомих показників і факторів. Сальдовий прийом, можливості використання його в аналізі.

Статистичні методи, які застосовуються в аналізі. Табличний метод. Особливості побудови аналітичної таблиці. Використання табличного методу в аналізі.

Прийоми групувань і вибірки. Динамічні ряди. Обчислення середніх і відносних величин. Графічні методи.

Економіко-математичні методи, які застосовуються в аналізі господарської діяльності.

Соціологічні та інші методи, які застосовуються в економічному аналізі. Анкетний метод дослідження. Опитування суб'єктів аналізу. Проведення експерименту.

Тема 3. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміст і поняття інформації. Інформація як важливий ресурс сучасної ринкової економіки, забезпечення користувачів обліково-аналітичною інформацією у вирішенні проблем у сфері соціальної та економічної відповідальності підприємств, установ, організацій. Гласність і секретність інформації. Комерційна таємниця, її межі та значення для суб'єктів господарської діяльності. Організація та контроль потоків інформаційного забезпечення виробництва.

Характеристика і класифікація найважливіших видів інформації на підприємстві. Система техніко-економічних показників як база економічного аналізу. Система інформації обліку та звітності. Фінансова звітність та її аналітичний потенціал. Основні вимоги, що висуваються до інформації фінансової звітності.

Перевірка вірогідності джерел інформації, які використовуються в аналізі. Методи перевірки якості звіту підприємства. Використання аудиту для перевірки якості бухгалтерських даних і звітів.

Поняття і загальні методичні принципи організації аналізу. Форми та методи організації аналітичної роботи. Особливості організації проведення аналізу статистичними, фінансово-кредитними і керівними організаціями. Планування, виконання та контроль окремих робіт і аналізу загалом.

Основні етапи і послідовність проведення аналізу господарської діяльності. Принципи складання програм аналізу. Добір, перевірка та аналітична обробка економічної інформації. Узагальнення, оцінка та письмове оформлення результатів аналізу. Формування пропозицій за результатами аналізу та контроль за їх реалізацією.

Тема 4. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Поняття, значення і завдання аналізу фінансового стану підприємства і його фінансової стійкості. Способи і прийоми аналізу фінансового стану підприємства.

Ліквідність і платоспроможність підприємства, поняття і значення у забезпеченні функціонування підприємства. Ліквідність активів як передумова забезпечення платоспроможності підприємства. Аналіз ліквідності балансу, аналіз робочого капіталу, коефіцієнтний аналіз ліквідності та платоспроможності. Поняття фінансової

стійкості та методика аналізу: коефіцієнтний аналіз та визначення типу фінансової стійкості. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості.

Аналіз оборотності активів і їх вплив на фінансовий стан. Визначення суми ефекту від її зміни.

Оцінка перспективної платоспроможності. Оцінка незадовільної структури балансу. Інтерпретація отриманої інформації для прийняття управлінських рішень.

Тема 5. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сутність, цілі, завдання й основні напрями аналізу фінансових результатів підприємства. Загальна оцінка формування фінансових результатів.

Чистий прибуток і його складова. Вплив окремих груп фінансових результатів і витрат на розмір чистого прибутку. Аналіз нерозподіленого прибутку.

Аналіз рентабельності як важливих показників господарської діяльності підприємства. Формула Дюпон і використання її для аналізу рентабельності. Фактори зміни рентабельності, резерви зростання прибутку.

Аналіз взаємозв'язку фінансових результатів з обсягом реалізації, ціною та витратами. Інтерпретація отриманої інформації для прийняття управлінських рішень.

Тема 6. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ТА МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Обсяг реалізованої продукції в системі індикаторів забезпечення безперервності діяльності. Джерела інформації, завдання та послідовність проведення аналізу. Фактори, які впливають на обсяг реалізованої продукції. Аналіз виконання договірних зобов'язань.

Аналіз маркетингової діяльності підприємства. Аналіз ринків збуту продукції. Аналіз цінової політики підприємства. Аналіз системи розповсюдження товарів. Аналіз конкурентоспроможності продукції. Оцінка кон'юнктури ринку нового товару.

Тема 7. АНАЛІТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ ТА ОЦІНКА ЇЇ ВИКОНАННЯ

Мета, завдання та об'єкти аналізу. Загальна схема і послідовність проведення аналізу. Система показників, що характеризують обсяг продукції, сфера їх застосування. Баланс товарної продукції і його аналітичне значення.

Аналіз динаміки обсягу продукції. Оцінка напруженості плану по обсягу виробленої продукції. Аналіз асортименту і структури продукції, що випускається.

Аналіз якості виробленої продукції. Показники якості. Аналіз впливу зміни якості на економічні показники роботи підприємства. Аналіз виробничого браку.

Оцінка ритмічності виробництва. Аналіз комплектності виробничої програми. Узагальнення резервів росту реалізації продукції.

Тема 8. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Цілі, завдання аналізу, джерела інформації. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами. Аналіз показників складу, структури і технічного стану основних фондів. Інтерпретація показників зносу і придатності основних фондів відповідно до концепції збереження фізичного капіталу.

Аналіз інтенсивності та ефективності використання основних засобів. Система показників та сфера їх використання для обґрунтування управлінських рішень. Аналіз фондівіддачі та факторів її зміни. Аналіз впливу фондівіддачі на обсяг продукції. Аналіз залежності фондівіддачі від продуктивності праці та фондоозброєності.

Аналіз використання виробничої потужності підприємства. Аналіз використання технологічного устаткування.

Резерви збільшення випуску продукції шляхом кращого використання основних фондів.

Тема 9. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ І ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ

Цілі, завдання аналізу, система трудових показників. Аналіз забезпечення підприємства трудовими ресурсами. Аналіз чисельності та складу працівників підприємства. Аналіз використання фонду робочого часу.

Аналіз продуктивності праці та її впливу на обсяг виробництва. Аналіз використання фонду заробітної плати (аналіз оплати праці).

Аналіз трудомісткості продукції, що випускається. Аналіз резервів продуктивності праці та випуску продукції шляхом кращого використання трудових ресурсів.

Аналіз витрат на оплату праці.

Тема 10. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Цілі, завдання, джерела інформації, що використовується під час аналізу використання матеріальних ресурсів. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Аналіз потреби підприємства в матеріальних ресурсах і рівня виробничих запасів.

Система показників, що характеризують ефективність використання матеріальних ресурсів, їх інтерпретація та сфера використання в менеджменті.

Факторний аналіз зміни матеріаломісткості продукції. Вплив зміни матеріаломісткості на показники роботи підприємства. Виявлення резервів зниження матеріаломісткості та підвищення ефективності виробництва.

Тема 11. АНАЛІЗ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ТА СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Цілі, завдання та інформаційна база аналізу собівартості продукції (рентабельність окремих видів продукції). Аналіз собівартості продукції за елементами витрат. Аналіз собівартості продукції за калькуляційними статтями витрат.

Аналіз матеріальних витрат. Аналіз витрат на зарплату. Аналіз комплексних статей витрат.

Аналіз витрат на 1 грн реалізованої продукції. Аналіз собівартості окремих виробів. Шляхи зниження собівартості продукції.

Тема 12. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналіз інвестиційної діяльності за даними фінансової звітності. Методика порівняльного аналізу альтернативних інвестиційних проєктів: метод визначення чистої теперішньої вартості (NPV), індекс дохідності, період окупності проєкту, рентабельності проєкту, внутрішньої норми прибутку.

Аналіз фінансових інвестицій у системі прийняття управлінських рішень. Аналіз дохідності облігацій. Аналіз дохідності акцій.

Тема 13. МЕТОДИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Комплексний аналіз як база комплексної оцінки ефективності бізнесу. Методика комплексної оцінки ефективності господарської діяльності. Методи порівняльної рейтингової оцінки фінансового стану підприємств. Інтерпретація отриманої інформації для прийняття управлінських рішень.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. При влаштуванні на роботу у кредитний відділ комерційного банку претенденту на робоче місце було надано інформацію бухгалтерського балансу в агрегованому виді. На основі цієї інформації необхідно провести горизонтальний і вертикальний аналіз, зробити відповідні висновки, у яких обов'язково має бути відображено:

- 1) зміну валюти балансу;
- 2) структурні зміни в активі і пасиві;
- 3) співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань;
- 4) співвідношення власного капіталу і валюти балансу.

Як ці зміни вплинули на відповідність безперервної діяльності та концепції збереження фінансового капіталу?

(тис. грн)

Активи	1.01.м. р.	1.01.п. р.	Пасиви	1.01.м. р.	1.01.п. р.
Необоротні активи	85	95	Власний капітал	30	40
Оборотні активи	70	100	Поточні зобов'язання	125	150
Всього активів	155	195	Всього пасивів	155	195

Кейс 2. Підприємство «Надія» планує здійснити оновлення основних фондів. Ця пропозиція викликала деякі протиріччя з погляду різних керівників. Економічна служба ініціювала проведення аналізу ефективності використання основних фондів у напрямі визначення ступеня впливу на фондівдачу основних виробничих фондів таких факторів:

- 1) питома вага активної частини фондів;
- 2) фондівдача активної частини фондів.

За результатами проведеного аналізу необхідно зробити відповідні висновки.

Показники	Виробниче завдання	Фактичне виконання
Обсяг випуску продукції у порівняльних цінах, тис. грн	90 000	103 000
Основні виробничі фонди, тис. грн у тому числі:	15 200	16 700
машини та устаткування, тис. грн	8 900	9 100

Кейс 3. Темпи економічного розвитку підприємства «Ядран» за останні роки стали зменшуватися. На підприємстві було проведено аналіз використання основних фондів з метою виявлення можливих резервів збільшення обсягів виробництва продукції, яка має достатній попит. За результатами такого аналізу було виявлено таке:

1. На підприємстві є 2 одиниці невстановленого устаткування, середньорічна потужність кожного з них 10 тис. шт. виробів, можлива ціна реалізації одиниці продукції 5 грн, собівартість одиниці продукції 4 грн,

2. Фактичний коефіцієнт змінності роботи обладнання 1,4 ; плановий 1,5. Фактичний випуск продукції на підприємстві 1 200 тис. грн.

Із наведеної інформації необхідно визначити можливий резерв збільшення обсягу виробництва продукції завдяки кращому використанню основних фондів.

Кейс 4. Підприємство «Елмікс» займається виробництвом корпусних меблів. На підприємстві останнім часом спостерігається деяке зниження дебіторської заборгованості при збільшенні кредиторської заборгованості за товари, роботи,

послуги. Аналітику необхідно підготувати інформацію, відобразивши в ній зміни заборгованості за товари, роботи, послуги у взаємозв'язку з обсягами діяльності. Визначте сальдо всієї дебіторської та кредиторської заборгованості, проведіть аналіз її оборотності. Зробіть відповідні висновки.

Витяг зі звіту про фінансові результати за 2017 і 2018 рр. (тис. грн)

Показники	2017 р.	2018 р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації	7 620	10 368
Собівартість реалізованої продукції	6 830	9 102
Валовий прибуток	?	?

БАЛАНС «Елмікс» (тис. грн)

АКТИВ	1.01. 2017	1.01. 2018	1.01. 2019	ПАССИВ	1.01. 2017	1.01. 2018	1.01. 2019
I. Необоротні активи	2 842	2 842	2 836	I. Власний капітал			
				Зареєстрований капітал	342	342	342
				Резервний капітал	2 082	2 088	2 084
				Нерозподілений прибуток	649	548	146
II. Оборотні активи				II. Довгострокові зобов'язання	35	56	6
Виробничі запаси	262	204	134				
Незавершене виробництво	694	738					
Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги	2 391			III. Поточні зобов'язання	484	296	594
Дебіторська заборгованість за розрахунками	193	184	112				
Гроші та їх еквіваленти	154	176	162	Поточні зобов'язання за розрахунками	2 944	2 976	2 764
БАЛАНС	6 536	6 306	5 936	БАЛАНС	6 536	6 306	5 936

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. До екстенсивних відносять фактори, пов'язані з:

- а) кількісним приростом результативного показника;
- б) дією в умовах окремої галузі економіки або підприємства;

- в) вирішальним впливом на результативний показник;
- г) якісним приростом результативного показника.

2. Фактори, що характеризують ступінь напруженості праці в процесі виробництва, називають:

- а) кількісними;
- б) екстенсивними;
- в) інтенсивними;
- г) складними.

3. Спосіб абсолютних різниць дає змогу:

- а) визначити тип функціонального зв'язку;
- б) виявити тенденцію та закономірності зміни і розвитку явищ та процесів;
- в) оцінити зміну параметрів у часі;
- г) визначити вплив факторів на результативний показник.

4. Вертикальний аналіз балансу передбачає:

- а) аналіз структури балансу з метою виявлення і прогнозування притаманних йому властивостей виявлення відносної значимості тих чи інших його статей;
- б) оцінку загальної суми маржинального доходу і постійних витрат;
- в) аналіз фінансових ресурсів, які направляють на виробничо-торгові цілі;
- г) аналіз динаміки окремих статей балансу.

5. Які аналітичні завдання вирішують, порівнюючи фактичні показники діяльності підприємства з їхніми плановими значеннями:

- а) контроль за витратами та формування собівартості продукції;
- б) оцінювання виконання плану на підприємстві;
- в) ранжування підприємств за результатами їхньої діяльності;
- г) встановлення тенденцій розвитку економічних явищ та процесів на підприємстві.

6. Горизонтальний аналіз балансу передбачає:

- а) аналіз динаміки окремих статей балансу з метою виявлення і прогнозування притаманних йому властивостей;
- б) оцінку загальної суми маржинального доходу і постійних витрат;
- в) аналіз структури балансу з метою виявлення відносної значимості тих чи інших його статей;
- г) аналіз фінансових ресурсів, які направляються на виробничо-торгові цілі.

7. Резерви характеризують:

- а) розрив між досягнутим рівнем використання виробничих ресурсів та можливостями найповнішого їх використання через недопущення втрат і непродуктивних витрат, упровадження досягнень науки і техніки;
- б) причини зміни певних результатів діяльності підприємства;
- в) результати зміни певних показників діяльності підприємства;
- г) загальний обсяг, склад і структуру активів підприємства.

8. Взаємозв'язок показників представлений такою формулою: $Q = A \times B \times C \times D$.

У правій частині формули фактори розташовані в такому порядку, який відповідає вимогам використання методу ланцюгових підстановок.

Наведіть формулу розрахунку впливу на узагальнюючий показник (Q) фактора A, використовуючи спрощений варіант методу ланцюгових підстановок – метод абсолютних різниць.

- а) $Q_a = (A_1 - A_0) \times B_0 \times C_0 \times D_0$; в) $Q_a = (A_1 - A_0) \times B_1 \times C_1 \times D_0$;
- б) $Q_a = (A_1 - A_0) \times B_1 \times C_0 \times D_0$; г) $Q_a = (A_1 - A_0) \times B_1 \times C_1 \times D_1$.

9. Які показники зіставляються для оцінки динаміки?

- а) фактичні дані звітного періоду з плановими;
- б) фактичні дані зіставляються з середніми показниками підприємств галузі;
- в) фактичні показники порівнюються з нормами та лімітами;
- г) фактичні показники звітного періоду зіставляються з фактичними показниками попереднього року.

10. Показник, що розглядається як результат взаємодії однієї або кількох причин та є об'єктом дослідження, у факторній моделі називають:

- а) факторним; б) умовним; в) складним; г) результативним.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 384 с.
2. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2016. 630 с.
3. Тринька Л. Я., Липчанська О. В. Економічний аналіз : навч.-метод. посіб. Київ : Алерта, 2013. 568 с.
4. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник. Київ : Знання, 2011. 630 с.
5. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2003. 555 с.

6. Шпанковська Н. Г., Король Г. О., Ковальчук К. Ф. Аналіз господарської діяльності : теорія, методика, розбір конкретних ситуацій : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 328 с.
7. Шевчук В. О., Коновалова О. В., Пантелеєв В. П. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Київ : ДП «Ін-форм.-аналіт. Агентство», 2011. 399 с.
8. Серединська В. М., Загородна О. М., Федорович Р. В. Економічний аналіз : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2010.
9. Андрєєва Г. І., Андрєєва В. А. Організація і методика економічного аналізу : навч. посіб. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 353 с.
10. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 256 с.

Допоміжна:

1. Ионин Е. Е. Приоритеты и перспективы развития экономического анализа. Учет, анализ и аудит на современном уровне развития : теория и практика : монография. Донецк : Изд-во «Ноулидж», 2014. 357 с.
2. Іонін Є. Є., Овчинникова М. М. Фінансова аналітика сучасного бізнесу : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2012. 304 с.
3. Лазоришина І. Д. Економічний аналіз в Україні : історія, методологія, практика : монографія. Рівне : НУВГП, 2005. 369 с.
4. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник. Київ : Знання. 2008. 630 с.
5. Івахненко В. М., Горбаток М. І. Курс економічного аналізу : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 261 с.
6. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник. Москва : Инфра, 2007. 512 с.
7. Барнгольц С. Б., Мельник М. В. Методология экономического анализа деятельности хозяйствующего субъекта : учеб. пособие. Москва : Финансы и статистика, 2003. 240 с.
8. Прокопенко І. Ф., Ганін В. І. Методика і методологія економічного аналізу : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2008. 430 с.

Інформаційні ресурси і Інтернет

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua>
2. Верховна Рада України : Офіційний веб-сайт. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. URL : <http://www.smida.gov.ua>
4. Податки & бухоблік. URL : <http://www.nibu.factor.ua>
5. Концептуальна основа фінансової звітності : Міжнародний документ IASB від 01.09.2010. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text

10. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ Й АУДИТІ

(Автор – В. В. Томчук, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ОБЛІКУ І АУДИТУ

Поняття «інформаційна система». Класифікація інформаційних систем. Основні категорії системи. Властивості системи. Компоненти інформаційної системи. Тенденції розвитку інформаційних систем. Роль і місце систем в управлінні народним господарством. Основні напрями розвитку інформаційних систем обліку. Нові технології і концепції при створенні інформаційних систем. Методи організації збирання та обробки матеріалів із забезпечення та вибору проєктних рішень. Визначення структури інформаційної системи.

Тема 2. ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ЗАСОБИ ЇЇ ФОРМАЛІЗОВАНОГО ОПИСАННЯ

Економічна інформація, її види і властивості. Структура, форми подання та відображення економічної інформації. Система класифікації та кодування економічної інформації. Єдина система класифікації та кодування. Категорії класифікаторів.

Тема 3. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОГРАМИ «1С:ПІДПРИЄМСТВО 8.X»

Основні відомості про програму, компоненти та конфігурації. Запуск та режими роботи програми. Константи та довідники системи «1С:Підприємство». Організація синтетичного обліку в програмі. Організація аналітичного обліку в програмі «1С:Підприємство 8.x». Журнали у програмі «1С:Підприємство 8.x». Формування звітності в програмі «1С:Підприємство 8.x».

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Використовуючи систему 1С: Підприємство 8.x, виконати таке:

1. Ознайомлення з ПП «1С: Підприємство 8.3» (його структурою).
2. Ознайомлення з описом підприємства (його назвою, системою оподаткування, структурою, обліковою політикою, іншою інформацією).

3. Реєстрація студента як користувача в інформаційній базі ПП.
4. Налаштування параметрів облікової політики підприємства в ПП.
5. Формування основної довідкової інформації про підприємство, його структуру, банківські реквізити.
6. Формування інформації про основних контрагентів підприємства.
7. Формування інформації про номенклатуру.

Кейс 2. Використовуючи систему 1С: Підприємство 8.x, виконати зазначені дії:

1. Формування початкових залишків за рахунками обліку на початок поточного кварталу.
1. Введення дебіторської та кредиторської заборгованості.
2. Введення початкових залишків на складі.
3. Введення початкових залишків за рахунками капіталу.
4. Провести перевірку правильності формування початкових залишків та роздрукувати Оборотно-сальдову відомість.

Інформація для внесення залишків за розрахунками із покупцями і замовниками (рахунок 361 Розрахунки з вітчизняними покупцями)

Вид заборгованості	Контрагент	Підстава	Валюта	Сума у валюті договору	Тип контрагента
Дебіторська	ТОВ «Національна перевага»	Договір купівлі продажу № АН 125 від 31.12. року, що передує звітному	грн	2 640	Покупець
Дебіторська	ТОВ «Альфа»	Договір купівлі продажу № А-92 від 31.12. року, що передує звітному	грн	1 650	Покупець
Дебіторська	ФОП «Дем'янов»	Договір купівлі продажу № В-11 від 31.12. року, що передує звітному	грн	3 750	Покупець

Введення початкових залишків по ТМЦ ПАТ «Мрія»

Рахунок	Номенклатура	Склад	Кількість / ціна за 1 т	Ціна, грн	Податкове призначення
Запасні частини					
207	Автошина NorTec АС 200 АШК TL	Склад	2 шт	13 920	Опод. ПДВ
Паливо					
203	Бензин А-95	Склад	40 л. Ціна за 1л – 30,99 грн	Визначити самостійно	Опод. ПДВ
203	Дизельне паливо (ДП)	Склад	40 л. Ціна за 1л – 29 грн	Визначити самостійно	Опод. ПДВ
Сільськогосподарська продукція					
27	Пшениця озима	Склад	200	5 000	Опод. ПДВ
27	Соняшник	Склад	140	12 000	Опод. ПДВ
27	Соя	Склад	90	9 000	Опод. ПДВ
27	Кукурудза	Склад	110	10 000	Опод. ПДВ
27	Жито	Склад	50	3 200	Опод. ПДВ
27	Горох	Склад	50	1 650	Опод. ПДВ
27	Овес	Склад	2	2 200	Опод. ПДВ
Запасні частини					
207	Автошина NorTec АС 200 АШК TL	Склад	2 шт	13 920	Опод. ПДВ

Інформація для внесення залишків за розрахунками із засновниками

Рахунок	Субkonto рахунку	Валюта	Залишок по К-ту
401	Контрагенти / ТОВ «Сервіс Агро»	грн	694 400
43		грн	172 500
441		грн	10 167 911,6

Кейс 3. Використовуючи систему 1С: Підприємство 8.х виконати зазначені дії:

1. Відобразити засобами ПП придбання ТМЦ від контрагентів.
2. Відобразити засобами ПП реалізацію ТМЦ контрагентам.
3. Відобразити засобами ППР внутрішнього переміщення ТМЦ, та передачу ТМЦ на зберігання.
4. Відобразити засобами ПП повернення ТМЦ.
5. Відобразити засобами ПП результати проведеної інвентаризації, оприбуткування надлишків та списання ТМЦ.
6. Виконати друк інвентарних описів за складами і місцями зберігання ТМЦ, первинних документів з обліку надходження та відпуску, списання та споживання ТМЦ.

7. Виконати друк журналу реєстрації господарських операцій, оборотно-сальдової відомості та оборотних відомостей по рахунках обліку ТМЦ.

Завдання 1

ПАТ «Мрія» 05.01. звітнього року придбало у постачальника ТОВ «Техносклад» такі товарно-матеріальні цінності: стілець офісний шкіряний на роликах – 25 шт. по ціні 1 040 (без ПДВ) грн/шт.; клавіатура мультимедійна – 25 шт. – ціна 520 (без ПДВ) грн/шт.; Web-камера з вмонтованим мікрофоном – 27 шт. – ціна 375 (без ПДВ) грн/шт.; мультимедійний проєктор Epson – 2 шт. за ціною 4 200 (без ПДВ) грн/шт.

Відобразити акт доставки товарів що надав контрагент АТП – 1220: сума без ПДВ – 2 500 (+20 % ПДВ); спосіб розподілу – По сумі; зміст – Дод. витрати за доставку.

Відобразити у базі 1С 8.3:

- створити постачальника ТОВ «Техносклад»;
- створити договір купівлі продажу № 100 від 05.01. звітнього року;
- заповнити банківські реквізити постачальника;
- сформувати документ списання з банківського рахунку (здійснити оплату постачальнику);
- створити постачальника АТП – 1220;
- створити договір перевезення від 05.01. звітнього року;
- заповнити банківські реквізити перевізника;
- сформувати документ надходження товарів та послуг;
- перевірити правильність формування бухгалтерських проведення.

Завдання 2

15.01. звітнього року відобразити у програмному продукті 1С: Підприємство 8.3 закупівлю у постачальника ТОВ «Вега» номенклатури «Кава розчинна» (створити новий елемент у групі Товари) для використання у негосподарській діяльності (для співробітників): – кава розчинна – 50 шт; ціна без ПДВ – 100 грн (+20 % ПДВ); податкове призначення (ПДВ) – не опод. ПДВ, негосп.

Завдання 3

22.01. звітнього року відобразити у програмному продукті 1С: Підприємство 8.3 закупівлю у постачальника ТОВ «Дельта» номенклатури: шурупи 50 кг, ціна без ПДВ – 150 грн/кг; лак 50 кг, ціна без ПДВ – 200 грн/кг; дошка 220 шт, ціна без ПДВ – 80 грн/шт.

САМОСТІЙНО відобразити у базі 1С 8.3:

- вибрати контрагента ТОВ «Дельта» у папці «Постачальники»;
- створити у номенклатурній Матеріали, номенклатуру шурупи (базова одиниця – кг, % ПДВ – 20 %), лак (базова одиниця – кг, % ПДВ – 20 %), дошка (базова одиниця – шт., % ПДВ – 20 %);
- відобразити надходження ТМЦ від контрагента ТОВ «Дельта».

Завдання 4

01.02. звітнього року ПАТ «Мрія» реалізувало контрагенту ПП «ВЕКТОР-М»: соняшник: 140 т за ціною 12 000 грн (без ПДВ) за 1 т; сої: 90 т за ціною 9 000 грн (без ПДВ) за 1 т; кукурудзи: 110 т за ціною 10 000 грн (без ПДВ) за 1 т; пшениці озимої: 200 т за ціною 5 000 (без ПДВ) за 1 т.

Відобразити у базі 1С 8.3:

- сформувати документ реалізація товарів і послуг;
- на основі документу реалізація товарів і послуг сформувати видаткову накладну;
- перевірити правильність формування бухгалтерських проведення.

Завдання 5

15.01. звітнього року ПАТ «Мрія» реалізувало контрагенту ТОВ «Національна перевага». Контрагенту надано знижку 10 %: овес: 2 т за ціною 2 200 грн (без ПДВ) за 1 т; жито: 2,5 т за ціною 3 200 грн (без ПДВ) за 1 т; горох: 2 т за ціною 1 650 грн (без ПДВ) за 1 т.

Відобразити у базі 1С 8.3:

- вибрати контрагента ТОВ «Національна перевага» у папці «Покупці»;
- сформувати документ рахунок на оплату покупцям;
- встановити знижку 10 %;
- сформувати документ реалізація товарів і послуг;
- на основі документу реалізація товарів і послуг сформувати: Друк – Видаткова накладна;
- перевірити правильність формування бухгалтерських проведення.

Відобразити засобами ППР внутрішнє переміщення ТМЦ та передачу ТМЦ на зберігання.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. На які дві частини можна поділити програму 1С: Підприємство?

- а) платформа–Конфігуратор;
- б) план рахунків–Довідники;
- в) номенклатури–Константи;
- г) всі відповіді правильні.

2. 1С: Підприємство 8 – це:

- а) платформа для проведення аудиторських процедур;
- б) програма для ведення тільки фінансового обліку;
- в) програма призначена для ведення бухгалтерського, управлінського, фінансового обліку на підприємстві та управління всіма аспектами його діяльності.
- г) всі відповіді правильні.

3. Який відсоток на ринку програмних продуктів займає 1С: Підприємство 8?

- а) 100 %;
- б) 65 %;
- в) 3 %;
- г) 85 %.

4. Який з нижчеперерахованих режимів роботи у програмі 1С:Підприємство 8 використовується розробниками та адміністраторами баз даних для модифікації наявної або створення нової конфігурації?

- а) 1С: Підприємство;
- б) конфігуратор;
- в) налаштування;
- г) користувач.

5. Об'єкт програми 1С: Підприємство 8, що дозволяє користувачу вводити, зберігати й одержувати систематизовану інформацію:

- а) номенклатура;
- б) константи;
- в) план рахунків;
- г) довідник.

6. Внесення початкових залишків у програмі 1С: Підприємство відбувається за допомогою:

- а) допоміжного рахунка «00»;
- б) активного та Пасивного рахунка;
- в) методу подвійного запису не використовують у програмі;
- г) усі відповіді правильні.

7. Чи є можливість складання фінансової звітності у програмі 1С: Підприємство?

- а) ні;
- б) так;
- в) можна сформулювати тільки ф.1 «Баланс»;
- г) правильної відповіді немає.

8. Якою інформацією забезпечує користувача «Картка субконто»?

- а) загальною про об'єкт бухгалтерського обліку;
- б) користувачі не використовують такі функціональні можливості;
- в) аналітичною в розрізі кожного об'єкта бухгалтерського обліку;
- г) немає правильної відповіді.

9. Перевагами комп'ютеризованого способу обробки інформації є:

- а) можливість щоденного формування звітності підприємства за потребою;
- б) значна швидкість одержання результатної інформації;
- в) незначні вимоги до кваліфікації облікових працівників;
- г) скорочення потоку паперових документів і перехід до безпаперової технології;

10. Інформацію в довідник «Номенклатура» в системі «1С:Підприємство 8.0» можна вносити:

- а) під час створення операцій (документів), для яких використовується інформація з цього довідника;
- б) безпосередньо відкривши довідник (п. м. Операції – Довідник – Номенклатура);
- в) після внесення інформації в довідник «Класифікатор одиниць виміру»;
- г) під час створення нового підприємства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Адамик О. В. Бази і сховища даних – інформаційний фундамент бухгалтерського обліку та аналізу. Дніпро : Герда, 2016. 528 с.
2. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 424 с.
3. Журавльова І. В. Інформаційно-комунікаційне забезпечення фінансової діяльності : навч. посібник для студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит». Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 424 с.

4. Івахненко С. В. Комп'ютерний аудит : контрольні методики і технології. Київ : Знання, 2013. 286 с.
5. Кім Ю. Г. Бухгалтерський і податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 600 с.
6. Клименко О. В. Інформаційні системи і технології в обліку. URL : http://r-for.com/book_348.html
7. Лучко М. Р., Адамик О. В. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 252 с.
8. Терещенко Л. О. Управлінські інформаційні системи : підручник для студ. ВНЗ, що навчаються за спец. «Облік і аудит». Київ : КНЕУ, 2013. 488 с.
9. Інформаційні системи та технології в обліку і аудиті : методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт за дисципліною «Інформаційні системи і технології в обліку і аудиті» / за заг. ред. проф. Є. Є. Іоніна. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 176 с.
10. Шквір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті : підручник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. 402 с.

Допоміжна:

1. Адамик О. В. Інформаційна технологія автоматизованого вирішення задач обліку необоротних активів. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. 11 травня 2016 року*. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. С. 29–32.
2. Адамик О. В. Розмежування понять «автоматизовані», «комп'ютерні» та «інформаційні» системи бухгалтерського обліку: трансформація елементів методу. *Економічний аналіз : зб. наук. праць; Тернопільський національний економічний університет*. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2016. Том 26. № 1. С. 179–184.
3. Адамик О. В. Інструменти «хмарних обчислень» як фактор удосконалення обліку в бюджетних установах. *Економічний аналіз : зб. наук. Праць; Тернопільський національний економічний університет*. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2015. Том 19. № 2. С. 179–184.
4. Адамик О. В. Використання інструментів технологій OLTP та OLAP для обліку й аналізу виконання кошторису бюджетних. URL : <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3442/1/%d0%90%d0%b4%d0%b0%d0%bc%d0%b8%d0%ba%20%d0%9e.%d0%92.pdf>

5. Бенько М. М. Можливості здійснення фінансового аудиту у середовищі Інформаційних технологій. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 2(64). С. 3–7.
6. Бойко Л. М., Пустяк О. В. Теоретичні основи комп'ютерного аудиту. *Науково-технічний збірник*. № 108. С. 385–389.
7. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік. Теорія та практика: метод. посіб. Київ : ЦНЛ, 2016 року. 536 с.
8. Клепікова О. А. Сучасний стан і місце інформаційних технологій в управлінні підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. праць. Сер.: Економіка і менеджмент*. Одеса : Вид-во МГУ. 2013. Вип. 5. С. 74–77
9. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт з навчальної дисципліни «Інформаційні системи і технології в обліку» для студентів напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» денної форми навчання / укл. А. А. Гаврилова. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2014. 144 с.
10. Шуремов Е. Л., Умнова Э. А., Воропаева Т. В. Автоматизированные информационные системы бухгалтерского учёта, анализа, аудита : учебное пособие для вузов. Москва : Перспектива, 2015. 363 с.
11. Скопень М. М. Інформаційні системи і технології бухгалтерського обліку в туризмі : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2013. 275 с.
12. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2016. 224 с.
13. Шквір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті : підручник. 3-є вид. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2016. 400 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. www.1С.ua
2. www.galaktika.ua – Галактика
3. www.ifsworld.com – IFS Applications
4. www.it.ua – IT-Предприятие
5. www.jderp.ru – J.D. Edwards One World
6. www.oracle.com – Oracle Applications
7. www.parus.ua – Парус: Предприятие
8. www.peoplesoft.com – PeopleSoft
9. www.sap.com/cis – SAP R/3
10. www.finance.com.ua

11. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

(Автор – В. В. Томчук, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. МЕТА, ЗМІСТ І ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Сутність управлінського обліку та етапи його розвитку. Принципи та функції управлінського обліку. Взаємозв'язок та відмінності фінансового і управлінського обліку. Процес формування і розвитку управлінського обліку. Організація управлінського обліку. Внутрішньогосподарська (управлінська) звітність.

Тема 2. КЛАСИФІКАЦІЯ І ПОВЕДІНКА ВИТРАТ

Загальнооблікова та управлінська класифікація витрат; багатомірність ознак класифікації витрат як наслідок різної мети збору інформації; практична цінність класифікацій.

Класифікація витрат залежно від мети збору інформації: для оцінки запасів, розрахунку собівартості її визначення фінансового результату; для прийняття рішень і планування; для контролю та регулювання. Характеристика основних видів витрат.

Характер реагування витрат на зміни обсягу діяльності підприємства. Поведінка змінних і постійних витрат при змінах обсягу діяльності. Функція витрат: зміст, побудова. Методи визначення функції витрат (метод, заснований на записах у бухгалтерських регістрах; візуальний (кореляції); метод вищої і нижчої точки («міні-максі»); метод найменших квадратів (регресійного аналізу), інженерний, спрощеного статистичного аналізу): їхня сутність, порівняльна характеристика.

Тема 3. МЕТОДИ ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Сутність і зміст обліку виробничих витрат. Об'єкт витрат, об'єкт калькулювання та інші чинники, що впливають на побудову обліку та визначають вибір методів обліку витрат і калькулювання собівартості.

Класифікація методів обліку витрат залежно від обраного об'єкта витрат. Методи, засновані на обліку витрат за виробами: позамовний і його похідні (подетальний, повузловий та ін.); їхні відмінні риси, сфера застосування, організація зведеного обліку витрат, методика і техніка калькуляційних розрахунків. Методи, засновані на обліку затрат за технологічними процесами: попередільний і його похідні (попроцесний, постадійний, пофазний, простий); їхні відмінні риси, сфера

застосування, організація зведеного обліку витрат, методика і техніка калькуляційних розрахунків. Методи, що розрізняються ступенем оперативності обліку і контролю витрат: методи нормативного нагромадження витрат («стандарт-кост», нормативний метод) і методи ненормативного накопичення витрат, орієнтовані на числення ретроспективної собівартості.

Важливість сполучення в практиці управлінського обліку елементів різних методів обліку затрат і калькулювання. Ефективність компіляції методів, що забезпечують угруповання затрат за об'єктами, поточний контроль за затратами і реалізацію принципу управління собівартістю за відхиленнями.

Тема 4. ОБЛІК ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ПОВНИМИ ВИТРАТАМИ

Облік повних витрат як традиційна система, спрямована на виробництво, удосконалювання калькуляції і контроль за витратами. Необхідність системи обліку і калькулювання з повним віднесенням витрат для контролю, вироблення генеральної політики цін та прийняття інших стратегічних рішень. Історія розвитку методів обліку витрат і калькулювання повної собівартості продукції в країнах з ринковою економікою. Порівняльна характеристика вітчизняної практики обліку повних витрат та зарубіжної системи «абсорпшин кост».

Облік за елементами витрат і статтями калькуляції, їх значення, зміст. Облік прямих виробничих витрат, проблеми його удосконалення. Основи розподілу і перерозподілу накладних витрат. Рекомендації щодо механізму та вибору баз розподілу загальновиробничих витрат на підприємствах різних галузей і сфер бізнесу. Порядок оцінки та контроль залишків незавершеного виробництва. Організація зведеного обліку витрат. Напівфабрикатний та безнапівфабрикатний варіанти ведення обліку.

Методика і техніка калькуляційних розрахунків. Перехід від методів обліку, що ґрунтуються на об'ємних показниках діяльності, до методів обліку витрат на основі видів діяльності (поопераційний облік).

Метод однорідних секцій, його історичні аспекти, важливість за умов калькулювання на основі діяльності. Поняття однорідних секцій, їхні види. Зустрічні послуги, методика їх визнання на засадах одиниць діяльності секцій. Методи калькулювання витрат з урахуванням спожитих послуг: прямих, каскадний, розподіл зустрічних послуг, алгебраїчний.

Тема 5. ОБЛІК ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ЗМІННИМИ ВИТРАТАМИ

Проблеми сучасного управлінського обліку. Система обліку і калькулювання неповних (часткових) витрат як така, що відбиває ринковий підхід, спрямований на розширення управлінських функцій обліку. Поняття неповної (обмеженої)

собівартості, маржі. Підхід до постійних виробничих витрат як принципова відмінність систем обліку повних і часткових витрат.

Історичні аспекти виникнення та генезис «директ-кост». Необхідність і передумови, створені чинним правовим полем для переходу українських підприємств до обліку і калькулювання неповної собівартості. Концептуальні засади й основні методологічні конструкції сучасного «директ-косту» та його європейських аналогів. Витрати, що включаються в обмежену собівартість, їхній облік. Поняття маржинального доходу, його калькулювання. «Простий» «директ-кост», його модель, характеристика, переваги та проблеми, сфера застосування. «Розвинутий» «директ-кост»: особливості, модель, характеристика, можливості та обмеження. Методологічні аспекти переваг «директ-кост» в обґрунтуванні управлінських рішень перед системою обліку повних витрат. Проблемність обліку та калькулювання обмеженої собівартості за умов зародження та розвитку стратегічного обліку.

Тема 6. НОРМАТИВНЕ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ЦІНОУТВОРЕННЯ

Практика нормативного визначення затрат як реалізація принципів наукового менеджменту. Відправні ідеї системи «стандарт-кост», їхній генезис, сучасний зміст, використання провідними компаніями світу. Історичні аспекти розвитку і впровадження вітчизняного аналогу «стандарт-кост» – нормативного методу обліку затрат та калькулювання собівартості.

Стандарти (норми і нормативи) як інструмент контролю і регулювання витрат і доходів. Вимоги до нормативної бази підприємства. Стандарти (нормативні) витрати. Порядок розрахунку нормативних витрат, складання нормативної калькуляції (калькуляції стандартної собівартості). Документування та облікове відображення поточних нормативних витрат. Обставини та облік зміни норм за умов «стандарт-кост» та нормативного обліку. Відхилення від норм (стандартів): поняття, види, причини виникнення, методи виявлення. Документування відхилень, їх контроль, особливості відображення на рахунках за умов «стандарт-кост» та нормативного обліку. Аналіз відхилень від норм (стандартів). Техніка управління за відхиленнями.

Технологічні та організаційні переваги обліку за системою «стандарт-кост» та нормативним методом. Вплив галузевих особливостей і специфіки виробництва на модель нормативного обліку. Можливі варіанти організації нормативного обліку. Схожість та розбіжності нормативного обліку і «стандарт-кост»; їхні подальші перспективи. Рішення стосовно ціноутворення. Модель прийняття рішень за умов невизначеності.

Тема 7. АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВИТРАТ, ОБСЯГУ ДІЯЛЬНОСТІ, ПРИБУТКУ

CVP-аналіз (Cost-Volume-Profit) як метод системного дослідження взаємозв'язку між витратами, обсягом виробництва і прибутком. Припущення CVP-аналізу.

Методи аналізу CVP-залежності: математичні, графічні.

Аналіз беззбитковості як серцевина CVP-аналізу. Використання технологій CVP-аналізу для обґрунтування рішень щодо планування обсягу діяльності та асортименту, необхідного для бажаного прибутку, визначення прибутку за певного обсягу діяльності, обґрунтування рішень щодо розвитку, скорочення або ліквідації сегменту та інших управлінських рішень.

Тема 8. АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Релевантний підхід до управління. Поняття релевантності облікової інформації, її критерії, вплив на прийняття рішень.

Пошук альтернативних варіантів дій і вибір найбільш оптимального з них на засадах аналізу релевантної інформації.

Використання релевантного підходу і технологій CVP-аналізу для обліково-аналітичної підтримки управлінських рішень з асортименту продукції за умов недовантаження потужностей, за альтернативою «виробляти чи купувати», розгляд пропозицій про продаж продукції за ціною нижче звичайної, припинення діяльності неприбуткового сегмента, визначення структури випуску продукції з урахуванням лімітуючого фактора тощо.

Тема 9. БЮДЖЕТУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ

Бюджетування як інструмент системи управлінського контролю. Бюджетний цикл, його етапи. Стратегії бюджетування, функції бюджету. Види бюджетів. Загальний бюджет. Приватні бюджети. Функціональні бюджети. Операційне і фінансове бюджетування, їх загальна характеристика. Основні процедури й узгодження операційного бюджетування.

Бюджет продажів: призначення, вплив на інші бюджети, механізм, виконавці. Труднощі планування обсягу продажів. Вплив неконтрольованих підприємством факторів (діяльність конкурентів, фінансова стабільність постачальників і покупців, результативність реклами та ін.) на виторг від продажів.

Призначення і порядок складання бюджетів виробництва, потреби й використання матеріальних ресурсів, прямих трудових витрат, загальновиробничих витрат, адміністративно-управлінських витрат, комерційних витрат.

Прогноз звіту про фінансові результати як заключний етап операційного бюджетування. Методика і техніка контролю за виконанням бюджетів. Жорсткі та

гнучкі бюджети, їхні відмінності, призначення, аналітичні можливості. Порядок складання гнучкого бюджету. Аналіз відхилень із використанням гнучкого бюджету.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Визначте, які з наведених нижче витрат належать до постійних, змінних або змішаних витрат.

Щодо постійних витрат необхідно зазначити, які вони є: дискреційні чи обов'язкові?

1. Амортизація машини виробничим методом.
2. Витрати на рекламу.
3. Пряма зарплата.
4. Зарплата майстра цеху.
5. Зарплата головного бухгалтера.
6. Електроенергія.
7. Оренда.
8. Витрати на дослідження та розробки.

Кейс 2. Готель «Диканька» щомісяця сплачує за користування телефонним зв'язком 900 грн плюс 1 грн за кожен дзвінок. Упродовж січня було 6500 дзвінків, а у лютому – 5 000 дзвінків.

Необхідно:

- розрахувати витрати готелю на користування телефоном у січні та лютому;
- розрахувати витрати на один дзвінок у січні та лютому;
- розподілити витрати за січень на постійні та змінні;
- визначити маржинальні витрати на один додатковий дзвінок у січні;
- визначити середні витрати на дзвінок у січні.

Кейс 3. Витрати підприємства за десять місяців минулого року.

Місяць	Загальні витрати, грн	Кількість копій
1	2	3
Січень	1 500	1 600
Лютий	2 000	2 000
Березень	3 000	2 700
Квітень	2 500	2 500
Травень	3 000	2 600
Червень	2 500	2 400

1	2	3
Липень	3 500	2 800
Серпень	3 000	2 500
Вересень	2 500	2 300
Жовтень	1 500	1 600

Необхідно: визначити функцію витрат підприємства шляхом регресійного аналізу.

Кейс 4. Є такі дані про виробничі витрати механічного цеху за вересень 20XX року:

Показник	Одиниць	Витрати, грн		
		Матеріали	Зарплата	ЗВВ
Незавершене виробництво на початок місяця (матеріали 100 %, обробка 60 %)	6 000	12 100	4 720	3 820
Запуск у виробництво у вересні	86 000	90 000	56 000	43 200
Незавершене виробництво на кінець місяця (матеріали 100 %, обробка 40 %)	23 000	?	?	?

Необхідно: визначити собівартість випущеної продукції та незавершеного виробництва на кінець місяця з використанням системи калькулювання за процесами за умови оцінки запасів середньозваженим методом.

Кейс 5. Підприємство виготовляє ноутбуки. Виробництво має складальний цех і цех оптики, а потім готова продукція надходить на склад.

Показник	Цех 1	Цех 2
Собівартість продукції складального цеху	X	?
Матеріальні витрати	254 000	97 600
Пряма зарплата	196 000	150 000
Накладні витрати	160 000	290 800
Загалом	?	?

Незавершена продукція на кінець квітня в кожному цеху мала в середньому 60 % готовності.

Необхідно:

- обчислити еквівалент готової продукції кожного цеху за квітень;
- обчислити собівартість одиниці продукції кожного цеху.

Кейс 6. Компанія виготовляє фільтри й реалізує їх за ціною 26 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю продукції – 19 грн, загальні постійні витрати компанії становлять 350 000 грн на місяць.

Максимальна виробнича потужність компанії – 600 000 фільтрів на місяць.

Необхідно визначити:

- а) точку беззбитковості компанії;
- б) прибуток за обсяги продажу 120 000 одиниць на місяць;
- в) максимальний прибуток за місяць, який компанія може отримати за її потужності;
- г) максимальний прибуток, якщо пряма зарплата на одиницю продукції збільшиться на 1 грн.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Управлінський облік є складовою:

- а) менеджменту;
- б) планування;
- в) внутрішнього аудиту;
- г) корпоративної культури.

2. Порядок ведення управлінського обліку:

- а) регламентується Міністерством фінансів;
- б) визначається Міжнародною федерацією бухгалтерів;
- в) визначається Податковим Кодексом;
- г) встановлюється менеджментом підприємства.

3. Підприємство виробляє кріплення з алюмінію. Упродовж кварталу витрати підприємства охоплювали:

Зарплату, грн

- верстатників	180 000;
- цеховому персоналу	75 000;
- адміністративному персоналу	40 000.

Матеріали, грн

- алюміній	400 000;
- запчастини для верстатів	48 000;
- канцтовари	12 000.

Витрати на продукцію дорівнюють, грн:

- а) 703 000;
- б) 755 000;
- в) 580 000;
- г) 628 000.

Витрати на продукцію дорівнюють, грн:

- а) 703 000;
- б) 580 000;
- в) 755 000;
- г) 628 000.

4. Об'єктом калькулювання є:

- а) доходи;
- б) витрати;
- в) доходи і витрати;
- г) немає правильної відповіді.

5. Для потреб управлінського обліку витрати класифікують:

- а) бухгалтерською класифікацією;
- б) економічною класифікацією;
- в) різними ознаками залежно від потреб отримання інформації;
- г) класами.

6. Графік беззбитковості, графік маржинального доходу та графік прибутку застосовують для визначення:

- а) операційного доходу;
- б) фінансового доходу;
- в) збитків;
- г) аналізу «витрати – обсяг діяльності – прибуток»

7. Метод, який визначають як систему управлінського обліку, що ґрунтована на класифікації витрат на постійні та змінні, має назву:

- а) метод стандарт-кост;
- б) метод директ-костингу;
- в) виробничий метод;
- г) управлінський метод.

8. До складу прямих витрат на оплату праці входить:

- а) заробітна плата начальника цеха;
- б) витрати на оплату праці відділу логістики;
- в) витрати на оплату праці виробничих робітників;
- г) інші компенсаційні виплати виробничим робітникам.

9. Виробничі витрати підприємства містять, грн:

- а) прямі матеріали 600 000;
- б) пряму зарплату 200 000;
- в) змінні загальновиробничі витрати 40 000;
- г) постійні загальновиробничі витрати 70 000.

10. Основні витрати підприємства дорівнюють, грн:

- а) 600 000;
- б) 640 000;
- в) 800 000;
- г) 910 000.

11. Змінні витрати на одиницю продукції становили 6 грн при обсязі виробництва 1 000 од. Чому дорівнюють змінні витрати на одиницю при обсязі виробництва 1 500 од., грн:

а) 4;

в) 6;

б) 5;

г) немає правильної відповіді.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Войнаренко М. П. *Управлінський облік* : підручник для вищ. навч. закладів. Хмельницький : ХНУ, 2013. 363 с.
2. Голов С. Ф. *Управлінський облік*. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 400 с.
3. Задорожний З. В. *Управлінський облік* : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2013. 286 с.
4. Лень В. С. *Управлінський облік* : підручник. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2015. 328 с.
5. Фаріон І. Д. *Управлінський облік* : підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. 278 с.
6. Череп А. В. *Управлінський облік* : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 323 с.
7. Гончаренко О. О. *Управлінський облік* : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : УБС НБУ, 2014. 415 с.
8. Фаріон І. Д., Писаренко Т. М. *Управлінський облік*. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 792 с.
9. *Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами* : підручник / за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2016. 1040 с.
10. Цал-Цалко Ю. С. *Управлінський облік* : підруч. для студентів ВНЗ. Житомир : Рута, 2015. 631 с.

Допоміжна:

1. Гапоненко О. Є. *Управлінський та податковий облік у прикладах і задачах* : навч.-метод. посіб. для студентів спец. 6.030601 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» і 6.030508 «Фінанси». Харків : НТУ «ХПІ», 2014. 120 с.
2. Гнилицька Л. В., Коршикова Р. С., Поплюйко А. М. *Управлінський облік. Практикум* : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2010. 288 с.
3. Каплан Р С., Аткинсон Э. А., Д. Банкер Р. Д., Марк Янг С. *Управленческий учет* : учеб. пособие. Москва : Вильямс, 2016. 880 с.

4. Карпенко О. В., Карпенко Д. В. Управлінський облік : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 296 с.
5. Лукашова І. О. Управлінський облік : навч.-практ. посіб. Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. 225 с.
6. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : «Центр навчальної літератури», 2013. 688 с.
7. Управлінський облік. Текст лекцій: для студентів напряму підгот. 6.030509 «Облік і аудит» ден. та заоч. форми навчання / Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т»; уклад. М. В. Рета. Харків : НТУ «ХПІ», 2014. 114 с.
8. Огітчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник. Київ : Алерта, 2011. 1042 с.
9. Хорнгрен Ч. Т., Фостер Дж. Бухгалтерський учет: управленческий аспект / под ред. Я. В. Соколова. Москва : Финансы и статистика, 2010. 416 с.
10. Чебанова Н. В. Управлінський облік : навч. посіб. Харків, 2016. 218 с.
11. Череп А. В. Управлінський облік : навч. посіб. Запоріжжя : Запорізь. нац. ун-т, 2014. 348 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. www.gaap	6. www.minfin.gov.ua
2. www.dkrp.gov.ua	7. www.rada.gov.ua
3. www.dtkk.com.ua	8. www.sau-apu.org.ua
4. www.ifrs.org	9. zakon.rada.gov.ua
5. www.KPMG	

12. ОБЛІК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(Автор – В. В. Томчук, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ

Загальні засади організації зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві. Управління контрактною діяльністю підприємства. Митне оформлення вантажів та митні платежі. Основні поняття зовнішньоекономічної діяльності, її види. Особливості організації обліку зовнішньоекономічної діяльності. Особливості умов договорів у зовнішньоекономічній діяльності. Відображення в обліку зобов'язань за зовнішньоекономічними контрактами. Ризики при укладенні зовнішньоекономічного контракту.

Тема 2. ОБЛІК ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Поняття валютних цінностей та операцій з ними. Класифікація валют. Курсові різниці: порядок визначення та відображення в обліку. Рахунки в банках в іноземній валюті. Облік купівлі-продажу іноземної валюти.

Тема 3. ОБЛІК РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сутність міжнародних розрахунків. Форми розрахунків у міжнародній сфері. Міжбанківські розрахунки у сфері ЗЕД. Електронні системи міжбанківських розрахунків. Облік кредитних операцій зовнішньоекономічної діяльності. Облік розрахунків із відрядження за кордон.

Тема 4. ОБЛІК ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Види і порядок формування цін та документальне забезпечення переміщення товарів через митний кордон. Передумови здійснення імпортних операцій. Бухгалтерський облік здійснення імпортних операцій. Оподаткування імпортних операцій. Особливості обліку імпорту робіт, послуг та авансів, сплачених іноземному постачальнику.

Тема 5. ОБЛІК ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Види експортних операцій та формування вартості експортних товарів. Бухгалтерський облік операцій з експорту товарів (продукції). Особливості оподаткування експортних операцій. Бухгалтерський облік з експорту робіт, послуг та авансів, одержаних від іноземних покупців.

Тема 6. ОБЛІК БАРТЕРНИХ (ТОВАРООБМІННИХ) ОПЕРАЦІЙ ТА ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ

Поняття бартерних операцій, особливості оформлення. Особливості оподаткування бартерних операцій. Бухгалтерський облік бартерних операцій. Основні поняття операцій з давальницькою сировиною. Документальне оформлення операцій із переробки давальницької сировини. Особливості бухгалтерського обліку операцій із переробки давальницької сировини. Особливості оподаткування операцій з давальницькою сировиною.

Тема 7. ОБЛІК ІНШИХ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Облік лізингових операцій. Облік реекспортних та реімпортних операцій. Облік консигнаційних та комісійних операцій. Облік надання та отримання технічної і гуманітарної допомоги. Облік валютних операцій, пов'язаних із формуванням статутного капіталу.

Тема 8. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічний аналіз у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Аналіз та оцінка ефективності експортних операцій. Аналіз та оцінка ефективності імпортних операцій. Аналіз фінансового стану підприємства-контрагента.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Підприємство планує купити 17 000 доларів США. На дату складання заяви про купівлю валюти курс МВР склав 28 грн/\$, а на дату придбання – 27 грн/\$. Банківська комісія складає 0,2 % від вартості купівлі. Курс НБУ на дату первісного визнання валюти (дату її зарахування на баланс) складає 26 грн/\$. Курс на дату балансу – 27,5 грн/\$. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Кейс 2. 10.11.20xxр. на розподільчий рахунок банку надійшла авансова оплата за договором купівлі-продажу в розмірі 16 000 \$. 11.11.20xx р. банк продав 8 000 \$ на МВРУ за курсом 28,1 грн за 1 \$. Курс НБУ на 10.11.20xx р. становив 27,762021 грн за 1 \$, на 11.11.20xx р. становив 25,780051 грн за 1 \$. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Кейс 3. На валютному рахунку ТОВ «Сигма» є 40 000 дол. США, отримані у 2013 р. внаслідок здійснення експорту готової продукції. Курс Нацбанку України,

за яким були визнані та обліковуються 40 000 дол. США, становив 22,993 грн за 1 дол. Підприємство прийняло рішення продати наявні кошти в іноземній валюті. ТОВ «Сигма» перерахувало уповноваженому банку для продажу 40 000 дол., курс Нацбанку України на цю дату становив 24,994 грн за 1 дол., водночас валюту у цей самий день продано за комерційним курсом 23,050 грн за 1 дол. Комісійна винагорода за послуги банку з продажу іноземної валюти становить 0,6 % від вартості проданої валюти, визначеної за комерційним курсом. Банк самостійно утримує комісійну винагороду із суми гривень, що надходять як виручка від продажу іноземної валюти. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Кейс 4. Підприємство відвантажило продукцію вартістю 4 000 дол. на експорт, курс НБУ на момент відвантаження складав 23,3 грн за долар. Собівартість продукції – 9 000 грн. На кінець кварталу курс НБУ склав 22,9 грн за долар. Продукція сплачена в наступному кварталі, коли курс НБУ дорівнював 22,97 грн за долар. На митниці було сплачено мито 4 % (умовно). Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Кейс 5. Імпортер 22.04.хх р. переказав постачальнику часткову авансову оплату за товар – 4 000 дол. США (курс НБУ на цю дату становив 26,85397 грн за 1 дол. США). 24.04.хх р. переказано решту передоплати за товар – 6 000 дол. США (курс НБУ на цю дату – 26,688008 грн/ дол. США). Імпортні товари ввезено 26.04.хх р. (курс НБУ на цю дату – 26,619328 грн/ дол. США). Умовно сума ввізного ПДВ становила 55 848 грн, мито –13 297 грн. Витрати на перевезення імпортного товару – 2 000 грн (без ПДВ). Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Кейс 6. Підприємство експортувало товари на 8 000 євро (курс НБУ на дату відвантаження – 26,1051 грн/€). Собівартість проданих товарів становить 150 000 грн. Експортна виручка надійшла на розподільчий рахунок неповністю, за мінусом комісії банку-кореспондента – 24 євро (курс НБУ на дату одержання коштів – 26,2528 грн/€). Договір із нерезидентом передбачає, що оплата комісій проводиться спільно, відправник переказу сплачує комісії свого банку, а комісії інших банків сплачуються за рахунок одержувача (віднімаються від суми переказу).

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Класифікатор іноземних валют передбачає поділ валют на:

- а) 2 групи;
- б) 3 групи;
- в) 5 груп;
- г) 6 груп.

2. Дохід від неопераційної курсової різниці відображається на рахунку:

- а) 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»;
- б) 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»;
- в) 714 «Дохід від операційної курсової різниці»;
- г) усі відповіді правильні.

3. Перерахування коштів для придбання іноземної валюти в обліку відображається проводкою:

- а) Дт 334 Кт 311;
- б) Дт 333 Кт 311;
- в) Дт 333 Кт 312;
- г) Дт 301 Кт 311.

4. Банківський переказ – це:

- а) доручення банку своєму банку-кореспонденту виплатити певну суму грошей за розпорядженням і за рахунок переказодавця іноземному одержувачу (бенефіціару) із зазначенням способу відшкодування банку-платнику виплаченої ним суми;
- б) грошовий документ встановленої форми, що містить письмове розпорядження власника поточного рахунку банку про безумовну виплату певної суми конкретній особі або пред'явнику;
- в) доручення продавця своєму банку отримати від покупця на підставі розрахункових документів гроші і перерахувати їх продавцеві;
- г) доручення продавця своєму банку отримати від покупця на підставі розрахункових документів гроші і перерахувати їх продавцеві.

5. Має право підписувати угоду з третіми особами від свого імені та за свій рахунок:

- а) брокер;
- б) агент;
- в) дилер;
- г) маклер.

6. Контрактна вартість імпортованих товарів, одержаних із наступною оплатою, перераховується у валютну звітність:

- а) за курсом НБУ на дату перетину цими товарами митного кордону України;
- б) за курсом НБУ на дату проведення розрахунків з іноземним постачальником;

- в) за курсом міжбанківського валютного ринку на дату оприбуткування товарів;
- г) за курсом міжбанківського валютного ринку на дату списання товарів.

7. Продавець здійснює постачання, коли товар перейшов через поруччя судна в порту відвантаження, за що й оплачує витрати і фрахт:

- а) CFR;
- б) EXW;
- в) FAS;
- г) CPT.

8. У базу нарахування ПДВ при імпорті не входить:

- а) мито;
- б) митний збір;
- в) акцизний збір;
- г) митна вартість.

9. Експортна виручка оподатковується ПДВ:

- а) за ставкою 20 %;
- б) за ставкою 0 %;
- в) не оподатковується;
- г) за ставкою 18 %.

10. Сума мита та митних зборів, сплачені на митниці при експорті продукції, включається:

- а) до собівартості реалізованої продукції;
- б) до витрат на збут;
- в) до інших операційних витрат;
- г) до інвестиційної діяльності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495–VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. (із змінами і доповненнями від 17.09.2015 р. № 702-VIII). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
4. Про Митний тариф України : Закон України від 19.09.2013 р. № 584-XII (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/584-18>

5. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23.09.94 р. № 185-94/ВР (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/185/94-вр>
6. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.96 р. № 94/96-ВР (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>
7. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій в області зовнішньоекономічної діяльності : Закон України від 23.12.98 р. № 351-XIV (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/351-14>
8. Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України : Постанова Правління Національного банку України від 03.06.2015 р. № 354. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0410500-16>
9. Про затвердження Класифікатора іноземних валют : Постанова Правління Національного банку України від 04.02.1998 р. № 34 (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0521500-98>
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» : наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193 (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>

Допоміжна:

1. Волкова І. А., Реслер М. В., Калініна О. Ю. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 304 с.
2. Єрмакова О. А. Зовнішньоекономічна діяльність регіону : навч. посіб. Одеса, 2013. 332 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : практикум : навч. посіб. / Л. О. Чернишова, В. О. Козуб, Л. Л. Носач, К. Ю. Величко, О. І. Печенка. Х. : «Видавництво „Форт”», 2017. 238 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посіб. / за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, І. Ю. Сіваченка. 2-ге вид., перераб. і доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 792 с.
5. Карп'як Я. С., Воськало В. І. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 300 с.
6. Лучко М. Р. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 356 с.
7. Маслак О. О., Жежуха В. Й. Облік, аналіз та аудит зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Київ : Каравела, 2014. 400 с.
8. Ковальчук Т. Г. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Київ : Вид-во Ліра-К, 2018. 216 с.

9. Шпильовий В. А. та ін. Облік зовнішньоекономічної діяльності : теорія, практика, рекомендації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Черкаси : Черкас. ЦНП, 2013. 444 с.
10. Тюріна Н. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. Київ : «Центр навчальної літератури», 2016. 408 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. www.dtk.com.ua
2. www.zakon.rada.ua
3. www.byhgalter.com
4. www.golovbukh.ua
5. www.uteka.ua
6. www.factor.ua

13. ОБЛІК У ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ

(Автор – О. Т. Поліщук, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В БУДІВЕЛЬНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Особливості будівельного виробництва та їх вплив на організацію обліку. Особливості документального оформлення та контролю за витрачанням виробничих запасів. Облік витрат будівельної організації та визначення собівартості будівельно-монтажних робіт. Документальне оформлення та облік використання будівельних машин і механізмів. Облік створення і використання тимчасових не-титульних споруд і пристроїв. Облік загально-виробничих витрат підрядних будівельних організацій. Облік реалізації виконаних робіт і розрахунків із замовниками.

Тема 2. ОБЛІК У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Особливості бухгалтерського обліку у сільськогосподарському виробництві. Формування і облік статутного капіталу сільськогосподарських підприємств. Облік тварин на вирощуванні та відгодівлі (поточних біологічних активів тваринництва). Облік витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції рослинництва. Облік витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції тваринництва. Облік витрат з формування основного стада, закладання і вирощування багаторічних насаджень. Облік витрат і виходу продукції підсобних промислових виробництв. Облік витрат і калькулювання собівартості робіт (послуг) допоміжних виробництв. Облік у ремонтних виробництвах. Облік витрат і роботи автомобільного транспорту. Облік витрат енергетичних виробництв (господарств) та водопостачання. Облік витрат на утримання робочої худоби. Облік витрат на утримання й експлуатацію машино-тракторного парку. Облік готової продукції та її реалізації. Облік фіксованого сільськогосподарського податку. Організація обліку в селянських (фермерських) господарствах (СФГ). Проста форма обліку в СФГ. Спрощена форма обліку в СФГ. Облік СФГ за іншими формами.

Тема 3. ОБЛІК В АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Галузеві особливості автотранспорту та їх вплив на організацію обліку. Облік придбання та списання (вибуття) автотранспортних засобів. Документальне оформлення вантажних автомобільних перевезень. Документальне оформлення та облік доходів від пасажирських перевезень. Облік витрат на обов'язкове страхування, пов'язане з експлуатацією автомобілів. Облік витрат на проведення технічних оглядів автомобілів. Облік технічного обслуговування і ремонтів транспортних засобів. Облік запасних частин і автомобільних шин. Облік паливно-мастильних матеріалів. Зведений облік витрат і калькулювання собівартості автомобільних перевезень.

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В ТОРГІВЛІ

Особливості торговельної діяльності та їх вплив на організацію обліку. Облік торгових патентів. Облік надходження і реалізації товарів. Документальне оформлення надходження і вибуття товарів. Облік надходження товарів і формування їх первісної вартості. Облік розрахунків за претензіями. Облік реалізації товарів і торгових націнок. Облік транспортно-заготівельних витрат. Облік операцій з тарою. Облік реалізації товарів зі знижками. Облік повернення товарів покупцями. Особливості відображення в обліку окремих видів торгівлі. Облік комісійної торгівлі. Облік торгівлі в розстрочку. Облік реалізації товарів через торговельні автомати. Бухгалтерський облік виїзної торгівлі. Облік реалізації товарів поштою. Особливості обліку оптової торгівлі. Особливості обліку фірмової торгівлі. Особливості відображення в обліку реалізації лікарських засобів аптеками. Облік витрат і результатів діяльності торговельного підприємства. Облік витрат на рекламу. Порядок визначення і відображення в бухгалтерському обліку природного убутку та понаднормативних нестач товарів. Облік операційних витрат торговельного підприємства та визначення фінансових результатів. Облік переоцінки товарів та відображення їх вартості у балансі.

Тема 5. ОБЛІК ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛІВ

Основи побудови та завдання обліку діяльності готелів. Облік готельних послуг. Облік основних та допоміжних видів діяльності готелів. Облік витрат діяльності готелів. Облік доходів та фінансових результатів послуг із тимчасового розміщення (проживання) в готелях.

Тема 6. ОБЛІК ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основи побудови та завдання обліку туристичної діяльності. Облік діяльності туристичного оператора, туристичного агента. Облік собівартості туристичного продукту, облік придбання путівок, облік визнання доходів, витрат та визначення фінансових результатів діяльності.

Тема 7. ОБЛІК ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Особливості виставкової діяльності: визначення, класифікація, коротка характеристика. Види виставкового обладнання: власне та орендоване обладнання, спеціальне та пристосоване обладнання. Визначення та класифікація витрат підприємства виставкової діяльності. Визначення та класифікація доходів підприємства виставкової діяльності. Визначення, методика формування та облік фінансових результатів підприємств виставкової діяльності.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Автотранспортне підприємство отримало від постачальника запасні частини згідно з договором на умовах наступної оплати. Вартість запасних частин за договірними цінами складає 50 000,00 грн (без ПДВ). Доставка здійснювалася транспортом постачальника. Вартість транспортних послуг складає 6 000,00 грн. У процесі приймання запасних частин на складі АТП виявлено нестачу на суму 2 000,00 грн з вини постачальника. Відобразити в обліку господарські операції.

Кейс 2. Автотранспортне підприємство придбало 500 л бензину А–92 на суму 11 500,00 грн (з ПДВ). При цьому бензин залишається на відповідальному зберіганні АЗС і буде відпускатися у міру необхідності за талони номіналом 10 л кожний. Водіям видано 40 талонів на суму 9 200,00 грн (без ПДВ), які були впродовж місяця використані. Витрати бензину за місяць у межах норми склали 8 900,00 грн, понад норми – 300,00 грн. Відобразити в обліку господарські операції.

Кейс 3. Підприємство придбало вантажівку за 96 000,00 грн (у тому числі ПДВ – 16 000,00 грн). За доставку було сплачено 3 600,00 грн (у тому числі ПДВ – 600,00 грн). Вартість страхування ризиків під час доставки – 2 450,00 грн. Вартість реєстрації автомобіля – 1 550,00 грн.

Розрахувати суму амортизації прямолінійним методом, зважаючи на термін корисного використання автомобіля 5 років. При цьому ліквідаційна вартість автомобіля дорівнює нулю. Визначити:

- суму річної амортизації;
- місячну суму амортизації.

Відобразити операції з придбання автомобіля за плату.

Облік придбання автомобіля за плату

№	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Оплачено вартість автомобіля й доставки із ПДВ			
2	Нараховано податковий кредит із ПДВ			
3	Відображено вартість отриманого автомобіля			
4	Зараховано суму податкового кредиту			
5	Сплачено страхування ризиків під час доставки			
6	Сплачено вартість реєстрації автомобіля			
7	Вартість реєстрації й доставки віднесено до вартості автомобіля			
8	До вартості автомобіля віднесено страхування ризиків			
9	Автомобіль введено в експлуатацію			
10	Списано на фінансові результати адміністративні витрати			
11	Нараховано знос (амортизацію) автомобіля			

Кейс 4. Автотранспортне підприємство придбало десять шин по 360,00 грн за кожну (в т. ч. ПДВ) і акумулятор для вантажного автомобіля вартістю 600,00 грн (з ПДВ). У звітному місяці в експлуатацію надійшли три шини та акумулятор, а повернуто на склад три зношені шини обліковою вартістю 235,00 грн кожна та акумулятор для ремонту обліковою вартістю 400,00 грн. Відобразити в обліку господарські операції.

Кейс 5. Відобразити господарські операції з обліку руху запасних частин і автомобільних шин у таблиці 1 та обліку руху паливно-мастильних матеріалів у таблиці 2. Вихідні дані.

Таблиця 1 – Облік руху запасних частин і автомобільних шин

№	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума
1	Отримано від постачальника запасні частини (шини)			9 000,00
2	Нараховано податковий кредит з ПДВ			1 800,00
3	Запасні частини, використані для ремонту автомашин			5 000,00
4	Проведені відрахування до резерву на відновлення шин			800,00
5	Висунута претензія постачальникові за неякісні шини			200,00
6	Списано вартість ремонту шини			300,00
7	Списано вартість шин, встановлених замість зношених			500,00
8	Передавання шин в експлуатацію			900,00

Таблиця 2 – Облік руху паливно-мастильних матеріалів

№	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума
1	Отримано від постачальника бензину для автомобілів			9 000,00
2	Нараховано податковий кредит із ПДВ			1 800,00
3	Бензин залито до баку автомобіля (підзвіт водія)			8 000,00
4	Залито до баку автомобіля бензин від сторонньої АЗС			1 000,00
5	Видано водієві талони на бензин			800,00
6	Одержано бензину на АЗС за талони			800,00
7	Списано вартість використаного бензину за нормами			9 300,00
8	Списано вартість використаного бензину понад норму на фінансові результати			350,00
9	Списано вартість використаного бензину понад норму за рахунок матеріально відповідальної особи (водія)			150,00

Кейс 6. Визначити фінансовий результат від роботи автотранспорту, якщо автопідприємство протягом місяця отримало дохід від надання автопослуг на суму 63 000,00 грн (з ПДВ). Протягом цього ж звітнього періоду підприємство понесло такі витрати, пов'язані з надання авто послуг: паливо – 7 000,00 грн; заробітна

плата водіїв – 11 000,00 грн; нарахування ЄСВ – ?; амортизація автомобілів – 5 000,00 грн; запасні частини – 5 600,00 грн; адміністративні витрати – 7 500,00 грн; витрати на збут – 4 000,00 грн. Крім того, АТП отримано штраф від замовника за простій автотранспорту на суму 3 500,00 грн.

Кейс 7. АТП отримало з каси автовокзалу за продаж квитків на перевезення пасажирів 96 000,00 грн. Страховий збір, внесений до вартості квитків, становить 600,00 грн. Витрати АТП становлять 75 000,00 грн. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку зазначені операції, визначити фінансовий результат.

Кейс 8. Станцією технічного обслуговування АТП проведено ремонт автомобільних шин у ремонтному цеху. Послуги з ремонту становлять 400,00 грн. Для ремонту автомобільних шин використано матеріали на суму 500,00 грн, зі складу для ремонту були передані автомобільні шини на суму 1 000,00 грн. Загальнови-робничі витрати склали 150,00 грн. Працівникам, які проводили ремонт, була нарахована заробітна плата в сумі 500,00 грн. Після ремонту автомобільні шини були передані на склад у підзвіт. Відобразити господарські операції в бухгалтерському обліку.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Надходження запасних частин від ліквідації автотранспортних засобів відображають в обліку:

а) Д-т 203	К-т 719;	в) Д-т 207	К-т 631;
б) Д-т 207	К-т 746;	г) Д-т 209	К-т 104.

2. Нарахування заборгованості за послуги транспортного підприємства за транспортування сировини відображають в обліку записом:

а) Д-т 201	К-т 685	в) Д-т 92	К-т 685
Д-т 641	К-т 685;	Д-т 641	К-т 685;
б) Д-т 93	К-т 631	г) Д-т 285	К-т 631
Д-т 641	К-т 631;	Д-т 641	К-т 631.

3. Під час надходження на автотранспортне підприємство запасні частини оцінюють за:

а) ринковою вартістю;	в) середньозваженою вартістю;
б) справедливою вартістю;	г) первісною вартістю.

4. Дохід від наданих послуг автотранспортним підприємством відображається:

а) Д-т 719	К-т 361;	в) Д-т 902	К-т 701;
б) Д-т 701	К-т 631;	г) Д-т 361	К-т 703.

5. Витрати з технічного обслуговування транспортних засобів відображаються:

а) Д-т 66	К-т 93;	в) Д-т 20	К-т 92;
б) Д-т 23	К-т 91;	г) Д-т 91	К-т 23.

6. Зарахування виручки від продажу квитків АТП через каси автовокзалу відображається бухгалтерським записом:

а) Д 301	К 701;	в) Д 361	К 701;
б) Д 301	К 703;	г) Д 301	К 361.

7. Списання запчастин на капітальний ремонт автотранспорту в обліку відображається:

а) Д 23	К 207;	в) Д 15	К 207;
б) Д 23	К 10;	г) Д 207	К 23.

8. Який метод нарахування амортизації рухомого складу в бухгалтерському обліку зазвичай обирають на АТП?

а) виробничий;	в) нормативний;
б) прямолінійний;	г) прискореної амортизації.

9. До прямих матеріальних витрат, що входять до виробничої собівартості перевезення, належить:

- а) витрати з утримання апарату управління виробничим процесом;
- б) вартість паливо-мастильних та інших матеріалів;
- в) вартість ремонтних послуг сторонніх організацій;
- г) все вищеперераховане.

10. Функціями автотранспортних підприємств є:

- а) самостійне здійснення пасажирських і вантажних перевезень;
- б) сприяння роботі залізничного транспорту з вивезення вантажів зі станції;
- в) заміна у містах і приміських зонах іншого виду транспорту (рейкового, гужового);
- г) усі відповіді правильні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини : Закон України від 03.09.2013 р. № 425-VII. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
2. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку : Закон України від 29.11.2001 р. № 2866-III (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти» : наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2001 р. № 205 (зі змінами і доповненнями). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01>
4. Про захист прав споживачів : Закон України від 15.12.1993 р. № 3682 (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
5. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/161-14>
6. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 р. № 2344-III (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>
7. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (в редакції від 06.06.2015 р.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
8. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
9. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 24.06.2004 р. № 1875-IV (із змінами і доповненнями). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1875-15>

Допоміжна:

1. Атамас П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 392 с.
2. Базилюк А. В., Малишкін О. І. Бухгалтерський і податковий облік автотранспорту та перевезень : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 256 с.
3. Блакита Г. В., Гладій І. О., Дзюба О. М., Бровко О. Т. Бухгалтерський облік в торгівлі та ресторанному господарстві : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 288 с.
4. Загородній А. Г. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності : навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2014. 215 с.
5. Гаманкова О. О. Облік і аудит у страхових організаціях : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 184 с.

6. Даньків Й. Я., Лучко М. П., Остап'юк М. Я. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 243 с.
7. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315 (із змінами і доповненнями). URL : <http://magazine.faaf.org.ua/metodichni-rekomendacii-z-buhgalterskogo-obliku-biologichnih-aktiviv.html>
8. Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах : наказ МАПУ від 02.07.2001 р. № 190. (із змінами і доповненнями). URL : <http://uazakon.com/document/spart28/inx28283.htm>
9. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : наказ МАПУ від 18.05.2001 р. № 132 (із змінами і доповненнями). URL : <http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm>
10. Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті : наказ Міністерства транспорту України від 05.02.2001 р. № 65 (із змінами і доповненнями). URL : <http://uazakon.com/document/spart34/inx34634.htm>
11. Облік операцій з паливно-мастильними матеріалами / упоряд. Д. М. Лівшиц. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 318 с.
12. Облік сільськогосподарської діяльності / за ред. В. М. Жука. Київ : ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2007. 368 с.
13. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Мельник Р. О. Облік у будівництві : підручник. Київ : Знання, 2008. 631 с.
14. Оксанич О. Е. Волкова І. А., Миронова О. О. Калькуляція собівартості продукції, робіт та послуг : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2013. 326 с.
15. Про організацію ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в системі Міністерства аграрної політики України : наказ МАПУ від 01.11.2000 р. № 216. (із змінами і доповненнями). URL : <http://ukraine.uapravo.net/data/base48/ukr48645.htm>

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. <http://www.minfin.gov.ua>
2. <http://gaap.ru>
3. <http://www.ifrs.org>
4. <http://www.icqc.eu>

14. ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА

(Автор – О. О. Разборська, канд. екон. наук, доцент)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. РОЛЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА СУТЬ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Роль і значення внутрішньогосподарського контролю (ВГК). Необхідність здійснення комплексного, об'єктивного та професійного контролю за фінансово-господарською діяльністю для захисту конституційних прав та законних інтересів усіх учасників ринку. Розуміння управління об'єктом для реалізації мети діяльності підприємства.

Сутність категорій «контроль» і «внутрішньогосподарський контроль». Поняття внутрішньогосподарського контролю у широкому розумінні. Стадії процесу управління підприємством. Місце і структура контролю в системі основних функцій менеджменту. Зв'язок стадій контролю зі стадіями процесу управління підприємством.

Функції внутрішньогосподарського контролю (ВГК). Потреба учасників ринку в дієвому контролі. Види функцій ВГК: забезпечуюча функція; регулююча функція; соціальна функція; екологічна функція; інформаційна функція; діагностично-оціночна та оціночно-аналітична функції; фіскальна функція; функція з досягнення справедливості та її зв'язок з соціальною функцією ВГК; консультативна та експертна функції ВГК; функція політичного керівництва; профілактична функція ВГК.

Тема 2. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Понятійний апарат та його призначення. Понятійний апарат ВГК як складної економіко-правової категорії. Основні категорії ВГК.

Предмет, об'єкти та суб'єкти ВГК. Предмет ВГК підприємства. Перелік суб'єктів (виконавців) ВГК. Контрольні функції Спостережної або Наглядової Ради. Функції Ревізійної комісії. Функції фахівців відділу ВГК. Функції фахівців відділу внутрішнього аудиту. Функції фахівців відділу технічного контролю. Діяльність внутрішньої служби контролю як об'єкт зовнішнього контролю.

Мета, задачі і процедури ВГК. Мета ВГК. Типові задачі ВГК. Комплекс контрольних процедур згідно з Міжнародними стандартами аудиту (МСА). Процедури внутрішнього контролю.

Методологія внутрішнього контролю, її складові елементи. Поняття методології ВГК як загального підходу. Методика ВГК як складова методології ВГК.

Диференціювання методики ВГК за рангом. Сукупність методик ВГК як методичне забезпечення ВГК. Визначення методу ВГК.

Принципи ВГК. Принципи ВГК як процедурна складова його методології. Система принципів ВГК: загальнонаукові принципи, загальні (основні) принципи та власні (специфічні) принципи менеджменту. Прямі і зворотні зв'язки між принципами і методами ВГК.

Тема 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ФОРМ І ВИДІВ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Форми ВГК. Централізована форма організації ВГК. Децентралізована форма організації ВГК. Змішана форма організації ВГК. Принципи вибору форми організації ВГК із врахуванням його функцій.

Види ВГК. Класифікація видів ВГК за ознаками угруповань: сектор знань відповідно до ієрархічної побудови економічного середовища; мета та інформаційне забезпечення контролю: за видами економічної (господарської) діяльності; за видами основної операційної діяльності; за часовою ознакою; за мірою охоплення; за остаточністю отриманих результатів; за ступенем механізації; за рівнем управління. Місце ВГК у системі економічного контролю.

Тема 4. СИСТЕМА МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Класифікація способів ВГК. Групи методів з урахуванням місця ВГК у системі наук та його зв'язків з ними: загальнонаукові методи; основні або загальні методи; методи обліку; методи і прийоми контрольної перевірки; методи і прийоми економічного аналізу. Організаційно-розпорядчі методи ВГК.

Сутність і сфери використання ВГК. Особливості способів дослідження та сфери їх використання. Найбільш розповсюджені способи контрольних перевірок: прийом порівняння; розрахунки абсолютних і відносних відхилень; індексний метод аналізу; графічні методи; спостереження; контрольні замірювання; вибірковий метод; метод тестування; метод аналітичних таблиць. Принципи застосування методів і прийомів контрольних перевірок: аналіз і синтез; індукція і дедукція; системність, історичний підхід; «правило свердлика» та ін.

Тема 5. ВИДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Організаційне забезпечення ВГК. Сутність та мета організаційного забезпечення ВГК. Складові елементи підфункції організації ВГК: організація проведення контрольних процесів на підприємстві; організація праці керівників і фахівців контрольної служби підприємства; організація управління ВГК. Етапи проведення

організації контрольних процесів. Послідовність організації праці робітників контрольної служби. Склад контрольних органів (суб'єктів) ВГК та їх особливості. Заходи організації управління ВГК. Типові види суб'єктів ВГК і напрями їхньої контрольної роботи.

Законодавче забезпечення ВГК. Поняття нормативно-правового акта (НПА). Класифікація НПА за юридичною силою. Стандарти державного контролю за використанням бюджетних коштів, державного і комунального майна та їх місце в системі нормативно-правового забезпечення контролю. Склад стандартів ДФК. Дотримання вимог, які встановлені світовими органами (ООН, Всесвітньою торговельною організацією, Міжнародною федерацією бухгалтерів і т. ін.).

Методичне забезпечення ВГК. Поняття методичного забезпечення ВГК. Типові, галузеві та внутрішні (часткові) методики ВГК. Види часткових методик ВГК. Контрольні перевірки за планом. Структура Плану контрольної роботи. Етапи комплексної перевірки. Підсумковий документ «Загальний акт».

Інформаційне забезпечення ВГК. Поняття інформації та інформованості у ВГК. Інформаційна модель та її місце в інформаційній системі. Організація інформаційних процесів. Види інформаційних потоків. Інформаційний бар'єр як перепона повноті відомостей. Інформаційна ємкість документа. Якісні ознаки інформації: семантичний аспект; синтаксичний аспект інформації. Інформаційне обслуговування як інформаційна послуга. Інсайдерська інформація та її використання. Джерела інформаційного забезпечення ВГК. Послідовність обробки інформації в умовах автоматизованої системи управління технологічним процесом (АСУТП).

Тема 6. ФОРМУВАННЯ ЦЕНТРІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Види діяльності. Відповідальність як економічна категорія. Особливості видів відповідальності: юридичної; дисциплінарної; матеріальної; кримінальної; морально-етичної; відповідальність при бюджетуванні.

Мета і завдання ВГК операційної діяльності підприємства.

Способи вирішення головних задач ВГК основної операційної діяльності підприємства. Контроль якості. Оцінка виконання планових завдань. Показники неналежного рівня якості роботи колективу. Резерви подальшого поліпшення рівня якості роботи колективу. Постійний контроль за виробництвом та відвантаженням продукції. Оцінка втрат від порушень ритмічності виробництва.

Особливості задач на стадіях відтворення виробництва: стадії проектування; стадії постачання; стадії виробництва; стадії збуту; за результатами господарської діяльності.

Взаємозв'язок контролю основної операційної діяльності підприємства та екологічної діяльності. Контроль стану навколишнього середовища.

Тема 7. ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ

ВГК забезпеченості та використання трудових ресурсів. Процедури контролю забезпеченості підприємства трудовими ресурсами. Внутрішні фактори впливу на продуктивність праці. Фактори узагальнення показників продуктивності праці.

ВГК забезпеченості та використання матеріальних ресурсів. Задачі ВГК матеріальних ресурсів. Система узагальнюючих показників використання матеріальних ресурсів на підприємстві.

ВГК необоротних засобів. Мета та завдання ВГК необоротних активів.

Тема 8. ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ВИТРАТ І СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ, ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ

Класифікація поточних витрат за ознаками та видами економічної діяльності; за призначенням витрат; за складом; залежно від обсягу виробництва; за економічною сутністю витрат; за способом віднесення витрат на продукцію; за доцільністю.

Мета і завдання ВГК поточних витрат. Послідовність перевірки та оцінки витрат у ВГК.

Особливості контролю собівартості продукції. Собівартість одиниці продукції. Методи здійснення планування, обліку й аналізу виробничих витрат підприємства. Собівартість товарної продукції. Оперативний контроль перемінних витрат. Кількісна оцінка впливу факторів на зміну витрат на виробництво за кожною статтею витрат. Встановлення впливу показників-факторів на зміну витрат за комплексними статтями.

Сутність і система показників оцінки ефективності діяльності. Ефективність як економічна категорія. Суб'єкти ВГК ефективності діяльності підприємства. Показники ефективності діяльності підприємства.

Особливості ВГК факторів ефективності діяльності. Першочергові дії ВГК на фактори ефективності діяльності першого, другого і т. д їх рівнів. Оціночний показник ефективності «рентабельність продукції». Розповсюджені способи проведення ВГК факторів ефективності: спостереження, хімічний аналіз, відхилення, порівняння, прийоми факторного аналізу – елімінування, ланцюгових підстановок, індексний метод, контрольних замірів та ін.

Результати і витрати фінансової діяльності виробничих підприємств. Характеристики фінансових активів, які підлягають контролю: ціна, вартість і прибутковість, ризики під час планування та здійснення господарської діяльності.

Тема 9. ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Роль контрольної служби в розробці фінансової політики. Мета розробки фінансової політики підприємства. Мета ВГК фінансової політики на стадіях її розробки та реалізації. Завдання та послідовність перевірки та зовнішнього аналізу фінансових результатів. Оцінка фінансових результатів у статичній і у динамічній.

ВГК фінансових результатів. Аналіз динаміки та структури показників фінансових результатів. Факторний аналіз прибутку від реалізації у внутрішньому аналізі.

Контроль фінансового стану підприємства. Оцінка фінансового стану підприємства за допомогою фінансових показників: коефіцієнти ліквідності і платоспроможності. Переваги коефіцієнтів ліквідності. Класифікація коефіцієнтів ліквідності. Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Роль облікової політики у внутрішньогосподарському контролі. Вибір варіантів (альтернатив) облікової політики підприємства. Методи облікової політики підприємства.

ВГК зберігання та ефективного використання майна. Призначення оцінки майнового стану підприємства. Зовнішній аналіз майнового стану підприємства у статичній та динамічній. Послідовність діагностики майнового стану підприємства. Оцінка співвідношень у діагностиці структури майна. Перевірка стану збереження матеріалів на складах та в інших місцях зберігання.

ВГК грошових потоків. Основні джерела надходження коштів. Напрями перевірки руху коштів залежно від видів діяльності.

Удосконалення і контроль ефективності роботи з управління ризиками. Хеджування як спосіб зменшення господарських і фінансових ризиків підприємства на ринку. Види хеджування залежно від цілей здійснення операцій: хеджування продажем і хеджування купівлею. Мета ВГК процесу хеджування.

Роль ВГК витрат у фінансово-управлінському контролі. Зміст фінансово-управлінського контролю витрат. Методика ВГК витрат підприємства. Напрями внутрішнього і зовнішнього контролю витрат підприємства: за цільовим призначенням та за економічним змістом витрат.

Контроль формування та розподілу прибутку. Стимулювання діяльності підприємства – головна функція розподілу прибутку. Контроль напрямів розподілу чистого прибутку, який залишається на підприємстві: створення резервів на виплату дивідендів; формування фондів розвитку підприємства.

Тема 10. ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ЯК СУЧАСНОЇ ФОРМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Сутність, роль і значення внутрішнього аудиту. Функції внутрішнього аудиту. Порівняльна характеристика інститутів внутрішнього аудиту. Суб'єкти внутрішнього аудиту. Аудит системи внутрішнього контролю. Послідовність використання тестів на відповідність.

Класифікація внутрішнього аудиту за ознаками контрольних функцій: за аспектами управління підприємством; за характером визначення вимог; за характером аудиторських процедур.

Додаткові функції внутрішніх аудиторів: аудиторська перевірка якості інформації для прийняття управлінських рішень; окремі додаткові функції внутрішніх аудиторів.

Основні аспекти організації відділу внутрішнього аудиту та основні вимоги до діяльності внутрішніх аудиторів.

Стандартизація внутрішнього аудиту. Етичні принципи внутрішнього аудиту. Розробка загального плану і програми внутрішнього аудиту, їх структура. Планування аудиту, зв'язки в системі планів аудиту. Процедури складання загального плану аудиту.

Документальне оформлення внутрішнього аудиту. Сфери використання аудиторської документації. Класифікація аудиторських документів. Робоча документація внутрішнього аудиту. Зв'язки між аудиторськими документами. Підсумкова документація внутрішнього аудиту.

Тема 11. СУТНІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Поняття облікової політики та її рівні: господарчий, державний, міждержавний. Основні засади державного регулювання обліку в Україні. Суб'єкти облікової політики. Призначення облікової політики підприємства.

Складові облікової політики. Процес формування облікової політики. Поняття об'єктів та елементів облікової політики.

Склад елементів облікової політики. Класифікація елементів облікової політики за необхідністю їх розкриття у фінансовій звітності. Основні елементи облікової політики відповідно до вимог Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства.

Облікова політика як система управління обліком. Напрями формування облікової інформації для управління на макро- та мікрорівні.

Етапи формування облікової інформації для управління на рівні підприємства. Користувачі облікової політики.

Тема 12. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Етапи формування облікової політики. Процедури формування облікової політики підприємства в Україні та за вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності.

Алгоритм встановлення облікової політики на підприємстві. Логіко-структурна схема формування облікової політики підприємства.

Принципи та методи формування облікової політики. Предмет облікової політики. Зміст облікової політики. Принципи, що є основою побудови облікової політики. Метод, як спосіб практичної реалізації принципів облікової політики, вибір облікової оцінки.

Фактори впливу на формування облікової політики: зовнішні та внутрішні, прямої і непрямой дії.

Тема 13. ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Передумови формування Наказу про облікову політику. Основні елементи облікової політики відповідно до вимог Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства. Зміни облікової політики, їх обґрунтування та оформлення.

Формалізація облікової політики за рівнями. Структура Наказу про облікову політику та формування його основних положень. Документальне оформлення облікової політики вітчизняного суб'єкта господарювання. Структура та зміст Положення з облікової політики підприємства.

Формування організаційної, методичної, технічної структури облікової політики вітчизняного підприємства.

Тема 14. ПОЛІТИКА ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Встановлення порядку організації обліку. Суб'єкт, який здійснює облік. Обов'язки і відповідальність бухгалтера або іншої особи, яка виконує ці функції. Делегування прав працівників на підписання бухгалтерських документів. Структура бухгалтерії (централізований та децентралізований облік). Розроблення інструкцій, внутрішніх стандартів.

Встановлення критеріїв суттєвості. Тлумачення «суттєвості» як характеристики облікової інформації. Критерії кількісних ознак суттєвості облікової інформації. Суб'єкти визначення суттєвості облікової інформації. Об'єкти застосування суттєвості. Визначення порога суттєвості для окремих об'єктів обліку. База визначення кількісних критеріїв і якісних ознак суттєвості статей фінансової звітності. Діапазон кількісних критеріїв.

Технологія облікового процесу. Елементи технології облікового процесу: документообіг і технологія опрацювання облікової інформації (основні принципи побудови графіків документообігу); порядок проведення інвентаризації майна та

зобов'язань; системи і форми управлінського (внутрішньогосподарського) обліку, звітності та контролю господарських операцій; система рахунків для обліку господарських операцій; форми бухгалтерського обліку як певної системи реєстрів обліку. Ведення обліку філіями, представництвами та іншими відокремленими підрозділами.

Тема 15. РОЗРОБЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СТОСОВНО АКТИВІВ

Принципи встановлення методології обліку. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, що встановлюють принципи, методи та процедури. Розділ облікової політики підприємства, який встановлює методологію обліку.

Встановлення облікової політики для необоротних активів. Методи, принципи та процедури обліку необоротних активів – основних засобів, нематеріальних активів та фінансових інвестицій – встановлені відповідними стандартами – П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» та П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції».

Облікова політика стосовно основних засобів. Вартісні критерії основних засобів і малоцінних необоротних матеріальних активів. Методи нарахування амортизації основних засобів (прямолінійний метод, виробничий метод, група прискорених методів). Амортизація інших необоротних матеріальних активів. Переоцінка основних засобів.

Критерії розмежування інвестиційної та операційної нерухомості, особливості обліку інвестиційної нерухомості.

Облікова політика стосовно нематеріальних активів. Метод нарахування амортизації (прямолінійний, виробничий, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, зменшення залишкової вартості). Переоцінка. Критерій суттєвості і порядок проведення переоцінки нематеріальних активів.

Методи оцінки фінансових інвестицій (за справедливою вартістю, за собівартістю інвестицій з урахуванням зменшення корисності, за методом участі в капіталі, за амортизованою собівартістю).

Встановлення облікової політики для оборотних активів (запаси, дебіторська заборгованість та витрати майбутніх періодів). Методи, принципи та процедури обліку запасів та дебіторської заборгованості встановлені відповідними стандартами обліку – П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість».

Методи оцінки вибуття запасів (метод середньозваженої собівартості, метод собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)). Методи оцінки вибуття запасів, які можуть бути застосовані підприємствами окремих галузей (метод нормативних витрат, метод ціни продажу, метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів).

Методи обліку транспортно-заготівельних витрат (віднесення до вартості запасів, що вибули, застосовуючи розрахунок середнього відсотка; списання до первісної вартості запасів, що надходять на підприємство). Порядок оцінки запасів за чистою вартістю реалізації.

Дебіторська заборгованість. Методи розрахунку резерву сумнівних боргів (виходячи з абсолютної суми сумнівних боргів; виходячи з розрахунку коефіцієнта сумнівності). Способи розрахунку коефіцієнта сумнівності.

Тема 16. РОЗРОБЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СТОСОВНО ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Структура власного капіталу вітчизняного підприємства. Правила оцінки елементів капіталу. Вплив господарських операцій на складові власного капіталу. Проблеми організації первинного обліку власного капіталу в межах облікової політики.

Встановлення облікової політики щодо зобов'язань. Методи, принципи та процедури обліку зобов'язань (забезпечень) встановлені П(С)БО 11 «Зобов'язання». Види забезпечень в обліковій політиці щодо зобов'язань (для відшкодування подальших (майбутніх) операційних витрат на виплату відпусток працівникам; на додаткове пенсійне забезпечення; на виконання гарантійних зобов'язань; на реструктуризацію; на виконання зобов'язань за обтяжливими контрактами).

Встановлення облікової політики щодо податкових розрахунків. Розроблення облікової політики для цілей податкового обліку (податкова політика). Необхідність створення податкової політики на підприємстві. Наказ «Про облікову політику підприємства для цілей податкового обліку». Сім правил складання податкової політики. Ведення реєстрів у податковому обліку.

Встановлення облікової політики щодо інших операцій. Облікова політика будівельних підприємств, яка регламентується П(С)БО 18 «Будівельні контракти»: метод визначення ступеня завершеності робіт за будівельним контрактом; база розподілу загальновиборничих витрат при нормальній потужності.

Облікова політика фінансових інструментів, яка регламентується П(С)БО 13 «Фінансові інструменти». Методи визнання й оцінки фінансових активів, зобов'язань та інструментів власного капіталу.

Облікова політика розкриття інформації щодо пов'язаних сторін, яка регламентується П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» (перелік пов'язаних сторін). Методи оцінки активів або зобов'язань в операціях пов'язаних сторін (порівнюваної неконтрольованої ціни; ціни перепродажу; «витрати плюс»; балансової вартості).

Облікова політика щодо відображення у фінансовій звітності відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань, яка регламентується П(С)БО 17 «Податок на прибуток». Відстрочені податкові активи та відстрочені

податкові зобов'язання у проміжній фінансовій звітності та річній фінансовій звітності.

Облікова політика щодо об'єктів інвестиційної нерухомості та операційної нерухомості, яка регламентується П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість». Критерії щодо розмежування ознак, за яких об'єкт основних засобів може бути віднесеним і до операційної нерухомості, і до інвестиційної нерухомості.

Облікова політика формування інформації про чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію, яка регламентується П(С)БО 24 «Прибуток на акцію». Дата внесення простих акцій, випуск яких зареєстровано, до розрахунку середньорічної кількості простих акцій в обігу.

Тема 17. РОЗРОБЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СТОСОВНО ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Встановлення облікової політики щодо доходів. Методи, принципи та процедури обліку доходів встановлені П(С)БО 15 «Доходи».

Методи оцінки ступеня завершеності операцій із надання послуг (метод вивчення виконаної роботи, метод визначення питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, в загальному обсязі послуг, які мають бути надані; метод визначення питомої ваги витрат, яких зазнає підприємство у зв'язку із наданням послуг, у загальній очікуваній сумі таких витрат; метод рівномірного нарахування доходу за період (крім випадків, коли інший метод краще визначає ступінь завершеності надання послуг), у разі, якщо послуги полягають у виконанні невизначеної кількості дій за певний період часу).

Складові облікової політики витрат підприємства. Методи, принципи та процедури обліку витрат, встановлені П(С)БО 16 «Витрати», розрахунок витрат із податку на прибуток, регламентований П(С)БО 17 «Податок на прибуток», особливості обліку фінансових витрат, які регламентуються П(С)БО 31 «Фінансові витрати».

Елементи облікової політики для обліку витрат: класи рахунків, що використовуються для обліку витрат; методи калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); перелік і склад статей калькуляції виробничої собівартості; перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат; база розподілу загальновиробничих змінних та розподілених постійних загальновиробничих витрат; особливості обліку фінансових витрат, що вносяться до собівартості кваліфікаційних активів; для розрахунку витрат з податку на прибуток встановлюється період розрахунку відстрочених податкових активів та зобов'язань.

Характеристика методів калькулювання собівартості продукції: попроцесного, позамовного, нормативного, АВС-калькулювання, «директ-костинг», «стандарт-кост».

Тема 18. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ТА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА. ЗМІНИ В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Взаємозв'язок облікової політики з формами фінансової звітності. Дотримання облікової політики – передумова зіставності фінансових звітів протягом певних звітних періодів.

Розкриття облікової політики у Примітках до фінансової звітності. Дотримання принципу повного висвітлення. Залежність обсягу інформації в Примітках до фінансової звітності від видів діяльності підприємства, багатьох інших чинників та вимог конкретних П(С)БО.

Розкриття у Примітках подій після дати Балансу за П(С)БО 6.

Порядок зміни облікової політики. Умови внесення зміни до облікової політики. Перегляд окремих положень облікової політики.

Порядок відображення змін облікової політики у звітності. Механізм коригування фінансової звітності: міжнародна та вітчизняна практика.

Відповідальність за зміну облікової політики. Нормативно-законодавче регулювання відповідальності підприємства, його власника та посадових осіб у разі неприйняття облікової політики або за внесення необґрунтованих (із порушенням установленого порядку) змін.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Оцініть та обґрунтуйте ефективність побудови системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві, якщо:

1.1. На підприємстві з розгалуженою філіальною структурою у складі центральної бухгалтерії був створений відділ внутрішнього аудиту. Основні завдання відділу такі: перевірка фінансово-господарської діяльності підрозділів; коректність відображення її результатів у бухгалтерській звітності. Керівник цього підрозділу і головний бухгалтер вважали, що головним завданням нової ланки є перевірка правильності відображення операцій у бухгалтерському обліку. Контролю обґрунтованості дій менеджерів не приділялося належної уваги, а грубі помилки керівників фінансово-бухгалтерських служб філіалів замовчувалися, оскільки ці менеджери адміністративно підпорядковувалися головному бухгалтеру підприємства.

1.2. Одна з найбільших вітчизняних компаній, що створена у формі ПАТ, мала такі характеристики: складну структуру акціонерів – перехресне (взаємне) володіння акціями основних акціонерів і компанії; відсутність вираженої концентрації контрольного пакета акцій; велику кількість акціонерів-власників. Компанія

була значущим для міста підприємством, практично не мала конкурентів у країні, володіла значним політичним лобі, що дозволило поставити протекціоністський бар'єр на шляху імпортової продукції. Служба внутрішнього аудиту компанії входила до складу дирекції з персоналу і підпорядковувалася безпосередньо заступнику гендиректора – директору з персоналу. *З'ясуйте*, які існують недоліки такої організації служби внутрішнього контролю на підприємстві?

Очевидно, в умовах, що склалися, коли загроза зовнішньої агресії була мінімальною, на перший план виходили інші завдання: моніторинг підтримки сприятливого соціального клімату (як у самій компанії, так і у всьому місті); профілактика і запобігання розкраданням, а також комерційному підкупу в середовищі управлінців компанії. Підпорядкування служби внутрішнього аудиту директору з персоналу дозволяло ефективно вирішувати саме ці завдання.

1.3. Порівняно невелика компанія, що працює у сфері виробництва паливно-мастильних матеріалів, має акціонера, що володіє понад 75 % акцій. За родом діяльності у підприємства багато конкурентів, воно постійно взаємодіє з великою кількістю комерційних посередників – дистриб'юторів і дилерів. Ці чинники визначили таку структуру внутрішнього контролю: основні завдання розподілилися між двома організаційно незалежними один від одного підрозділами – службою економічної безпеки і службою внутрішнього контролю; обидва підрозділи перебували у підпорядкуванні в голови ради директорів – основного акціонера. Отже, забезпечувалося незалежне надходження найважливішої інформації до власника підприємства. Робота з дилерською мережею в компанії була побудована так, що служба економічної безпеки постійно одержувала дані про стан дебіторської заборгованості дилерів, про дотримання комерційними службами самої компанії та дилерами договірної дисципліни. Окрім того, проводила періодичний комерційний аудит дилерів і компаній-кандидатів. Служба економічної безпеки встановлювала нормативи відхилень з низки важливих позицій (рівень дебіторської заборгованості на контрагента, умови поставки товару на консигнацію, тобто без передоплати, та ін.), контролювала їх дотримання, мала право (і що важливо – регулярно цим правом користувалася) забороняти відвантаження товару дилеру, що не виконує угод. Служба внутрішнього контролю проводила періодичні перевірки щодо дотримання встановлених правил у сфері збуту і постачання менеджерами цих служб; незалежно від служби економічної безпеки надавала інформацію власнику про виявлені порушення. *Назвіть* переваги у разі, якщо служба внутрішнього контролю діє за умов змагальності в роботі зі службою економічної безпеки для акціонера (власника)?

Кейс 2. Провести порівняльний аналіз двох форм внутрішнього аудиту: діяльності Ревізійної комісії (ревізорів) та діяльності працівників відділів (груп,

бюро і таке інше) внутрішнього аудиту (внутрішніх аудиторів). Між ними є багато спільного, вони доповнюють один одного, проте мають відмінності, які слід показати у *табл. 1*.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика інститутів внутрішнього аудиту суб'єктів господарювання

Елемент	Відділ (група, бюро) внутрішнього аудиту (внутрішніх аудиторів)	Ревізійна комісія (ревізори)
Мета створення		
Суб'єкти контролю		
Визначення кількісної потреби у персоналі		
Стосунки з Радою директорів (правлінням) та виконавчим органом (адміністрацією)		
Компетенція (повноваження та права)		
Порядок діяльності		
Звітність		
Термін повноважень органу (суб'єктів)		
Відповідальність (перед ким)		
Незалежність суб'єктів контролю		
Планування й організація діяльності (роботи)		
Стандартизація (визначення етичних та базових принципів, методик і т. ін.)		
Зміст контрольних функцій		
Ступінь надійності інформації за результатами перевірки (н-д: для зовнішнього аудиту)		
Точність інформації за результатами контролю для потреб управління		

Кейс 3. *Визначити порядок формування первісної вартості нерухомості залежно від способу її отримання, а також справедливої вартості придбаних основних засобів та нематеріальних активів. Результати оформити у вигляді таблиці із зазначенням нормативного акту.*

№	Способи придбання / отримання (нормативне джерело)	Складові формування
1	<i>Первісної вартості нерухомості</i>	
1.1	Придбання за грошові кошти	
1.2	Виготовлення підрядним способом	
1.3	Виготовлення господарським способом	
1.4	Одержання інвестиційної нерухомості на умовах фінансової оренди	
1.5	Одержання інвестиційної нерухомості як внесок до статутного капіталу	
1.6	Безоплатно одержані об'єкти інвестиційної нерухомості	
1.7	Одержання в обмін на активи	
2	<i>Справедливої вартості об'єктів</i>	
2.1	Придбання за грошові кошти	

Кейс 4.

- Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку надходження та введення в експлуатацію необоротних активів підприємства за умови, що вартісна межа між основними засобами і малоцінними необоротними матеріальними активами встановлена у розмірі 500 грн: легковий автомобіль адміністративного призначення «Славута» вартістю 65 000 грн, ПДВ – 20 %. Очікуваний строк корисного використання – 10 років. Ліквідаційна вартість – 600 грн; стільниковий телефон адміністративного призначення вартістю 480 грн, ПДВ – 20 %. Очікуваний строк корисного використання – 2 роки; фірмовий спецодяг для продавців магазину вартістю 600 грн, ПДВ – 20 %. Очікуваний строк корисного використання – 1 рік.
- Здійснити нарахування амортизації необоротних активів усіма можливими способами та відобразити на рахунках бухгалтерського обліку.

Кейс 5. Розрахувати резерв сумнівних боргів на основі даних:

- методом абсолютної суми сумнівної заборгованості.

За даними аналітичного обліку станом на 31.06. цього року на підприємстві обліковується дебіторська заборгованість на загальну суму 100 тис. грн. У таблиці наведена інформація про дебіторську заборгованість підприємства за окремими дебіторами;

- методом застосування коефіцієнта сумнівності на основі даних, використовуючи наступні способи визначення коефіцієнта сумнівності:

1) *питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході.*

Для розрахунку підприємство обрало чотири останні звітні квартали. Сума дебіторської заборгованості на 30.06. цього року (кінець II кварталу) склала 500 тис. грн;

Період	Чистий дохід від реалізації (за передоплатою), грн	Сума безнадійної дебіторської заборгованості, грн
III квартал минулого року	1 500 000,00	
IV квартал минулого року	2 100 000,00	12000,00
I квартал цього року	1 850 000,00	
II квартал цього року	1 000 000,00	35 000,00
Усього	6 450 000,00	47 000,00

2) класифікація дебіторської заборгованості за строками непогашення.

Підприємство встановило такі строки непогашення безнадійної заборгованості:

- 1 група – менше одного місяця;
- 2 група – від одного місяця до одного кварталу;
- 3 група – від одного кварталу до одного року.

Відповідно за трьома групами була класифікована і сума поточної дебіторської заборгованості.

Період	Сума дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду, грн			Сума списаної безнадійної заборгованості за строками непогашення, грн		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
III квартал минулого року	500 000,00	100 000,00	50 000,00			
IV квартал минулого року	1 100 000,00	80 000,00	20 000,00	10 000,00	2 000,00	
I квартал цього року	50 000,00	40 000,00				
II квартал цього року	80 000,00	120 000,00	40 000,00	5 000,00	20 000,00	10 000,00
Усього	740 000,00	340 000,00	110 000,00	15 000,00	22 000,00	10 000,00

Станом на кінець II кварталу цього року заборгованість за групами склала:

- група 1 – 245 тис. грн;
- група 2 – 44 тис. грн;
- група 3 – 22 тис. грн.

3) визначення середньої питомої ваги, списаної протягом періоду дебіторської заборгованості в сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3–5 років.

Період	Сума дебіторської заборгованості на початок року, грн	Сума списаної безнадійної дебіторської заборгованості за роками, грн
n-3 рік	750 000,00	78 000,00
n-2 рік	490 000,00	50 000,00
n-1 рік (минулий)	250 000,00	12 000,00
Усього	-	47 000,00

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Що таке форма внутрішньогосподарського контролю?

- а) це прийом контролю, який відрізняється від інших своєю неповторністю способів дослідження певних господарських операцій;
- б) це засіб відстеження (порівняння, зіставлення) певного явища, об'єкта, процесу, що охоплені контрольними діями (тобто сукупність певних методів дослідження, обраних для відповідних господарських операцій);
- в) це вид контролю (попередній, поточний чи наступний), який обирається органами внутрішньогосподарського контролю залежно від завдань контролю;
- г) це об'єкт контролю, який вирізняється явищами і процесами господарського життя.

2. Організація внутрішньогосподарського контролю – це:

- а) послідовне виконання контрольних процедур;
- б) здійснення циклічного контролю;
- в) впорядкування взаємозв'язків системи контролю;
- г) дотримання нормативних актів під час проведення контролю.

3. На які види поділяється внутрішньогосподарський контроль залежно від часу його здійснення?

- а) плановий, позаплановий;
- б) суцільний, вибірковий, комбінований;
- в) попередній, поточний, наступний;
- г) нормативний, періодичний.

4. Суб'єктами контрольного процесу ВГК є:

- а) посадові та матеріально відповідальні особи, які відповідають за ведення обліку, надходження, експлуатацію, витрачання, використання об'єкту контролю;
- б) керівники підприємств, які уповноважені проводити господарський контроль;
- в) особи та органи, що мають повноваження на здійснення контролю за виробничою та фінансовою діяльністю підприємства, а також право втручатися в його оперативну діяльність та самостійно притягувати винних осіб до відповідальності;
- г) представники державних структур, яким надано право притягувати винних до відповідальності.

5. За повнотою охоплення підрозділів підприємства, що контролюється, внутрішньогосподарський контроль поділяється на:

- а) повний, частковий, наскрізний;
- б) загальний, локальний, комбінований;
- в) повний, локальний, конкретизований;
- г) загальний, частковий, наскрізний.

6. Первісна вартість об'єкта основних засобів може бути збільшена:

- а) тільки внаслідок дооцінки;
- б) тільки внаслідок понесення витрат на поліпшення;
- в) внаслідок дооцінки та понесення витрат на поліпшення;
- г) за рішенням головного бухгалтера;
- д) немає правильної відповіді.

7. Сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних із продажем, вважається:

- а) первісною вартістю;
- б) переоціненою вартістю;
- в) залишковою вартістю;
- г) ліквідаційною вартістю;
- д) справедливою вартістю.

8. Для цілей обліку об'єкти нерухомості поділяють на 2 групи:

- а) інвестиційна і технологічна;
- б) технологічна і методична;
- в) інвестиційна й операційна.

9. Встановлення облікової політики для подій або операцій, які відрізняються за змістом від попередніх подій або операцій:

- а) не вважається зміною облікової політики;
- б) вважається зміною облікової політики;
- в) вважається зміною вимог до фінансової звітності;
- г) вважається зміною облікової політики при дотриманні статуту;
- д) немає правильної відповіді.

10. До методів оцінки запасів при їх вибутті належить:

- а) метод ФІФО; б) метод прямолінійний; в) метод залишкової вартості.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Каменська Т. О., Редько О. Ю. Внутрішній контроль і аудит в управлінні: практ. посіб. / Наук. шк. аудиту, Нац. Центр Обліку та Аудиту. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. 375 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Облікова політика підприємства» для студентів напряму 6.030509 «Облік і аудит» / укладач: О. Р. Кіляр Тернопіль : ТНТУ імені І. Пулюя, 2016. 69 с.
3. Пашкевич М. С., Шишкова Н. Л. Контроль: незалежний, внутрішній, державний: навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1. Незалежний аудиторський та внутрішньогосподарський контроль / М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. Електрон. текст. дані. Дніпро : ГУ, 2017. 182 с. URL : <http://nmu.org.ua>
4. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (International Professional Practices Framework, IPPF), підготовлені Інститутом внутрішніх аудиторів (The Institute of Internal Auditors, ІІА) редакція: січень 2017 року. URL : <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/IPPF%202017%20Ukrainian.pdf>
5. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=29353
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». IASB; Стандарт, Міжнародний документ: від 01.01.2012 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020
7. Сторожук Т. М. Облікова політика підприємства. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2015. 240 с.

8. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996. Редакція від 01.01.2018. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Сердюк В. М. та ін. Облікова політика : навч. посіб. Донецьк : Донецький національний університет, 2013. 307 с.

Допоміжна:

1. Аудит і оцінювання управлінської діяльності : навч. посіб. / О. Г. Романовський, М. В. Черкашина, М. О. Науменко, Є. М. Грабовський, Т. В. Гура, Є. В. Воробйова; Нац. техн. ун-т «Харк. політехн. ін-т». Харків : НТУ «ХПІ»; К. М. Александрова, 2014. 289 с.
2. Аудит (основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту): підручник / за наук. ред. В. В. Немченко, О. Ю. Редько. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 540 с.
3. Бурцев В. В. Организация системы внутреннего контроля коммерческой организации. URL : http://www.auditfin.com/fin/2004/1/fin_2004_11_rus_06_01_Burcev
4. Шпанковська Н. Г., Білова О. С., Канська О. І. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. / Дніпропетровськ : НМетАУ, 2012. 154 с.
5. Внутрішньогосподарський контроль. Конспект лекцій (у структурно-логічних схемах). Задачі. Тести : навч. посіб. / Л. М. Янчева, Н. С. Акімова, Т. А. Наумова та ін.; Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків, 2012. 236 с.
6. Внутренний аудит – новый механизм контроля в компании. *Сайт Baker Tilly Україна*. URL : <http://www.bakertilly.ua/ru/news/id547>
7. Гуцаленко Л. В., Коцупатрий М. М., Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 496 с.
8. Дереза З. П. Внутрішньогосподарський контроль: економічний зміст та значення в умовах трансформаційної економіки України. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць*. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз / відп. ред. д-р. екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинець. Випуск 2. Житомир: ЖДТУ, 2012. С. 228–242.
9. Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 № 1001, зі змінами від

- 14.12.2016 № 950, від 08.02.2017 № 57. URL : <http://195.78.68.73/kru/uk/publish/article/84568>
10. Джетвэй М. А. Новая парадигма внутреннего контроля. URL : <http://www.ebiblioteka.ru/util>
 11. Жадан Т. А., Яценко С. О. Внутрішній контроль як економічна категорія: систематизація наукових підходів та уточнення змісту. *Глобальні та національні проблеми економіки: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 16. С. 845–850. URI : <http://global-national.in.ua/issue-16-2017>
 12. Краснова И. А. Методика проведения внутренней аудиторской проверки эффективности системы внутреннего контроля бизнес-процессов. URL : <http://gaap.ru/articles/biznes/index.php?CODE=biznes>
 13. Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2014. 373 с.
 14. Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=293533
 15. Смірнова О. М., Гурочкіна В. В., Стадник М. В. Облікова політика підприємства у бухгалтерському обліку та для цілей оподаткування. Науково-аналітична доповідь. Ірпінь : НДІ фінансового права, 2014. 60 с.
 16. Про облікову політику підприємства : Лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 № 31-34000-10-5/27793. URL : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931
 17. Пушкар М. С., Чумаченко М. Г. Идеальная система обліку: концепція, архітектура, інформація : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2011. 336 с.
 18. Слободяник Ю. Б., Хоменко Ю. О. Організація облікової політики в Україні: проблеми гармонізації. URL : http://www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_BOA/slobodianik_018.pdf
 19. Труш Ю. Т., Король Г. О., Потрус Н. П. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку: навч. посіб. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2015. 69 с.
 20. Шрам Т. В., Труш В. Є. Внутрішній контроль в процесі управління виробництвом : навч. посіб. Київ, 2010. 284 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. <http://www.minfin.gov.ua>
3. <http://www.nau.kiev.ua>
4. <http://www.dinai.com.ua>
5. <https://buhgalter.com.ua>
6. http://www.iaa-ru.ru/inner_auditor/definition_of_internal_audit

Навчальне видання

*Іонін Євген Євгенович
Поліщук Олена Тимофіївна
Гевлич Лариса Леонідівна та ін.*

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ЗБІРНИК
кейсів з фахових дисциплін
для здобувачів вищої освіти СО «Бакалавр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»**

Електронне видання

Редактор І. М. Колесникова
Технічний редактор Т. О. Важеніна-Гопрак

Підписано до друку 30.07.2021
Формат 60 x 84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 7,90
Зам. 42

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, 600-річчя, 21
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018